

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMINDAKİ DİL GELİŞİMİ VE ÖZ BAKIM
BECERİLERİNE İLİŞKİN KAZANIMLARIN GERÇEKLEŞME DÜZEYLERİNİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZDEN DUYGU ÇELİK

ÇANAKKALE
Temmuz, 2019

T.C.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı

**Okul Öncesi Eğitim Programındaki Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerilerine İlişkin
Kazanımların Gerçekleşme Düzeylerinin İncelenmesi**

Özden Duygu ÇELİK
(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman
Prof. Dr. Çavuş ŞAHİN

Çanakkale
Temmuz, 2019

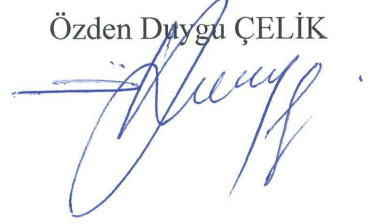
Taahhütname

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Okul Öncesi Eğitim Programındaki Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerilerine İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeylerinin İncelenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve değerlere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

19.07.2019

Özden Duygu ÇELİK

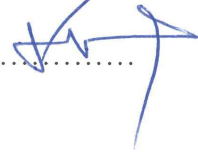
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Onay

Özden Duygu ÇELİK tarafından hazırlanan çalışma, 05/07/2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda jüri tarafından başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Referans No: 10160698

	Akademik Unvan	Adı SOYADI	İmza
Danışman	Prof. Dr.	Çavuş ŞAHİN	
Üye	Doç. Dr.	İjlal OCAK	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Haydar DURUKAN	

Tarih:

İmza:

Prof. Dr. Salih/Zeki GENÇ

Enstitü Müdürü

Önsöz

Dünya bilimsel ve teknolojik açıdan çok hızlı değişimlere uğramaktadır. Bu değişimleri tespit edip uygulama kısmında hayata geçirmenin etkili aracının eğitim olduğu kabul gören bir gerçektir. Okul öncesi programı, çocukların çeşitli eğitim deneyimleriyle birlikte sağlıklı büyümelerini, sosyal-duygusal, psiko-motor, bilişsel ve dilsel alanlara ait gelişimlerinin üst seviyelere çıkarılmasını, öz bakım becerilerini uygulayabilir hale getirilmelerini ve ilköğretim kademesine hazır hale gelmelerini hedeflemektedir. Bu araştırma okul öncesi eğitim programında yer alan gelişim alanlarından dil gelişimi ve öz bakım becerileri ile ilgili kazanımların gerçekleşme düzeylerini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Yüksek lisans eğitimim boyunca bilgisi ve tecrübesiyle bana yol gösteren, hoşgörü ve anlayışıyla desteğini esirgemeyen saygıdeğer danışmanım Prof. Dr. Çavuş ŞAHİN'e,

Sürecin en başından bu zamana kadar her koşulda yanımda olan, destek veren sevgili dostlarıma,

Yüreğinin sıcaklığını, sevgisini ve desteğini her zaman hissettiğim, ablası olarak her zaman gurur duyduğum, canımdan bir parça, en kıymetlim, küçük kardeşim Eylül Duru ÇELİK'e,

Bana iyi bir insan olmanın erdemini öğreten, her koşulda yanımda olduklarını bildiğim ve varlıklarından güç aldığım, en önemlisi hayata karşı duruşlarıyla bana en büyük örnek, kızları olmaktan onur duyduğum annem Şerife ÇELİK'e ve babam Ahmet ÇELİK'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Özden Duygu ÇELİK

Özet

Okul Öncesi Eğitim Programındaki Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerilerine İlişkin

Kazanımların Gerçekleşme Düzeylerinin İncelenmesi

Bu araştırmanın genel amacı okul öncesi eğitim programında yer alan dil gelişimi ve öz bakım becerileri alanlarına ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeylerini öğretmen ve veli görüşleri doğrultusunda inceleyerek belirlemektir. Araştırma, betimsel yöntem kullanılarak yapılmış bir araştırma olup bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Çanakkale il merkezinde bulunan bağımsız anaokullarında çalışan; 51 öğretmen ve 132 veliye anket formu uygulanmıştır. 51 öğretmen, cevapladıkları her bir öğretmen anketini sınıfında bulunan yaklaşık 10 çocuğu göz önünde bulundurarak toplamda (484) çocuk için; 132 veli, cevapladıkları her bir veli anketini ise her biri kendi çocuğu olmak üzere toplamda (132) çocuk için cevaplamıştır.

Kullanılan anket sonucu alınan veriler bilgisayar ortamında analiz edilmiştir. Kazanımların gerçekleşmesiyle ilgili öğretmen ve veli görüşlerinin betimsel olarak incelemesinde, her bir anketteki alt boyutlar için toplam cevaplayıcı sayısı (N), aritmetik ortalama (\bar{X}) ve standart sapma (S.s.) değerleri kullanılmıştır. Bağımsız değişkenin iki alt grubunun olduğu durumlarda, “Mann-Whitney-U”, bağımsız değişkenin üç ve daha fazla alt grubunun olduğu durumlarda ise “Kruskal-Wallis” testleri kullanılmıştır. Anlamlı fark gösteren Kruskal-Wallis testi sonuçlarında ikili karşılaştırmaların yapılabilmesi için Mann-Whitney U testi ile alt grupların farklılıkları tekrar test edilmiştir.

Araştırmada katılımcı öğretmen görüşlerine göre eğitim programında yer alan dil gelişimi ve öz bakım becerileri alanlarıyla ilgili kazanımların “yüksek düzeyde” gerçekleştirildiği sonucuna ulaşılırken, benzer şekilde katılımcı velilerinde, öz bakım becerilerine ait kazanımların “yüksek” düzeyde, dil gelişimi alanına ait kazanımların ise “çok

yüksek” düzeyde gerçekleştiğini düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcı öğretmen ve veli görüşleri doğrultusunda en az gerçekleştiği düşünülen dil kazanımları “ okuma farkındalığı gösterir ve yazı farkındalığı gösterir” iken en az gerçekleştiği düşünülen öz bakım becerileri kazanımları “sağlığı ile ilgili önlemleri alır” şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Eğitim Programı, Kazanımlar, Dil Gelişimi, Öz Bakım Becerileri.

Abstract

A Study on Language Development at Preschool Education and the Realization Levels of Achievements about Self Care Skills

The overall objective of this study is to determine language development at preschool education and the Realization Levels of Achievements about Self Care Skills examining in accordance with by the teachers and the opinions of parents. The research is a descriptive research and the screening model is used in this study. In the study, A questionnaire was applied to 51 teachers who worked in independent kindergartens in Çanakkale city center in 2017-2018 academic year and 132 parents. 51 teachers answered each teacher questionnaire in total (484) children, considering 10 children in their class; 132 parents answered each parent-respondent questionnaire for a total of (132) children, each with their own child.

The data collected from the survey were analyzed by computing environment. In the descriptive analysis of teachers 'and parents' opinions regarding the realization of the gains, the total number of respondents (N), arithmetic mean (X) and standard deviation (S.s.) values were used for the sub-dimensions of each survey. In cases where there are two subgroups of the independent variable, "Mann-Whitney-U tests and, in cases where the independent variable has three or more subgroups Kruskal-Wallis tests are used. The differences of the sub-groups were re-tested by Mann-Whitney U test in order to make paired comparisons in the Kruskal-Wallis test results showing significant difference.

In the study, while concluding that the achievements related to the field of language development and self-care skills in the education program were realized in 'high level' according to the views of the participant teachers, similarly, it was concluded that the participant parents thought that the gains of self-care skills were at "high level' and the gains of language development area were realized at "very high level'.

According to the views of the participant teachers and parents, while the language gains that are considered to be the least are 'Shows reading awareness' and 'shows the awareness of writing' and self-care skills achievements that is considered to be the least, is 'take measures related to health'.

Key Words: Preschool Education Program, Achievements, Language Development, Self Care Skills.

İçindekiler

Taahhütname	i
Onay	ii
Önsöz.....	iii
Özet	iv
Abstract	vi
İçindekiler.....	viii
Kısaltmalar Listesi.....	xv
Bölüm I: Giriş.....	1
Problem Durumu	2
Araştırmanın Amacı	5
Araştırmanın Önemi	7
Araştırmanın Sınırlılıkları.....	9
Varsayımlar	10
Tanımlar.....	10
Alanyazın.....	11
Bölüm II: Kavramsal Çerçeve.....	15
Okul Öncesi Eğitim	15
Okul öncesi eğitimin tarihsel gelişimi	16
<i>Dünya’da okul öncesi eğitimin tarihsel gelişimi</i>	16
<i>Türkiye’de okul öncesi eğitimin tarihsel gelişimi</i>	18

Okul öncesi eğitimin amaçları	20
Okul öncesi eğitimin ilkeleri.....	21
Okul öncesi eğitimin önemi.....	22
Okul öncesi eğitim programı (2013).....	24
<i>Okul öncesi eğitim programı - kazanımlar ve göstergeler</i>	30
Okul öncesi dönem çocuklarının gelişim özellikleri	31
<i>Bilişsel gelişim</i>	32
<i>Psiko-motor gelişim</i>	32
<i>Sosyal-duygusal gelişim</i>	33
<i>Dil gelişimi</i>	34
<i>Öz bakım becerileri</i>	35
Okul öncesi dönem çocuklarının dil gelişimleri ve öz bakım becerileri	35
<i>Dil gelişimi</i>	35
<i>Dil gelişiminin temel ilkeleri</i>	37
<i>Dil gelişimine ilişkin kuramlar</i>	37
<i>Dil gelişim dönemleri</i>	39
<i>Konuşma öncesi dönem (pre-linguistic stage)</i>	40
<i>Konuşma dönemi (linguistic stage)</i>	41
Öz bakım becerileri.....	42
<i>Yemek yeme becerisi</i>	43
<i>Tuvalet becerisi</i>	44
<i>Temizlik becerisi</i>	45

<i>Giyinme becerisi</i>	46
<i>Tertip-düzen becerisi</i>	47
<i>Yaş dönemlerine göre öz bakım becerileri</i>	47
Bölüm III: Yöntem.....	49
Araştırmanın Modeli.....	49
Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	49
Veri Toplama Araçları.....	52
Verilerin Toplanması.....	53
Verilerin Analizi.....	54
Bölüm IV: Bulgular ve Yorum.....	57
Eğitim Programında Yer Alan Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerileri Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşmesiyle İlgili Öğretmen ve Veli Görüşleri	57
Öğretmen ve Veli Görüşlerine Göre Eğitim Programında Yer Alan Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerileri Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyleri	62
Eğitim Programında Yer Alan Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerileri Alanlarına İlişkin Öğretmen Görüşlerindeki Anlamli Farklılıkların Bağımsız Değişkenlere Göre İncelenmesi	63
Eğitim Programında Yer Alan Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerileri Alanlarına İlişkin Veli Görüşlerindeki Anlamli Farklılıkların Bağımsız Değişkenlere Göre İncelenmesi	67
Bölüm V: Tartışma, Sonuç ve Öneriler.....	75
Tartışma.....	75
Sonuç.....	80

Öneriler.....	84
Öğretmenlere yönelik öneriler	84
Velilere yönelik öneriler.	85
Araştırmacılara yönelik öneriler..	85
Kaynakça.....	86
Ekler	92
Ek A. Öğretmen Anketi.....	92
Ek B. Veli Anketi.....	94
Ek C. İzin Formu.....	96

Tablolar Listesi

Tablo 1. Öğretmen Anketi İçin Cevaplayıcıların “Okul Adı, Hizmet Yılı ve Çalışılan Sınıf Mevcudu” Değişkenine Göre Dağılımı.....	50
Tablo 2. Öğretmen Anketi İçin Cevaplayıcıların “Çalışılan Yaş Grubu, Cinsiyet ve Hizmet İçi Eğitim” Değişkenine Göre Dağılımı	51
Tablo 3. Veli Anketi İçin Cevaplayıcıların “Cinsiyet, Veli Yaş Durumu, Eğitim Durumu” Değişkenine Göre Dağılımı.....	51
Tablo 4. Veli Anketi İçin Cevaplayıcıların “Aile Yapısı, Çocuğun Yaş Grubu ve Sosyo-Ekonomik Düzey” Değişkenine Göre Dağılımı.....	52
Tablo 5. Öğretmen Anketi ve Veli Anketi Ölçekleri Kazanım Alanlarının Madde Sayıları ve Güvenirlilik Analizi Sonuçları	53
Tablo 6. Boyut Ortalamalarının Yorumlanmasında Kullanılan Puan Aralıkları ve Kazanımların Gerçekleşme Düzeyleri	55
Tablo 7. Eğitim Programında Yer Alan Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerileri Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşmesiyle İlgili “Dil Gelişimi” İçin Öğretmen Görüşleri.....	58
Tablo 8. Eğitim Programında Yer Alan Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerileri Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşmesiyle İlgili “Öz Bakım Becerileri” İçin Öğretmen Görüşleri	59
Tablo 9. Eğitim Programında Yer Alan Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerileri Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşmesiyle İlgili “Dil Gelişimi” İçin Veli Görüşleri.....	60
Tablo 10. Eğitim Programında Yer Alan Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerileri Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşmesiyle İlgili “Öz Bakım Becerileri” İçin Veli Görüşleri.....	61
Tablo 11. Öğretmen ve Veli Katılımcılarına Göre Eğitim Programında Yer Alan Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerilerine Ait Kazanımların Gerçekleşme Düzeyi.....	62

Tablo 12. Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerisi Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyiyle İlgili “Okul” Değişkenine Göre Öğretmen Görüşlerindeki Anlamli Farklılıklar (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları)	63
Tablo 13. Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerisi Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyiyle İlgili “Sınıf Mevcudu” Değişkenine Göre Öğretmen Görüşlerindeki Anlamli Farklılıklar (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları)	64
Tablo 14. Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerisi Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyiyle İlgili “Çalışılan Yaş Grubu” Değişkenine Göre Öğretmen Görüşlerindeki Anlamli Farklılıklar (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları)	65
Tablo 15. Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerisi Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyiyle İlgili “Hizmet Yılı” Değişkenine Göre Öğretmen Görüşlerindeki Anlamli Farklılıklar (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları)	66
Tablo 16. Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerisi Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyiyle İlgili Veli Görüşlerindeki “Cinsiyet” Değişkenine Göre Anlamli Farklılıklar (Mann-Whitney U Testi Sonuçları).....	67
Tablo 17. Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerisi Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyiyle İlgili Veli Görüşlerindeki “Veli Yaş Durumu” Değişkenine Göre Anlamli Farklılıklar (Mann-Whitney U Testi Sonuçları).....	68
Tablo 18. Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerisi Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyiyle İlgili Veli Görüşlerindeki “Aile Yapısı” Değişkenine Göre Anlamli Farklılıklar (Mann-Whitney U Testi Sonuçları).....	70
Tablo 19. Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerisi Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyiyle İlgili Veli Görüşlerindeki “Çocuğun Yaş Grubu” Değişkenine Göre Anlamli Farklılıklar (Mann-Whitney U Testi Sonuçları).....	71

Tablo 20. Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerisi Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyiyle İlgili “Eğitim Durumu” Değişkeni İçin Veli Görüşlerindeki Anlamlı Farklılıklar (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları) 72

Tablo 21. Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerisi Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyiyle İlgili “Sosyo-Ekonomik Düzey” Değişkeni İçin Veli Görüşlerindeki Anlamlı Farklılıklar (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları) 73

Kısaltmalar Listesi

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

N : Toplam Cevaplayıcı Sayısı

\bar{X} : Aritmetik Ortalama

f : Frekans

Ss : Standart Sapma

p : Anlamlılık Derecesi

BÖLÜM I

GİRİŞ

Araştırmanın bu kısmında araştırmanın neden yapıldığına dair görüşler açıklanmış, problem durumu ortaya konmuş ve araştırmanın amacı belirlenmiştir. Sonrasında araştırmanın önemi açıklanarak, sınırlılıklar ve varsayımlar ortaya konmuştur.

Okul öncesi eğitim, çevresine karşı merak duygusu besleyen, keşfetmeye hazır, öğrenmek ve düşünmek için güdülenmiş çocukların var olan potansiyellerinde taşıdıkları bu özellikleri geliştirme, yönetme, teşvikle destekleme gibi çok önemli bir görevi üstlenmektedir.

Çocuklarda gelişimi sağlayabilmek, sistemli olarak karmaşık becerileri kazanmaları noktasında yol göstermek, gelişim alanlarını destekleyerek bireysel farklılıkları doğrultusunda kendi potansiyellerini bulmalarına yardımcı olabilmek adına uzman kişiler tarafından hazırlanmış eğitim programlarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Okul öncesi programı, eğitim alan çocukların çeşitli öğrenim deneyimleriyle birlikte sağlıklı büyümelerini, sosyal-duygusal, psiko-motor, bilişsel ve dilsel alanlara ait gelişimlerinin üst seviyelere çıkarılmasını, öz bakım becerilerini yerine getirebilir hale getirilmelerini ve ilköğretim kademesine hazır hale gelmelerini hedeflemektedir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2013).

Araştırmanın kavramsal çerçeve kısmında okul öncesi eğitim, amaçları, ilkeleri, önemi, tarihsel gelişimi boyutlarında incelenip açıklanmıştır. Sonrasında okul öncesi eğitim programına geçilmiş ve programda bulunan gelişim alanları incelenerek bu alanlara ait kazanım ve göstergelere yer verilmiştir. Araştırmada derinlemesine incelenen kazanım ve göstergelerin gerçekleşme düzeyleri ile ilgili seçilmiş olan, dil gelişimi ve öz bakım becerileri alanları, kuramlara dayalı olarak açıklanarak bu alanlarda yer alan kazanım ve göstergeler incelenmiştir.

Problem Durumu

Dünya bilimsel ve teknolojik açıdan çok hızlı değişimlere uğramaktadır. Bu değişimleri tespit edip uygulama kısmında hayata geçirmenin etkili aracının eğitim olduğu kabul gören bir gerçektir. Çin’de kullanılan atasözlerinden birinde eğitimin önemi, yakın geleceği düşünüyorsanız pirinç ekin ancak uzak geleceği düşünüyorsanız insan yetiştirin şeklinde vurgulanmaktadır.

Okul öncesi eğitim, çocukların doğdukları gün ile ilköğretime başladıkları güne kadar geçen süre zarfındaki tüm yaşantılarını kapsayan bir eğitim sürecidir. Bu dönemde beyin gelişimi ve sinaptik bağlantıların oluşumu çok yoğun ve hızlı bir şekilde ilerlemektedir. Bu gelişim ile birlikte psiko-motor, dilsel, bilişsel, sosyal ve duygusal beceriler adına sağlam temel atımları sağlanmaktadır (Atay, 2005).

Erken çocukluk dönemi, diğer dönemler ile karşılaştırıldığında gelişim alanlarının kendi içerisinde birbirleriyle ilişkisinin en fazla görüldüğü dönem kabul edilmektedir. En çok göze çarpan gelişim alanı olarak psiko-motor alanın görüldüğü bu dönemde, bilişsel gelişim alanı da en başlarda tıpkı psiko-motor gelişimle birlikte gibi görülmektedir. Duygusal alanın sosyal gelişim alanına sıkı sıkıya bağlı olduğu gözden kaçmaz bir gerçektir. Dilsel alanın gelişimi ise çocukların içinde buldukları çevresel koşullar ve bu çevre ile kurdukları iletişim ile bağlantılıdır. Aynı zamanda konuşma organlarının gelişimi de bu dönemde görülmektedir. Bu nedenle erken çocukluk dönemi gelişim alanlarını her zaman birbirleriyle bağlantılı olarak değerlendirmek gerekir. Tüm bunların göz önüne alındığı noktada okul öncesi dönemin önemi gözler önüne serilmektedir (Deniz, 2008).

Çocukların gelişimlerini desteklemeyi planladığımız, onlara kazandırmayı hedeflediğimiz bilgi ve beceriler, var olan eğitim sistemimiz aracılığıyla gerçekleştirilip aile, çevre ve diğer faktörler yoluyla desteklenmektedir. Eğitim sistemi içerisinde yer alan eğitim

programları ışığında eğitim-öğretim süreçlerinin öncesinde planlanıp daha sonra uygulamaya konulup en son aşama olarak ise değerlendirilmesi gerekmektedir.

Günümüzde 2013 yılından itibaren uygulamaya konan ve hala uygulanmakta olan “Okul Öncesi Eğitim Programı” 3-6 yaş grubundaki çocukların zenginleştirilmiş çevresel koşullar içerisinde gelişmelerini, sahip oldukları gelişim alanlarının desteklenerek bu alanlarda ulaşabilecekleri en iyi noktaya gelmelerini, temel öz bakım becerilerinin kazandırılmasıyla birlikte bir sonraki eğitim kademesine hazır durumda bulunmalarını hedeflemektedir (MEB, 2013).

Programı incelediğimizde, çevresel koşulların göz önünde bulundurulduğu ve çocukların gelişim alanlarının desteklenmesini hedefleyerek ilgi ve gereksinimlerin dikkate alındığı görülmekte olup program yapısı hakkında gelişimsel, eklettik ve sarmal olma özelliklerini taşıdığını söyleyebiliriz (MEB, 2013).

Köksal, Doğal ve Duman (2016)'nın okul öncesi öğretmenleri ile yapmış oldukları çalışmada bu öğretmenlerin eğitim programıyla ilgili sahip oldukları görüşler belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma tarama modelinde bir çalışmadır ve Konya'da 2014-2015 eğitim döneminde il merkezindeki özel ve resmi kurumlarda yer alan anasınıfı ve bağımsız anaokullarındaki 40 öğretmenin görüşü doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Bu öğretmenlerin 2'si erkek 38'i kadındır. Araştırma verileri toplanırken yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak nitel araştırma yönteminden yararlanıldığı görülmüştür. Veri analizindeyse betimsel çözümleme tekniği kullanılarak araştırma bulguları nicel tekniklerle gösterilmiştir. Araştırmadan çıkan sonuca baktığımızda öğretmenlerinin görüşlerinin program kazanımları ve göstergeleri noktasında olumlu yönde olduğu görülmüştür. Öğreticilerin kazanımları ve göstergeleri belirlerken öğrenci ihtiyaçlarını dikkat aldıkları yine araştırma sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Ulaşılan sonuçlar doğrultusunda programın

öğretmenlerden alınan dönütler ışığında değerlendirilip, programa bu doğrultuda eklenmesi muhtemel yeni kazanımların ve göstergelerin tespit edilip, aile katılımına dair programların yeniden değerlendirilerek revize edilmesi gerektiği görülmüştür. Araştırma sonuçlarına bağlı olarak okul öncesi eğitimde program kalitesinin artırılması için ileri dönemlerde bu alanda yapılması gereken araştırmaların varlığı önemlidir.

Yapılan bu çalışmada, okul öncesi programı gelişim alanlarından dil gelişimi alanına ve öz bakım becerileri alanına ilişkin kazanımların gerçekleştirme düzeyleri araştırma konusu olarak belirlenmiştir.

Okul öncesi dönem ve sonrasındaki dönemlerde dil, en önemli iletişim araçlarının başında gelmektedir. Var olan bütün iletişim ve etkinlikler için de büyük önem arz etmektedir. Çocuk ve çocuk, çocuk ve yetişkin arasındaki, yetişkinlerin kendi aralarındaki bütün etkileşimlerin iletişim boyutunda en önemli aracı dil olarak görülmektedir. Bireylerin bütün yaşamlarını etkileyen bu gelişim alanı bu nedenle büyük önem taşımaktadır. Gönen ve ark. (2010)'in üzerinde çalıştıkları çalışmada dil gelişimiyle ilgili olarak anaokulu öğretmenlerinin dil gelişimiyle ilgili etkinlikleri uygulama biçimleri incelenmiştir. Çalışma grubunu 5 il merkezinde “Karabük, Konya, Antalya, Adana ve Ankara” çalışan 175 öğretmen oluşturmuştur. Anket formu aracılığıyla veriler toplanmıştır. Araştırma sonucunda dil etkinliklerinin, çocukların dil gelişimi sürecinin büyük kısmında etkili olması ve diğer alanlardaki gelişim süreçlerini etkilemesi sebebiyle programda önem verilmesinin gerekliliği görülmüştür.

Öz bakım becerilerinin önemini vurgulayacağımız noktada, dünyaya gelen bireylerin onlara bakan kişilerden bağımsızlaşmalarının en temel göstergesi bu beceri alanının gelişimiyle birlikte görülmektedir. Giyinme, yemek yeme, uyuma, tuvalet eğitimi en temel öz bakım becerileri arasında yer almaktadır ve çocuklar hareket kabiliyetlerinin gelişimi ile

birlikte bu becerileri yavaş yavaş kazanarak bağımsız bir birey olma yolunda sağlam adımlarla ilerlemektedir. Bağımsız hareket edebilen çocuk etrafını keşfetme ve tanıma noktasında daha özgür ilerlemekte ve özgüvenini daha sağlam temellerle oluşturmaktadır. Kendi kendine yapabilme duygusu, çocuklarda özgüven ve öz disiplin alanlarının gelişimine de büyük katkılar sağlamaktadır.

Okul öncesi eğitim programı ve bu alanın arz ettiği önem göz önünde bulundurularak yapılan bu araştırmada, eğitim programındaki gelişim alanlarından dil gelişimi ve öz bakım becerileriyle ilgili kazanımlar, öğretmenler ve velilere uygulanmış olan anketler sonucunda incelenmiş ve analiz edilmiştir. Çıkan bulgularla birlikte gerekli karşılaştırmalar yapılmıştır. Tüm bu aşamaların sonucunda gerçekleşme düzeyleri incelenmiş ve yorumlanarak sonuca ulaşılmıştır.

Bu zamana kadar yapılan çalışmalarda okul öncesi eğitim programı, program kazanımları, kazanım ve göstergelerin uygulanabilirliği gibi konular ele alınmış olsa bile, okul öncesi eğitim programındaki gelişim alanlarına ait kazanımların gerçekleşme düzeylerinin alan alan incelenmediği görülmektedir. Bu çalışmada problem durumu olarak dil gelişimi ve öz bakım becerileri kazanımlarının gerçekleşme düzeyleri öğretmen ve veli görüşleri çerçevesinde ele alınmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma okul öncesi eğitim programında yer alan dil gelişim alanı ve öz bakım becerileri ile ilgili kazanımların gerçekleşme düzeylerini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Programda yer alan kazanımların öğretmenler ve velilere uygulanan ölçekler sonucunda demografik bilgilerinde göz önünde bulundurularak incelenmesi ve kazanımların gerçekleşme

düzeylerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda araştırma soruları aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- 1) Okul öncesi eğitim programında bulunan dil gelişimi ve öz bakım becerileri alanlarına ilişkin kazanımların gerçekleşmesiyle ilgili;
 - a. Öğretmen görüşleri nelerdir?
 - b. Veli görüşleri nelerdir?
- 2) Okul öncesi eğitim programında bulunan dil gelişimi ve öz bakım becerileri alanlarına ilişkin kazanımlar öğretmen ve veli görüşlerine göre hangi düzeyde gerçekleşmektedir?
- 3) Okul öncesi eğitim programında bulunan dil gelişimi ve öz bakım becerileri alanlarına yönelik kazanımların gerçekleşme düzeyleriyle ilgili öğretmen görüşleri:
 - a) Okul türü,
 - b) Hizmet yılı,
 - c) Çalışılan sınıf mevcudu ve
 - d) Çalışılan yaş grubu değişkenlerine göre anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?
- 4) Okul öncesi eğitim programında bulunan dil gelişimi ve öz bakım becerileri alanlarına yönelik kazanımların gerçekleşme düzeyleriyle ilgili veli görüşleri:
 - a) Cinsiyet,
 - b) Yaş,
 - c) Eğitim durumu,
 - d) Sosyo-ekonomik düzey,
 - e) Aile yapısı ve
 - f) Çocuğun yaş grubu değişkenlerine göre anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?

Araştırmanın Önemi

Eğitim programlarının, eğitim öğretimin her kademesinde kullanıldığını göz önünde bulundurduğumuz noktada öğretmenlerin, öğrencilerin, yöneticilerin ve velilerin uygulanan programlarla olan ilişkisini de bu duruma eklediğimizde programların herkese rehberlik etmek gayesiyle hazırlandığı görülmektedir.

Her eğitim kademesi bir program ışığında şekillendirildiği gibi okul öncesi eğitim dönemi de en son 2013 yılında revize edilmiş olan okul öncesi eğitim programı temel alınarak uygulamaya konulmuştur.

Okul öncesi eğitim programı incelendiğinde kazanım ve göstergelerin temel alındığı görülmektedir. Programda kazanımlar ve göstergeler bütünsel olarak ele alınırken, çocukların yaş grupları doğrultusunda gelişim özelliklerinin belirlendiği karşımıza çıkmaktadır. Yapılan bilimsel araştırmalar sonucunda yaş grupları üç alt gruba ayrılırken öğretmenler kendi sınıflarında bulunan çocukların etkinliklerinde kendi gruplarının yaş özellikleri doğrultusunda kazanım ve gösterge seçimi yapmaktadır. Eğitimciler gerek gördüklerinde program içerisinde bulunmayan herhangi bir kazanım yahut göstergeyi planlarına ekleyebilmektedirler. Bunu yaparken ise Türk Milli Eğitimin ve Okul Öncesi Eğitimin Amaçlarını dikkate alarak hareket etmeleri gerekmektedir (MEB,2013).

Bu araştırmada okul öncesi programında yer alan dil gelişim alanına ait kazanımların ve öz bakım becerileri alanına ait kazanımların incelenip öğretmen ve veli görüşleri ışığında uygulanma boyutları ve etkililikleri ele alınacaktır. Bireyler arası iletişimde kullanılan yöntemlerden bir tanesi sözel olarak dilin kullanımınıdır. Dilsel alanda gelişim gösteren ve kendini ifade etmeye başlayan çocuk kendi bireyselliğini keşfetme yolunda adımlar atmaktadır.

Öğrenmeye etki eden pek çok değişken, dil gelişiminde de etkilidir. Çocuğun dili kazanabilmesi ve kullanabilmesi için, öğrenme sürecine ihtiyacı vardır. Okul öncesi eğitimde öğrenme süreçleri öğretmenler tarafından planlanan etkinlikler aracılığı ve çocukların akran ilişkileri esnasında gerçekleştirdikleri gizil öğrenmeler yoluyla gerçekleşmektedir.

Çocuğun içerisinde yer aldığı çevresel etmenler ve kültür, dil gelişimini etkilerken okul ortamı bu becerisini kullanmasına yardımcı olmaktadır. Okul öncesi dönemde gerçekleştirilen etkinlikler kapsamında karşımıza çıkan metin okuma, metin tamamlama, okunan metnin tekrarı, güncel günlük olaylar hakkında sohbet etme vb. durumlar çocuklarda dil gelişiminin desteklenmesi bakımından önemli aktivitelerdir.

Okul öncesi eğitimi veren okullarda, eğitim-öğretim süreçlerinde uygulanan etkinliklerin büyük bir kısmı dil etkinliklerine ayrılmaktadır. Uygulanan bu etkinliklerle birlikte öğrenciler dil alanında gelişim gösterirken, çocuklarda kendilerini doğru şekillerde ifade edebilme, düşündüklerini karşı tarafa aktarabilme, yerinde ve doğru kelimelerle iletişim sağlayabilme becerilerinde pozitif yönde ilerleme kaydedildiği görülmektedir.

Geçmiş yıllarda yapılmış olan ve günümüzde de hala devam eden çalışmalar göstermektedir ki okul öncesi eğitim dilsel alandaki gelişimi pozitif yönde etkilemektedir (Seçilmiş, 1996). Programda bulunan dil gelişim alanına ait kazanımlarda, aslında çocukların gelişimsel özellikleri ışığında göstermeleri hedeflenen davranışların göstergeleridir. Araştırmada incelemeye alınan bir diğer kazanım alanı ise öz bakım becerilerini kapsayan kısımdır.

Çocuklarda bireyselliğin ve çevresinden bağımsızlığın başlaması öz bakım becerilerinin gelişimiyle beraber gelmektedir. Kendi başına tuvaletini yapabiliyor, kendi kendine yemek yiyebiliyor, tek başına giyinebiliyor olması temel öz bakım becerileri içerisinde bulunmaktadır. Bunların peşinden tek başına dişlerini fırçalayabilme, ellerini ve

yüzünü yıkayabilme, banyo yapabilme ve tüm bu aktivitelerin sorumluluklarını fark edip uygulayabilme becerileri gelmektedir. Günlük hayatta karşısına çıkan işleri yerine getirebilme, hava durumunu göz önüne alarak giyinme sürecini planlayabilme, cinsiyet rollerinin farkında olup bunlara uygun hareket edebilme davranışları ise üst düzeyde bulunan öz bakımla ilgili beceriler arasında bulunur.

Öz bakım becerilerinin kazandırıldığı süreçte çevresel faktörler ile ailenin ve çocuğun bu konuda verdiği öncelik dikkate alınarak hareket edilmelidir. Çocukların temel yaşam gereksinimlerini kapsayan bu alanın, kazanımları ve göstergeleri son derece önem arz etmektedir. Okul öncesi öğretmenlerinin ve velilerin çocuklarını iyi gözlemlemeleri ve bu alanlarda tespit ettikleri varsa bir gerilik bunları çözmek için önlemsel ve iyileştirici çalışmalarda bulunmaları çok önemlidir. Araştırma, eğitim programında bulunan dil gelişimi ve öz bakım becerileri alanlarına dair kazanımların gerçekleşme düzeylerinin incelenmesiyle birlikte bu iki alanın genel durumu hakkında bilgi vermesi ve çalışma sonunda elde edilecek verilerin alanda yapılacak olan diğer çalışmalara kaynak olabilmesi açısından oldukça önemlidir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmada elde edilen bulgular,

- 2017-2018 eğitim-öğretim yılında, Çanakkale il merkezi ve ilçelerdeki Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde yer alan anaokulları ve anasınıflarında görevli okul öncesi öğretmenlerinin ve velilerin yanıtlarıyla,
- Çalışma yalnızca 2017-2018 eğitim ve öğretim yılıyla.
- Araştırma okul öncesi eğitim programında yer alan kazanım alanlarından dil gelişimi ve öz bakım becerilerini daha derinlemesine incelemek amacıyla iki alanı kapsamıyla sınırlı görülmektedir.

Varsayımlar

Çalışmada aşağıda bulunan varsayımlar kabul edilmiştir:

- Örnekleme seçilen okul öncesi öğretmenlerinin, evreni yeteri kadar temsil edebilir durumda olduğu;
- Çalışmada kullandığımız veri toplama aracının, araştırmanın amaçları doğrultusunda verilerin toplanmasında aranan şartları sağlıyor olduğu;
- Çalışmada ölçek uyguladığımız öğretmenlerin ölçeğe verdikleri cevapların, gerçek görüşlerini yansıtmakta olduğu;
- Verilerin toplanmasında kullanılan ölçeğin hazırlanmasında faydalanılan uzman görüşlerinin etkili olduğu; varsayılmaktadır.

Tanımlar

Okul Öncesi Eğitim: Bireylerin doğdukları andan itibaren başlayarak ilköğretim dönemine hazır hale geldikleri zaman kadar geçen eğitim kademesini ifade eder (MEB, 2006).

MEB 2013 Okul Öncesi Programı: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından 132 sayılı kararla 09.09.2013 tarihinde yayımlanmış okul öncesi dönemi kapsayan eğitim programıdır (MEB, 2013).

Dil Gelişimi: Çocukların doğdukları andan itibaren sesleri algılamalarını, kendilerinin sesler çıkarmasını ve içinde buldukları toplumda kullanılan dilin temel yapılarını kazandıkları süreci içeren gelişim alanıdır (Kirkland ve Patterson, 2005).

Öz Bakım Becerileri: Bireylerin kendilerine bakan kişilerden bağımsızlaştıklarının ilk göstergesi olan öz bakım becerilerinin gelişimi, yemek yeme, giyinme, tuvalet eğitimi, temizlik becerisi ve tertip düzen becerilerini içeren gelişim alanıdır (Oktay, 2004).

Alanyazın

Araştırmanın bu bölümde okul öncesi eğitim kurumları, okul öncesi eğitim programları, dil gelişimi, okul öncesi öğretmen görüşleri ve velilerin görüşleri ile ilgili yapılmış olan çalışmalar yer almaktadır.

Arnas (2002)'in yaptığı çalışmada okul öncesi eğitimi veren kurumları ve bu eğitimle ilgili olarak ebeveynlerin sahip oldukları tutumlar incelenmiştir. Araştırma Adana'da yer alan ve çocukları özel okul öncesi kurumlarına gitmekte olan 136 veli üzerinde yapılmıştır. Veriler anket formu kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre velilerin genelinde okul öncesi eğitimi hakkında bilgiye sahip oldukları ancak kurumlara çocuklarını gönderirken ön araştırmaları sırasında eğitim kalitesine önem vermek yerine daha çok kurumun temiz ve düzenli olmasına, yöneticilerin kendilerine karşı olan tutumlarına önem verdikleri görülmüştür. Bu sonuçlara bağlı olarak velilerin okul öncesi eğitim programının içeriği hakkında daha çok bilgilendirmeye, çocuklara kazandırılan gelişim alanlarının özellikleri hakkında bilgi edinimine ihtiyaçları oldukları söylenebilir.

Erdoğan, Bekir ve Aras (2005)'in yaptıkları çalışmada alt sosyoekonomik bölgelerde anasınıfına devam 60-72 ay grubundaki çocukların çeşitli değişkenler doğrultusunda dil gelişimlerindeki düzeyler belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın örneklemini sosyoekonomik açıdan alt düzeyde olan ailelerden gelen 60-72 ay grubuna dâhil 232 çocuk oluşturmuştur. Araştırma sonuçlarında yeterli olmayan çevresel koşullara sahip çocukların kelime kapasitesi ve genel olarak dil gelişim düzeyleri açısından çevresel koşulları daha iyi olan çocuklara göre geride olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına bağlı olarak dil gelişimini destekleyici dil etkinliklerine, aileler ve öğretmenlere bu konularda verilecek seminerlere yer verilmesinin bu alandaki geriliği gidermede yardımcı olabileceği söylenebilir.

Yangın (2007)'ın yaptığı çalışmada eğitim kurumlarına gitmekte olan 60-72 ay grubundaki öğrencilerin yazı yazmaya hazır bulunuşlukları belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada veriler elde edilirken araştırmacının kendi geliştirdiği ve uyguladığı ölçek Ankara'da bulunan okul öncesi kurumlarındaki 60-72 ay grubundaki öğrencilere uygulanarak ilenmiştir. Araştırmada belirlenmeye çalışılan maddeler kağıt, kalem ve çocukların küçük kasları ile beden pozisyonlarının yazma eylemine uygunluğu ile ilgili maddelerdir. Araştırma sonucuna bakıldığında programda yer alan gelişim alanları ve hedef-davranış kısımlarında bazı alanlarda bağlantı noktasında aksaklıkların bulunduğu görülmüştür. Araştırma sonuçlarına bağlı olarak mevcut programın revize edildiği, hedef ve davranışların, kazanım ve göstergelere dönüştüğü noktada kopuklukların giderilmeye çalışıldığı, yeni programda yazma becerilerinin kapsamlı bir şekilde “yazma farkındalığı gösterir” kazanımına dönüştüğü görülmektedir.

Tuğluk, Kök, Koçyiğit, Kaya ve Gençdoğan (2008)'ın yaptıkları çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin okuma yazma çalışmalarını uygulamalarına dair görüşleri değerlendirilmiş ve özellikle en çok kavramlara ağırlık verilerek etkinlik planlamasına gidildiği sonucu ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda öğretmenlerin az miktarda uyguladıkları çalışmalar içerisinde isim yazma, fonetik olarak harflerin ifade edilmesi, küçük ve büyük seslerin aralarında bulunan farkın öğretimi çalışmaları yer almaktadır. Yapılan araştırmaya dayanarak bu çalışmada incelenen okul öncesi eğitim programındaki dil gelişimine ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeylerinde incelediğimiz “okuma farkındalığı gösterir ve yazma farkındalığı gösterir” kazanımlarına öğretmen görüşleri açısından kaynak olabileceği söylenebilir.

Gönen ve ark. (2010)'ın araştırmalarında dil gelişimiyle ilgili olarak okul öncesi öğretmenlerinin dil aktivitelerini uygulayış şekilleri incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu seçilen 6 il merkezindeki 175 öğretmen oluşturmuştur. Anket formu aracılığıyla

veriler toplanmıştır. Araştırma sonucunda dil etkinliklerinin, çocukların dil gelişimi sürecinin büyük kısmında etkili olması ve diğer alanlardaki gelişim süreçlerini etkilemesi sebebiyle programda önem verilmesinin gerekliliği görülmüştür. Eğitimcilerin çoğunun dil gelişimiyle ilgili çalışmalara günlük uyguladıkları programlarında; otuz dakikaya kadar zaman ayırdıkları görülmüştür. Araştırmanın dil etkinliklerini incelemesi ve dolayısıyla dil gelişimi kazanımlarını kapsamaması sebebiyle bu araştırmaya katkı sağlayıcı nitelikte olduğu söylenebilir.

Veziroğlu ve Gönen (2012)'in yaptıkları çalışma, ülkemizde bulunan çocuk kitaplarından resimli olanların eğitim programında bulunan amaçlar ve kazanımlar doğrultusunda 36-72 ay grubundaki çocuklar açısından incelenmesini ve uygulanan eğitimlerin programı destekleme noktasındaki yerini belirlemeyi amaçlamıştır. İki yüz elli adet resimli hikâye kitabı ise araştırmanın çalışma grubudur. Programın ekinde bulunan kazanım değerlendirme formu verilerin toplanmasında araç olarak kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, programdaki gelişim alanlarının yalnızca %18,5'inin kazanımları karşılamada etkisi olduğu görülmüştür. Araştırma sonuçlarına bağlı olarak bu oranın çok düşük olduğu ve gelişim alanlarının desteklenmesinin bu dönemde ne kadar önemli olduğunun düşünüldüğü noktada bu alanla ilgili çalışmalar yapılması gerektiği söylenebilir.

Şimşek ve İvrendi (2014)'nin yaptıkları araştırmada okul öncesi eğitim kurumlarına yönelik beklentileri anne ve baba görüşleri açısından incelenmiştir. Araştırmada kullanılan yöntem tabakalama yöntemi, örneklem ise çocukları okul öncesi eğitimi veren kurumlardan birine gitmekte olan 1465 velidir. Araştırmada ortaya çıkan bulgular ailelerin eğitim durumları, gelir durumları ve yaşam sürdükleri bölgeler doğrultusunda farklılaşmıştır. Araştırma sonucunda mezuniyet derecesi ilköğretim olan gelir seviyesi düşük olan ailelerin bu eğitim kurumlarından beklentilerinin yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bölge bazında araştırma sonuçlarına bakıldığında Akdeniz ve Marmara bölgelerinde yaşamlarını sürdüren

ailelerin diğer bölgelere oranla üst seviyede beklenti içerisinde oldukları görülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre okul öncesi eğitim kurumlarının özellikleri açısından yapılacak değerlendirmelerin, ebeveynlerin gelir düzeyi, öğrenim durumları ve yaşadıkları bölgeler değişkenleri ile ilikilendirilebileceğini söyleyebiliriz.

zsrkıntı, Akay ve Bolat (2014)'ın yaptıkları çalışmada, 2013 eğitim döneminde pilot illerde bulunan pilot okullarda uygulamaya konulan programın, pilot kurumlarda çalışmakta olan ğretmen grleri açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışma betimsel bir çalışma olup, araştırmanın evrenini Adana il merkezine bağlı 4 ilçede yer alan resmi anaokulu ve anasınıfı kapsamında görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırma sonucuna baktığımız noktada eğitmenlerin genelinde program hakkında pozitif düşüncelerin yer aldığı söylenebilir. Aynı zamanda yapılan herhangi bir değişiklik noktasında kazanım ve göstergeler açısından öğretmenlerin pozitif tutum sergilediği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarına bağlı olarak, eğitim programında bulunan kazanımların ve göstergelerin her ocuk açısından bireyselliği göz önünde bulundurarak tercih edilmesinin programa esneklik sağladığı söylenebilmektedir.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Araştırmanın bu kısmında, araştırmaya konu olan kuramsal dayanaklara yer verilmiştir. Bu bağlamda öncelikle okul öncesi eğitim amaçları, ilkeleri, tarihsel gelişimi, özellikleri ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Sonrasında gelişim alanlarına değinilmiş ve tezin ana konusu olan kazanım ve göstergeler incelenerek, dil gelişimi ve öz bakım becerileri alanları ait konular ayrıntılı olarak kuramsal dayanakları ile birlikte açıklanmıştır.

Okul Öncesi Eğitim

Bireylerin dünyaya geldikleri günden başlayarak ilköğretim yıllarının başına kadar devam eden okul öncesi eğitim ileri yaşam tecrübeleri açısından çok önemli bir yere sahiptir. Gelişim alanlarının desteklenip gelişim süreçlerinin büyük bir bölümünün tamamlandığı, bireylerin özlerinde var olan potansiyelleri keşfedersek kişilik oluşumlarının büyük bir bölümünü oluşturdukları bu süreç gelişim ve eğitim süreci olarak adlandırılabilir.

Okul öncesi eğitimiyle ilgili tanımlar farklı yerlerde birbirleriyle benzer şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Okul öncesi eğitim süreci 1993 yılında Milli Eğitim Bakanlığının 14. Milli Eğitim Şurasında, doğumdan altı yaşına kadar geçen süre zarfında çocukların bireyselliklerini ön planda bulundurarak sürdürülen gelişim alanlarını destekleyen ve toplumsal değerler noktasında çocukları iyi bir şekilde yönlendiren eğitim süreci olarak geçmektedir (MEB, 1993).

Başal (2005)'in yaptığı tanımda anlatılan okul öncesi eğitim, zenginleştirilmiş çevresel uyarıcılarla 0-72 ay grubundaki çocukların gelişim alanlarının desteklenerek toplum yapısına uygun şekilde eğitim bütünlüğünde bulunan bir eğitim sistemi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Farklı bir tanımda, bireylerin hayata geldikten itibaren başlayan ve ilköğretime geçecekleri ana kadar olan kısmı kapsayan ve bireylerin ileri yaşam evrelerinde çok önemli etkilere yol açan, gelişim alanlarının büyük bir kısmının tamamlandığı, hem ebeveynler tarafından hem de okullarda verilen eğitim süreçleri olarak aktarılmaktadır (Aral vd., 2002).

Çeşitli kaynaklarda okul öncesi eğitimin tanımı farklı yönleri ile ele alınmış olsa da hepsinde ortak olan belirli noktalar bulunmaktadır. Bu ortak noktaların geneline baktığımızda:

Okul Öncesi Eğitim;

- Çocukların 0-72 ay dönemlerini kapsayan,
- Tüm gelişim alanlarını destekleyen,
- Bireysel farklılıklarına uygun,
- Kendi potansiyelini ortaya çıkarmasına, geliştirmesine yardımcı,
- İlköğretime hazırlamayı hedefleyen,
- Zengin uyarıcılar ve uygun çevresel koşullar sunmaya yönelik, planlı ve sistematik bir eğitim süreci olarak tanımlanabilir (MEB, 2013).

Okul öncesi eğitimin tarihsel gelişimi. Araştırmanın bu kısmında okul öncesi eğitimin tarihsel gelişimi Dünya'daki ve Türkiye'deki gelişimi açısından incelenmiş ve kuramsal dayanakları ile açıklanmıştır.

Dünya'da okul öncesi eğitimin tarihsel gelişimi. Okul öncesi eğitimi genel olarak bireylerin dünyaya gözlerini açtıkları andan ilköğretim kademesine başladıkları ana kadar olan süreyi kapsamaktadır. Bu zamana kadar yapılan çalışmalarda bu süreçte uygulanan eğitimin çocukların hem fiziksel hem de duygusal gelişimleri üzerinde bıraktığı etkinin ne denli önemli olduğu vurgulanmaktadır.

Okul öncesi eğitiminin kavramsal olarak ortaya çıkışının çocuk gelişimi üzerine yapılan çalışmaların gelişimi ile birlikte olduğu görülmektedir. Çocuk gelişimiyle ilgili

yapılan çalışmaların çocukların eğitiminin gerekliliği ile başladığı düşünüldüğünde, milattan önceki yıllara kadar gidildiği varsayılmaktadır. Bu alanda yapılan çalışmaların başlangıcında doktorların ve toplumsal yenilik için uğraşan kişilerin öncü olduğu görülmektedir. Tarihsel süreçlerin her alanında eğitimin öneminin vurgulanmasına karşın bu alanda çalışabilmek için ekonomik olarak ayrıcalıklı bir sınıfa ait olmak bu çalışmaların yapılabilmesi için gereklilik olarak görülmekteydi (Haktanır, 2012).

Eğitimin modern bir anlayışla incelenmeye başlandığı tarihlerde bu sürecin en etkili isminin Comenius olduğu bilinmektedir. Comenius, eğitim sürecinden kızlarında erkekler kadar yararlanabilme hakkına sahip olduğunu vurgulayarak çocukların kendi başlarına yapabilirliklerinin desteklenmesinin ve yaparak yaşayarak öğrenme yoluyla daha iyi öğreneceklerinin önemini aktarmasıyla eğitim tarihi içerisinde çok önemli bir yere sahiptir. İlk resimli çocuk kitabı olan “Resimlerle Dünya” adlı eserin de Comenius’a ait olduğu bilinmektedir. 1700’lü yılların sonunda Froebel tarafından bu alanla ilgili yapılmış olan çalışmalar bulunmaktadır ve bu çalışmalar alanla ilgili yapılan ilk çalışmalar arasında yer almaktadır. Erken çocukluk eğitimi ve gelişimi üzerinde büyük etkisi olan bir bilim insanı olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk anaokulunu açan kişi Froebel’dir. Almanya’da “Kindergarten” ismini verdiği ilk anaokulunu 1840 yılında açmıştır (Diken, 2010).

Okul öncesi eğitiminin gelişip ilerlemesine çok önemli bir isim olarak karşımıza çıkan Maria Montessori İtalya’nın ilk kadın tıp doktorudur. Eğitimle ilgili yaptığı araştırmalar, çalıştığı klinikte karşılaştığı zihinsel engelli çocuklar ile başlamış ve sonrasında dünyanın birçok yerinde yaptığı gözlemler sonucunda bu alanda derinlemesine bir inceleme ve çalışma fırsatı bulmuştur. Roma’da “Çocuklar Evi” isimli ilk eğitim kurumunu açmıştır. Çocuklar üzerinde uygulanacak eğitimle birlikte tıbbi müdahaleden daha önemli olan noktanın erken müdahale olduğunu vurgulamıştır. Geliştirdiği materyaller sayesinde soyut olarak aktarılacak çoğu kavramı somutlaştırarak çocuklarda kalıcı öğrenmenin sağlanması noktasında çok

önemli adımlar atmıştır. Günümüzde Dünya'nın birçok yerinde Montessori eğitim felsefesi ve Montessori eğitim metodu uygulanmakta ve giderek artarak başarılı bir eğitim sistemi olarak kayda geçmeye devam etmektedir. Froebel ve Maria Montessori'nin çalışmaları ardından diğer ülkelerde de bu alanla ilgili eğitim kurumları açılmaya devam etmiştir. Londra'da ilk defa 1991 yılında "yuva" açılmıştır (Haktanır, 2012).

Türkiye'de okul öncesi eğitimin tarihsel gelişimi. Türk tarihinde okul öncesi uygulamaları Osmanlı Devleti zamanına dayanmaktadır. Osmanlı'da bugünkü anlamda okul öncesi eğitimi veren okullar kurulmadan, var olan kurumlarda kısmen de olsa okul öncesi eğitimi verilmekteydi. Fatih Sultan Mehmet zamanına kadar küçük yaş grubundaki çocuklar için uygulanan eğitimlere rastlamak mümkündür. O dönemlerde sıbyan mektepleri olarak geçen kurumlarda 60 ay grubu ve üzerinde çocuklara üç dört yıl boyunca dini bir eğitim verilmekteydi. Anne ve babalar uygun gördüğü takdirde daha küçük çocuklarda bu mekteplerde dini eğitim almaya gidebiliyorlardı. Ailelerin düşünceleri çocuklar eğitim alsın mantığı dışında genel olarak mektepteyken kendilerine biraz vakit ayrabilmektir. Bu sebeple o dönemdeki mektepler günümüzdeki kreşlere benzetilmektedir (Diken, 2010).

Okul öncesi eğitimi ve kurumlarına ilişkin başlangıcın 1908 yılında başladığı anaokulları, anasınıfları ve çocuk yuvaları olmak üzere özel kurumların açıldığı ve çoğunun o dönemde İstanbul'da bulunduğu bilinmektedir. Resmi olarak anaokullarının ülke genelinde yaygınlaştırılması kararı ise Emrullah Efendi ile birlikte görülmekte olup geçici ilköğretim kanunu altında kesin karar olarak uygulamaya konulduğu bilinmektedir. Resmi kurumlar bu kanunla birlikte 1913 yılında açılmaya başlanıp 4 yıl boyunca kurulmaya devam etmiştir. Fakat 1925 ve 1930 yıllarında alınan kararlar anaokulları kapatılmış sonrasında çalışan ailelerin çocukları ve bırakacak kimsesi olmayan aileler dikkate alınarak kreşlerin ve yuvaların açılmasına izin verilmiştir (Haktanır, 2012).

Okul öncesi eğitimine ilişkin karşımıza çıkan ilk yapılanma okul öncesi eğitimi genel müdürlüğünün kurulması ile birlikte görülmektedir. Bu müdürlük merkez teşkilatı bünyesinde yer alan bir birim olarak kurulmuştur. O döneme kadar var olan eğitimler yönetmelikler kapsamında ilerletilmiştir. Türkiye'de 1900'lü yıllara kadar öğretmenler uyguladıkları planları ve programları kendileri planlayıp hazırlamışlardır. Ülkemizde taslak olarak görülen ilk program 1989 yılında oluşturulmuş ve sonrasında geliştirilerek 194 yılında uygulanmaya koymuştur (Diken, 2010).

1989, 1994, 2002, 2006 ve 2013 yıllarında Okul Öncesi Eğitim Programlarının oluşturulduğu ve zaman içerisinde dönem koşulları da dâhil oldukça yenilenip revize edildiği görülmektedir. 1952 yılında günlük bir etkinlik programı belirlenmiş içerisinde çeşitli yapılabilir etkinliklere yer verilmiştir. 1989 yılında ise taslak olarak karşımıza çıkan programda yalnızca 4 ve 5 yaş grubundaki çocuklar için kazandırılması düşünülen eğitimin amaçları ve gelişim alanı belirlenmiştir. Amaçları kazandırmak adına üniteler oluşturulmuş ve konu başlıkları program içerisine eklenmiştir (Küçükahmet, 2008).

1994 senesinde yayımlanan okul öncesi eğitim programında 0-36 ay arasındaki çocukların bilişsel, dil, öz bakım, fiziksel, sosyal gelişim alanlarına ait özellikleri dikkate alınmıştır. Bu 0-3 yaş arasındaki dönem 0-12, 13-24, 25-36 olmak üzere ay gruplarına ayrılarak üç farklı gelişim evresi olarak karşımıza çıkmıştır. Gelişim özellikleri programda çizelgeler halinde sunulmuş, hedefler ve bu hedeflere yönelik yapılacak faaliyetler ayrıca gösterilmiştir. Bu programda çocuk ve yetişkinin okulda yahut evde sevgi ve güven içinde mutlu beraberlikleri hedeflenmiştir (Aral, Kandır ve Yaşar, 2011).

2002 yılında yayımlanan programda ise okul öncesi kurumlarına gitmekte olan 36-72 ay kapsamındaki normal düzeyde gelişime sahip çocukların sosyal-duygusal, dilsel, zihinsel ve motor gelişim türlerinin desteklenmesi ve öz bakım becerilerinin kazandırılması esas alınmıştır. Program geliştirilirken okul öncesi eğitime ilişkin başka ülkelerde uygulanan ve

kabul gören yaklaşımlar araştırılmış ve incelenmiştir. Yaratıcılık tüm etkinliklerde yer alacak bir konu olarak belirlenmiş ve programa yer alan etkinliklere yedirilmiştir (Gülay ve Ekici, 2009).

2006 senesinde çıkarılan eğitim programı da 36-72 ay arasında eğitim kurumlarına devam eden çocukları kapsamakta ve bilişsel, dilsel, sosyo-duygusal, motor ve öz bakım alanlarının geliştirilmesi ve çocukların ilköğretim dönemine hazır bulunuşluklarının sağlanmasını amaçlamaktadır. 2006 programı gelişimsel bir programdır. Anlayış olarak bütünsel, programlama açısından ise sarmal bir yapıya sahiptir (MEB, 2006).

2012 yılında yayımlanan okul öncesi eğitim programı Prof. Dr. Gelengül Haktanır'ın koordinatörlüğünde sisteme dâhil olmuştur. Programın genel özellikleri içerisinde Öğrenci merkezli eğitimi temel almasını, esnek bir yapıya sahip olmasını, çocuklara etkinlikleri ve kavramları oyunlaştırarak öğretmeyi hedeflemesini, konuların araç olmasını ve bu sayede öğretmenlerin üzerindeki baskıyı azaltmayı amaçlamasını sıralayabiliriz. Programda öğretmenlere tanınan özgürlük ve öğretmenlerin, öğretenler değil, rehberler olarak betimlenmesi programın etkililiğini artırmaktadır. Son olarak 2013 yılında yayımlanan okul öncesi eğitim programı 2012 yılında yayımlanan eğitim programının revize edilmiş hali olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde hala uygulanmakta olan bu program okul öncesi eğitimi, Türk tarihi açısından incelediğimizde karşımıza çıkan son program olarak görülmektedir (MEB, 2013).

Okul öncesi eğitimin amaçları. Çalışmanın bu kısmında Türk Milli Eğitiminde bulunan genel amaçlar çerçevesinde belirlenmiş olan “Okul Öncesi Eğitimin Amaçları” yer almaktadır. Bu amaçlar okul öncesi eğitime de tüm basamaklara rehberlik ettiği gibi rehberlik etmektedir.

Türk Milli Eğitiminde bulunan genel amaçları incelediğimizde, bireyleri Atatürk ilkelerine ve inkılaplarına bağlı olarak yetiştirmenin ve bu ışık doğrultusunda eğitimin

uygulanmasının temel alındığını görülmektedir. Bireylerin Türk Milletinin manevi ve kültürel değerlerine sıkı sıkıya bağlı, Türkiye Cumhuriyeti'nde yer alan sorumluluklarının bilincinde ve ülkesini sevip yükseltme yolunda ilerleyen vatandaşlar olarak yetişmeleri esas alınmaktadır. Her anlamda sağlıklı bir kişiliğe sahip, karakterli, özgür düşünebilen ve evrensel bakış açısına sahip, üretken bireylerin yetiştirilmesi bu amaçların arasındadır. Aynı zamanda bireylere beceri ve sorumluluk bilincinin kazandırılmasıyla onları hayata hazırlamak ve huzurlu bir şekilde ülkelerine katkıda bulunacakları birer meslek sahibi olmaları yolunda yardımcı olmak Türk Milli Eğitimin Genel Amaçları içerisinde yer almaktadır (MEB, 2006).

Türk milli eğitiminin genel amaçları çerçevesinde okul öncesi eğitimi için belirlenen amaçlar ise aşağıda belirlenmiştir. Okul öncesi eğitimin amaçlarına baktığımızda ise erken çocukluk dönemindeki çocukların gelişim alanlarının desteklenmesi ve iyi birer birey olarak yetişmeleri, okul öncesi dönemde aldıkları eğitim ile birlikte çocukların ilköğretim kademesine hazır hale getirilmeleri görülmektedir. Aynı zamanda yetersiz imkânlarla sahip koşullardan gelen çocukların eğitim aldıkları ortamın iyi olmasını sağlama ve ana dillerini düzgün bir biçimde konuşmalarına destek olma amaçları karşımıza çıkmaktadır (MEB, 2006).

Okul öncesi eğitimin amaçları göz önüne alındığında 0-6 yaş döneminde verilmesi gereken eğitimin gerekliliği bir kez daha göz önüne alınmalıdır.

Okul öncesi eğitimin ilkeleri. Okul öncesinin amaçları doğrultusunda bu eğitim alanına ait ilkeler şekillenmiştir. Okul öncesi eğitiminin ilkelerine baktığımızda bu eğitim nasıl olmalıdır ve çocuklara neler kazandırmalıdır konularında yol gösterici bir harita karşımıza çıkmaktadır. Okul öncesi eğitim çocukların özlerinde var olan potansiyellerine ve ihtiyaçlarına uygun olarak planlanmalı ve uygulanmalıdır. Çocukların gelişim alanlarını desteklemeli ve çocukları ilköğretime hazır hale getirmelidir. Öğrenme ortamları planlanırken

demokratik ortamların planlamasına özen gösterilmelidir. Çocukların anadillerini düzgün öğrenmeleri ve konuşmaları noktasında gerekli etkinlikler planlanmalıdır (MEB,2013).

Okul öncesi eğitiminin ilkelerinden bize aktarılan önemli konulardan bir diğeri ise değerlerin çocuklara öğretimidir. Sevgiyi, saygıyı, barışı, iş birliği yapmayı, sorumluluk duygusu kazanmayı, karşı tarafa hoşgörüde bulunmayı, insanlarla yardımlaşmayı ve paylaşmayı içselleştirip hayatlarına yedirebilmelerine yardımcı olmak okul öncesi eğitiminin ilkeleri arasında yer almaktadır. Çocukların yaş gruplarını dikkate aldığımız noktada onların işi oyundur. Bu sebeple uygulanan eğitim oyun temelli olarak ilerlemelidir. Öğretmen çocuk ilişkisi göz önüne alındığında çocuklarla iletişim kurulurken ezici ve karşı tarafı kötü hissettirici şekilde bir iletişim kurmaktan kaçınılmalıdır. Okul aile ve çocuk üçgeni düşünüldüğünde eğitim planlaması içerisinde mutlaka ailelerde dâhil edilmelidir. Okul öncesi eğitimi sürecinde çocukların gelişimlerinin ve programın değerlendirilmesine mutlaka yer verilmelidir (MEB, 2013).

Okul öncesi eğitimin önemi. Erken çocukluk dönemi olarak adlandırdığımız 0-6 yaş arası dönemin insan gelişiminde en hızlı ve en duyarlı dönem olduğu bilinmektedir. Çocuklarda beyin gelişiminin en aktif görüldüğü evre okul öncesi dönemdir. Çocukların beyin yapılarının, beyin fonksiyonlarının büyük kısmı bu dönemde tamamlanmaktadır. Bu dönemde gerçekleştirilen deneyimler beynin çalışma düzeni için belirleyici ve çok önemli bir konumdadır. Çocuklara hazırlanmış bir çevre ve zenginleştirilmiş deneyim ortamları hazırlanarak bu gelişim alanlarının desteklenmesi gerekmektedir. Bütün bu desteklemeler ile çocuk hayata iyi bir başlangıç yapmış olmakta ve tüm yaşamı boyunca bunun etkisini hissetmektedir (Aral, Kandır ve Yaşar, 2011).

Çocukların sosyal, duygusal, bilişsel ve bedensel gelişimlerinin %70'i 0-6 yaş arası dönemde tamamlanır. Yaşamlarının ilk yılları sayılan 0-6 yaş arası dönemde alınan eğitim,

içinde bulunulan hazır çevre ve bu çevrede karşı karşıya kalınan ve kalıcı öğrenmenin sağlanmasında yardımcı olan deneyimler, çocukların kişilik gelişimleri başta olmak üzere gelecekteki başarı ve öğrenme yetenekleri üzerine olumlu bir katkı sağlamaktadır (Oktay, 2010).

Çocuklar içinde buldukları ortam ve etmenlerle sürekli etkileşim halindedir. Çocukların sahip oldukları potansiyelleri çıkarmak ve bu potansiyelleri geliştirmek ancak onlara sunulan çevrenin imkânlarıyla sınırlıdır. Onların deneyimledikleri durumlar, karşı karşıya kaldıkları olaylar ve nesnelerin sayısı zihinsel gelişimlerini hızlandırmakta ve yaşama sağlam temeller atarak başlamalarını sağlamaktadır. Geleneksel koşullarda, çocukların gelişimlerini izlemek ve onlara yön vermeye çalışmak onların ihtiyacı olan zenginleştirilmiş çevreden mahrum bırakılmalarını gözlemlemekle neredeyse eşdeğer tutulabilir. Bunun yerine okul öncesi eğitim sayesinde çocuklara zenginleştirilmiş çevreler sunarak ve onları deneyim kazanabilecekleri bir ortama bırakarak var olan potansiyellerini ortaya çıkarmak ve her alandaki gelişimlerini desteklemek onlara yapılacak en önemli destekler arasında yer alır (Haktanır, 2012).

Bireylerin doğdukları günden ilköğretime başladıkları zamana kadar geçen süredeki öğrenme süreci gerçekten inanılmazdır. Çocuklarda öğrenmenin gerçekleştiği sırada var olan etmenlerin onların öğrenmesini ne yönde ve ne kadar etkilediği oldukça önemlidir. Duygusal ve zihinsel ilişkilerin önemi bu etmenlerin başında gelmektedir. Okul öncesi eğitim süreciyle birlikte bu ilişkiler ve etmenler pozitif yönde etkilenecek gelişim alanlarının tümünde ilerleme fırsatları kazanılmaktadır (Katz, 1995).

Çocuklar dünyaya ailelerinden aldıkları kalıtsal özellikleri beraberinde getirerek gelirler. Çocukların göstermiş oldukları ilk temel davranışlar aileden çocuklara aktarılan genetik özelliklerin ve ailelerin çocuklara sundukları ilk yaşam deneyimlerinin bir sonucu

olarak ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan baktığımız takdirde aile, çocukların hayatının ilk yıllarından sorumlu en temel kurumdur. Daha sonrasında çocukların yaşamlarında okulun ve içine girdikleri sosyal çevrenin etkileri gelişmeyi desteklemekte ve ilerletmektedir. Okul, aile ve çocuk diye adlandırdığımız, çocuğun hayatının temellerinin sağlam atılmasına temel teşkil eden bu üç alan, birbirini desteklediği ve tamamladığı sürece elde edeceğimiz verimlilik o oranda yükselmektedir.

Çocuklara kurumlarda sunulan eğitim öğretim sürecinin evde, ailede desteklenmesi ve devam etmesi onlarda kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesini kolaylaştıracak ve istendik yönde davranış değişikliklerinin meydana gelme sürecini hızlandıracaktır. Bu nedenle okul öncesi eğitim sürecinde ailelerinde bu kritik dönemde okulu, okulun da aileleri desteklemesi hem çocuğun gelişim alanları açısından oldukça yararlı hem de toplumsal gelişme ve ilerleme açısından oldukça önemli bir nitelik taşımaktadır.

Okul öncesi eğitim sistemi içerisinde yer alan çocuk; sosyal davranışları ve kuralları öğrenmiş, problem çözme becerisi edinmiş, sorgulama, çıkarım yapma, akıl yürütme becerilerini kazanmış olur. Güven duygusunu oturtmuş, sosyal-duygusal, bilişsel, dilsel ve psiko motor gelişimlerini desteklenmiş bir biçimde ilerleten, kendisini güzel ve doğru ifade edebilen bir şekilde yaşama hazırlık dönemi içerisinde yer alır. Tüm bu alanlar çerçevesinde bakıldığında okul öncesi eğitimin hayatın başlangıcı ve ileri ki dönemlere hazırlanma aşamasında ne denli önemli olduğu bir kez daha kendini göstermektedir (Deniz, 2008).

Okul öncesi eğitim programı (2013). Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca132 sayılı kararla 09.09.2013 tarihinde yayımlanan Okul Öncesi Eğitim Programı, çocukların gelişim seviyelerine ve gelişim özelliklerine dayanarak bütün alanlarda geliştirilmenin esas alındığı gelişimsel bir programdır (MEB, 2013).

Program, erken çocukluk döneminde bulunan ve eğitim kurumlarına devam eden çocuklara zenginleştirilmiş öğrenim imkânlarıyla birlikte gelişim alanlarını ve dönemlerini sağlıklı şekilde tamamlayıp; duygusal, sosyal, bilişsel, dilsel, psikomotor gelişim ve öz bakım becerileri alanlarında yer alan kazanımları edinmeleri ve ilköğretime hazır donanımlar ile geçmeleri amacıyla hazırlanmıştır (MEB, 2013).

Program çocukların gelişim alanlarını desteklemenin beraberinde bütün alanlarda görülmesi muhtemel yetersizlikleri engellemeyi amaçlamakta ve bu yönden önlemsel ve destekleyici boyutu ile dikkat çekmektedir. Çocukların gelişim özellikleri ve gelişim düzeylerine dayanması ve bu bağlamda gelişim alanlarında pozitif yönde değişimler ve gelişmeler gözlemeyi hedeflemesi açısından gelişimseldir. Yaklaşım olarak sarmallık gösterirken model olarak eklektik bir konumdadır (MEB, 2013).

Programda temel alınan nokta kazanım ve göstergeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuklardaki gelişim alanları belirlenen üç yaş grubu doğrultusunda yer alırken, kazanım ve göstergeler bütünsel olarak ele alınmaktadır. Öğretmenler kendi gruplarında yer alan çocuklar için programdan kazanım ve göstergeleri kendileri seçmektedir. Bu işlem esnasında yaş gruplarının gelişim özelliklerini dikkate alarak bu işlemi yapmaları gerekmektedir. Öğretmen gereksinim duyduğu takdirde eğitim planına kazanım ekleyebilir. Ancak eklenecek kazanımın okul öncesi eğitimin ilkeleri ve amaçlarıyla örtüşüyor olması, diğer kazanım ve göstergeler ile çelişmiyor ve çakışmıyor olması gerekmektedir (MEB, 2013).

Programın temel özelliklerini tek tek inceleyecek olursak program ilk başta “çocuk merkezli” olma özelliği ile dikkat çekmektedir. Programda öğretmenlere, öğrenme süreçlerinde çocukların plan yapmaları, yaptıkları planları uygulamaları, düzenlemeleri, sorgulamaları, araştırmaları ve bu araştırma sonuçlarını tartışmaları ve üretim yapmaları gibi konularda olabildiğince çok olanak tanıma görevi düşmektedir. Temel eğitim diye

adlandırdığımız bu süreçte çocukların olumlu benlik algıları edinebilmeleri için kendilerini değerli hissetmeleri, akran gruplarıyla ve öğretmenleriyle karşılıklı etkileşime girebilmeleri büyük önem taşımaktadır. Çocuklar programda yer alan etkinliklere aktif katılmalı, öğretmenler tarafından çocuklara yapacakları etkinlikleri ve çalışacağı materyalleri seçmeleri konusunda özgürlükler tanınması gerekmektedir (MEB, 2013).

Okul öncesi eğitim programı “esneklik” özelliğini taşımaktadır. Bu özellik program çerçevesinde çocukların değişen fiziksel çevrelerinin ve ailelerinin özelliklerine göre programın da uyarlanmaya ve bireyselleştirilmeye uygun olduğunu göstermektedir. Öğretmenler var olan bu özelliğin sağladığı durumla birlikte değişen durumlar karşısında düzenleme ve değerlendirme yapma imkânına sahiptirler (MEB, 2013).

Eğitim programını kullanan öğretmenler eğitim süreçlerini kendileri hazırlayıp, uygulamakta ve değerlendirmektedirler. Öğretmenler belirledikleri kazanımları kendi gruplarının dinamiği doğrultusunda seçip etkinliklerini bütünleştirilmiş olarak veya normal düzende planlayıp uygulayabilmektedirler. Böylelikle kendi eğitim süreçlerini zenginleştirmek öğretmenlerin elindedir. (MEB, 2013).

Program yaklaşım olarak “ sarmal” bir yapıya sahiptir. Yani programda bulunan kazanımlar, göstergeler işleyen süreçte gerek görüldüğünde farklı çalışmalarda yeniden ele alınabilmektedir. Böylece öğrenim sürecinde verilmesi istenen kazanımların gerçekleştirilmesi, pekiştirilmesi ve öğrenmede kalıcılığın sağlanması mümkün hale gelmektedir (Aral ve ark., 2011).

Okul öncesi eğitim programı model olarak “eklektik” bir modele sahiptir. Ulusal gereksinimleri karşılayabilmek ve 21. yüzyılın gereksinim duyduğu bireyleri gerekli donanımlar ile yetiştirebilmek adına farklı öğrenme metotlarındaki uygulamaları inceleyerek bir senteze ulaşmıştır (Haktanır, 2012).

Programın temel özellikleri arasında “dengeli” olma özelliği yer almaktadır. Bu özellik ile birlikte program hedef aldığı çok yönlü gelişim ve destekleme durumunu tüm alanlar için ele almanın önemini vurgulamaktadır. Aynı şekilde etkinlik alanları ile türlerinin de birbirini dengeliyor ve tamamlıyor olması gerekmektedir (MEB, 2013).

Çocuklar kendilerini en iyi oyun sırasında ifade etmektedirler. Oyun aracılığı ile öğrenmekte, kendilerini ve içinde yaşadıkları dünyayı oyun aracılığı ile tanımaktadırlar. Kritik düşünme becerileri özellikle küçük yaş gruplarında oyun aracılığı ile kazanılmaktadır. Oyunları çocukların işi olarak düşündüğümüz noktada verilmek istenen kazanımların ve göstergelerin oyun içerisinde sezdirilmeden verilmesi vurgulanmaktadır. Bu açıdan eğitim programı “oyun temelli” özelliği üzerinde yerini almaktadır.

Bir diğer temel özellik “keşfederek öğrenme önceliklidir” maddesidir. Çocukların öğrenme süreçlerine etkin olarak dâhil olmaları, öğrendiklerini başka olaylara da aktarabilmeleri ve bu bilgileri farklı olaylarda kullanabilmeleri önem taşımaktadır. Program çocukların çevrelerinde yaşanan durumları fark etmelerini, merak duydukları alanlarla ilgili sorular sormalarını, araştırmalarını, keşfetmelerini ve oyun ile öğrenmeler gerçekleştirilmeleri konusunda çocukları teşvik etmektedir. Bu sayede ezbere dayalı öğrenmenin önüne geçilmiş olup anlamlı öğrenmelerin sağlanması kolaylaştırılmaktadır (MEB, 2013).

Programda “yaratıcılığın geliştirilmesi” konusuna vurgu yapılmaktadır. Çocuklara kendilerini özgün yollarla ifade edebilmeleri için gerekli fırsatlar yaratılmalıdır. Çocuklara sunulan farklı materyaller, farklı etkinlikler ile bireysel farklılıklarını ortaya çıkarma süreçleri desteklenmelidir.

MEB (2013) Okul öncesi eğitim programı, çocukların günlük hayatlarında yaşadıkları deneyimlerinin ve yakın çevre imkânlarının eğitimde kullanılıyor olmasına teşvik sağlar.

Okul öncesi eğitim programında günlük hayat deneyimlerinden yararlanıyor olmak eğitim sürecini hem zenginleştirmekte hem de kolaylaştırmaktadır.

Program kapsamında öğrenme merkezleri önemli bir yer tutmaktadır. Bu merkezler çocukların ihtiyaçlarını göz önüne alarak, alanlar şeklinde bölünmüş ve yalnızca o alana odaklanmalarını sağlayacak materyallerle desteklenmiş kısımlardır (MEB, 2013).

Eğitim programında var olan değerler eğitimi kazanım ve göstergelerle birlikte bütüncül bir şekilde yer almaktadır. Çocukların içinde yaşadıkları toplumun kültürel özelliklerini, değerlerini bilerek büyümelerinin son derece önemli olduğu vurgulanmaktadır.

Programın temel özelliklerinden bir tanesi de ailenin eğitim süreci içerisindeki önemini vurgulandığı ve aile katılımının yer aldığı maddedir. Ailelerin bu alanda eğitim açısından desteklenmesi ve katılım sağlamalarının planlanması okul aile çocuk üçgeni dediğimiz noktada büyük önem arz etmektedir. Ailelerin dâhil olmasıyla birlikte okul süresinin bitmesiyle birlikte eğitimin okul dışında da devamlılığı sağlanıyor olacak ve öğrenme noktasında kalıcı öğrenmelerin kazanılması desteklenecektir. Ailelerin eğitimi ve katılımları konusunda öğretim kurumu ve ev ortamı arasındaki sürekliliğe ve devamlılığa dikkat etmek kazanılan bilgilerin ve becerilerin kalıcılığı noktasında büyük bir öneme sahiptir. Bu nedenle programda ebeveynlerin katılımlarını destekleyici ve rehber konumda bulunan eğitim rehberi yer almaktadır. Eğitimcilerin bu rehberi inceleyip mutlaka uygulama noktasında kullanmaları gerekmektedir (MEB, 2013).

Eğitim programında özel gereksinimli çocukları kapsayan uyarlamalar yer almaktadır. Program özel gereksinimli çocukların ihtiyaçlarını da dikkate alarak eşit fırsatlarda eğitim sunmayı hedeflemektedir. Okul öncesi öğretmenlerinden özel gereksinimli çocukların ihtiyaçları doğrultusunda etkinlikler kapsamında gerekli uyarlamaları yapmaları beklenmektedir. Aynı zamanda öğretmenler bu çocuklar için bireyselleştirilmiş Eğitim

Programı (BEP) uygulamak ile yükümlüdürler. Program içerisinde Ek 11’de özel gereksinimli çocukların gelişim bölümleri doğrultusunda desteklenme noktasında dikkat edilmesi gereken durumlar yer almaktadır (MEB, 2013).

Okul öncesi eğitim programının temel özelliklerini alt başlıklar halinde incelediğimiz noktada öğrenme merkezlerinin önemi üzerine vurgu yapıldığı görülmektedir. Öğrenme merkezleri program güncellenmeden önce ilgi köşeleri ismi ile geçmekteydi. Çocuklar günlük eğitim programları dâhilinde etkinlikler içerisinde yer alan kazanım ve göstergeleri gerçekleştirme aşamalarında var olan eğitim süreleri içerisinde öğrenme merkezlerinde vakitlerini geçirmektedir. Bu merkezler kazanım ve göstergeler doğrultusunda seçilmiş farklı eğitim materyallerini barındıran ve etkinliklerin aktiflik ve pasiflik durumları doğrultusunda sınıf içerisinde birbirinden doğru şekilde ayrılmış olan oyun alanlarıdır. Öğretmenler öğrenme merkezlerini düzenlerken sınıfın fiziki koşullarını, çocuk sayısını ve çocukların bireysel özellikleri ve ilgi alanları konularını dikkate alarak düzenlemeler yapmaktadır. Öğretmenler bu merkezleri düzenlerken sınıf içerisinde yer alan öğrencilerinde fikirlerini aldığı takdirde çocukların bu merkezleri benimsemeleri ve merkez kısımlarında aldıkları sorumlulukları yerine getirme durumlarını kolaylaştıracaktır (MEB, 2013).

Okul öncesi eğitim programı içerisinde kazanımlarla göstergelerin gerçekleştirildiği ve öğrenme merkezleri ile birlikte bütünsel bir halde yer alan ve uygulama boyutunu kapsayan “Etkinlik Çeşitleri” kısmı yer almaktadır. Etkinlikler programda yer alan kazanım ve göstergeler doğrultusunda yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış yahut yapılandırılmamış etkinlikler şeklinde sınıf içerisinde ya da sınıf dışarısında uygulanmaktadır. Öğretmenler durumlara göre grup etkinlerini büyük ve küçük grup etkinlikleri şeklinde yahut bireysel şekilde hazırlayıp uygulayabilmektedirler (MEB, 2013).

Güncellenmiş okul öncesi eğitim programının son kısımlarına doğru değerlendirme bölümü yer almaktadır. Eğitimin tüm evrelerinde, eğitim içerikli etkinliklerin ne kadar önemli bir etkiye sahip olduğunun belirlenmesi çok büyük önem arz etmektedir. Araştırma sonuçları, eğitim evrelerinin birbirleriyle ilişkili ve bağlı olduğunu göstermektedir (Duman, 2004).

İleri aşamadaki öğrenmeler kendilerinden önce var olan öğrenmelerin kazanılma durumlarıyla yakından ilgilidir (Ekiz ve Durukan, 2007). Önceki öğrenme yeterli düzeyde gerçekleşmişse yeni gerçekleşecek olan öğrenme pozitif ancak yeterli düzeyde gerçekleşmemişse negatif yönde etkilenmektedir. Bu anlamda 0-6 yaş döneminde yer alan çocukların temel bilgi ve becerileri edindikleri dönem olduğunu göz önünde bulundurursak bu dönemde vereceğimiz eğitimin planlanmasının, uygulanmasının ve değerlendirilmesinin gerekliliğini ve önemini bir kere daha vurgulamış oluruz.

Programın çocukların tüm gelişim alanlarını desteklediği ve bu alanların birbirleri ile sürekli etkileşim halinde olduğu görülmekte, hataya yer vermemek ve etkililik düzeylerini artırmak amacıyla değerlendirmeler yapmak zorunluluk kapsamında yerini almaktadır. Nitekim değerlendirme eğitim süreçlerinin temel öğeleri arasında yerini almaktadır (Özsoy, 2005).

Programda bulunan değerlendirme alanları öğretmenlerin çocuklar üzerindeki, öğretmenlerin kendi üzerlerindeki ve öğretmenin program üzerindeki düşünceleri ve gözlemleri sonucunda yapılan değerlendirmeler olarak gruplandırılmaktadır (MEB, 2013).

Okul öncesi eğitim programı - kazanımlar ve göstergeler. Programların temelinde çocuklarda gözlemlediğimiz ve gelişimi doğrultusunda desteklediğimiz gelişim özellikleri bulunmaktadır. Gelişimsel programlar bütüncül bir yaklaşım ile çocukların beş alana ait becerilerini tümüyle ele almaktadır. Öğrenme süreçlerinin planlanma aşamasında çocukların gelişimsel özellikleri belirlendikten sonra çevresel koşullar dikkate alınarak, ilgi ve

gereksinimler doğrultusunda bir ilerlemeye gidilmektedir. Çocukların desteklenmelerini ve buldukları gelişim düzeyinin en üst düzeyine ulaşabilmelerini sağlamak amacıyla kazanım ve göstergeler ile farklı eğitim süreçleri oluşturulmaktadır (İş, 2017).

Kazanımlar çocuklar merkeze alınarak belirlenmekte ve onlar açısından ulaşılması istenilen neticeleri göstermektedir. Kazanımları kısaca çocukların edinmeleri ve gerçekleştirmeleri gerekli olan bilgi ve beceriler olarak tanımlayabiliriz. Göstergeler ise kazanımlara dayalı olarak oluşturulup, içerilerinde eğitim ilkeleri doğrultusunda hareket gösteren yani somuttan başlayıp soyuta giden, daha basit noktalardan başlayarak karmaşıklaşan ve birbirlerini takip eden aşamalara göre hareket eden davranışlardır. Kısaca göstergeler kazanımların davranışa dönüşmüş halidir denilmektedir (MEB, 2013).

Eğitmenler belirli bir kazanım belirleyip bu kazanıma dayalı etkinlik oluşturacakları noktada göstergeler onlara etkinliklerin planlanması aşamasında yol gösterici bir nitelik taşımaktadır. Bu durum etkinliklerin kazanımların “kapsayıcı” bir nitelik taşımasını desteklemektedir.

Okul öncesi dönem çocuklarının gelişim özellikleri. Erken çocukluk döneminde gelişim alanları Milli Eğitim Bakanlığının programında beş temel başlık altında ele alınmıştır. Bu gelişim alanları birbirleri ile doğrudan ilişkili olarak ilerlemektedir. Gelişim alanlarına bakacak olursak; bilişsel, dilsel, sosyal/duygusal gelişim, motorsal ve öz bakım becerileri olarak sıralanmaktadır.

Gelişim alanlarında meydana gelecek gelişmeler yahut aksamalar bütün alanlara olumlu ya da olumsuz olarak etkilerde bulunmaktadır. Örneğin dil gelişimi alanında yaşanan bir gelişme ya da aksama bilişsel gelişim alanını olumlu ya da olumsuz etkilemektedir. Bu açıdan baktığımızda okul öncesi eğitim programları bütünsel bir şekilde tüm gelişim alanlarında gelişmeyi hedeflemektedir.

Bilişsel gelişim. Dünyaya gelen çocukların halletmeleri gereken en önemli problem, yaşadıkları dünyayı öğrenmeleri ve algılamalarıdır. Bireylerin etraflarındaki dünyayı anlama, anlamlandırma ve öğrenmelerini sağlayan aktif zihinsel faaliyetlere ve bu faaliyetlerdeki gelişmeleri kapsayan sürece “bilişsel gelişim” denilmektedir. Bu gelişim, doğumdan ölüme kadar olan süreç içerisindeki çevreyi anlama yollarının daha kapsamlı ve nitelikli duruma gelmesi sürecini içermektedir (Diken, 2010).

Biliş, dünyayı algılamayı kapsayan zihinsel faaliyetlerdir. Çocuklar yetişkinlere nazaran daha ilkel bir düşünme ilerleyişine sahip değildirler. Onların kendilerine ait bireysel ve içselleştirilmiş dünya görüşleri vardır. Piaget’in araştırmaları gözlemleri sonucunda ortaya çıkardığı kuramda, zekâ testi sonucu elde edilen rakamsal değerler önemli değildir. Bilişsel süreçler eşliğinde çocuklar içinde var oldukları dünyayı anlamaya başlarlar (Atay, 2005; Akyol, 2002).

Bilişsel gelişimle ilgili kuramlar, kuramcılar, düşünceler incelendiğinde bu alanda özellikle, Piaget, Vygotsky ve Bruner’in çalışmaları doğrultusunda çocukların çevrelerindeki dünyayı farklı yaşlarda nasıl gördükleri ve algıladıklarını belirlemeye çalışılmıştır. Bilişsel gelişim sürecinin daha iyi algılanması için ilgili kuramların ve kuramcılarının ayrıntılı olarak incelenmesi gerektiği görülmektedir (Aral, Baran, Bulut ve Çimen, 2000).

Psiko-motor gelişim. Psiko-motor kelimesi anlam olarak “hareket” sürecini içermektedir. Dünyaya gelecek olan bireyler henüz anne karınlarında iken fiziksel olarak gelişmeye ve büyümeye başlamakta dünyaya geldiklerinde ise bu gelişim hızlı bir şekilde devam etmektedir. İlk başlarda refleks olarak tanımlanana bu hareketlerin bir kısmı yaşam sonuna kadar refleks hareketler olarak kalmakta, bir kısmı ise zaman içerisinde organların bilinçli kullanımı ile birlikte psiko-motor hareketlere dönüşmektedir.

Psiko-motor gelişim en genel haliyle yaşam boyu devam eden ince ve kaba motorsal becerilerde ortaya çıkan davranışların kontrol edilebilme dönemi olarak bilinmektedir. Bir başka deyişle organizmanın isteğe bağlı olarak aktiflik kazanması olarak tanımlanabilmektedir (Deniz, 2008).

Psiko-motor alandaki gelişim insan organizmasındaki büyük kasların gelişimi ve küçük kasların gelişimi olarak iki başlık altında ele alınmaktadır.

Büyük kasların gelişimi dediğimiz süreç “kaba motor beceriler” olarak ifade edilmektedir. Bütünsel olarak vücudun ana hareketlerini ve denge mekanizmasını kapsayan büyük kas gelişimi süreci emeklemeyle başlayıp, ayakta durabilme, yürümeye başlama, koşmaya başlama, atlayabilme, sıçrama, vücut dengesini kurabilme ve kontrol edebilme gibi hareketler üzerindeki kontrolü ifade etmek için kullanılmaktadır (Başal, 2005).

Küçük kasların gelişimi olarak tanımladığımız süreç ise “ince motor beceriler” olarak ifade edilmektedir. Eller ve ayakların kullanılması ile ilgili becerileri kapsamaktadır. Çocukların ellerini yahut ayaklarını büyük hareketlerden başlayıp daha küçük ve ince hareketlere indirgemesini ifade eden gelişim sürecidir. Bir çocuğun bir nesneyi eliyle kavrayabilmesinden başlayarak ufak nesnelere parmakları yardımıyla ufak alanlara yerleştirilmesi, kavraması, aktarması, kesmesi, yapıştırması gibi becerileri kapsamaktadır (Başal, 2005).

Sosyal-duygusal gelişim. Sosyal gelişim; bireyin yaşam boyunca, toplum içinde sergilediği davranışlar, tutumlar ve bunlara benzer değerler açısından gösterdiği devamlılığa sahip değişmelerin, gelişmelerin tümüdür. Bireyler dünyaya geldikleri andan itibaren belirli ihtiyaçlarının karşılanabilmesi adına anne, baba yahut kendilerine bakacak kişilere ihtiyaç duymaktadırlar. Bu durumda çevrelerindeki kişilerle ilk sosyal ilişkileri kurmaları anlamına gelmektedir. Çocukların yaşamlarının ilk dönemlerindeki sosyal gelişmeleri onların ileri

dönemdeki yaşlarında gösterecekleri sosyal davranışların temelini oluşturmaktadırlar (Bayındır ve Özer, 2008).

Çocukların kişilikleri, cinsiyetleri, zekâları, buldukları ailenin genel yapısı ve kardeş sayıları ve sıraları, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, anne-babalarının çocuk yetiştirme tutumları vb. durumlar çocukların sosyalleşmeyi öğrenmelerini, grup içerisinde yer alma durumlarını ve genel anlamıyla sosyal gelişimlerini etkilemektedir (Bacanlı, 2007).

Çocukların iç ve dış dünyalarını kapsayan ve buralardan gelen etkilerin yahut yaşadıkları herhangi bir durumun onlara hoş gelme veya gelmeme durumu “duygusal gelişim” olarak tanımlanmaktadır (Oktay ve Unutkan, 2005).

Çevreden gelen uyarıcılar duyu sistemimiz aracılığıyla kuvvetli birer dış etki olarak bireye ulaşmaktadır. Birey bu durumları, algılayarak içinde var olan duyu gücüne göre değişik şekillerde duygulara dönüştürür. Bu duygular ise bireyde ortaya çıkan tepkiler şeklinde çevreye iletilmektedir. Duyguların çevrede yarattığı etkileri gören birey duygularını irdelemekte ve böylelikle duygusal yönden gelişme sağlamaktadır (Aral vd., 2000).

Dil gelişimi. Bireylerin doğumları ile başlayıp, tüm yaşamları boyunca devam eden bir süreci kapsamaktadır dil gelişimi. Çocuklar yaşamlarının ilk dönemlerinden itibaren etraflarında var olan sesleri algılamaya, kendileri sesler çıkarmaya içinde bulundukları aile, çevre ve toplumda kullanılan dilin temel yapısını edinmeye başlamaktadırlar.

Çocuklar dili karşılarında var olan örnek ve modellerden dinleyerek, bu örnek ve modellerin yaptıklarını tekrarlayarak, dönütler sağlayarak, deneyimlerini ve düşüncelerini paylaşarak öğrenmektedirler. Çocukların dil edinimi sırasında ilk örnekleri ve modelleri anne-babalarıyla daha sonra başka aile üyeleri sonrasında etkileşim içinde oldukları sosyal çevreleri ve daha sonra okul ortamında etkileşim içinde buldukları diğer bireyler olarak sıralanmaktadır (Koçak, Ergin ve Yalçın, 2014).

Erken çocukluk dönemi ve sonrasında en önemli iletişim araçlarının başında gelen dil, var olan bütün etkinlikler için büyük önem arz etmektedir. Çocukların kendi aralarındaki, çocuk ve yetişkin arasındaki, yetişkin ve yetişkin arasındaki bütün etkileşimlerin en önemli iletişim aracı dil olarak görülmektedir. Bu nedenle bireylerin tüm hayatlarını etkileyen bu gelişim alanı büyük önem taşımaktadır. Çocuğun aldığı kültür dil gelişimini etkilerken okul ortamı bunu kullanmaya yardımcı olur (Kirkland ve Patterson, 2005).

Öz bakım becerileri. Dünyaya gelen bireylerin erken yaşta öz bakım becerilerinin gelişimi, onların anne-baba yahut onlara bakan bireylerden bağımsızlaştıklarının en temel göstergesidir. Uyku, yemek yeme, tuvalet eğitimi, giyinme en temel öz bakım becerileri arasında yer almaktadır. Bu becerilerin peşi sıra ellerini ve yüzünü yıkama, kendi dişlerini fırçalama, burnu aktığında farkında olma ve temizleme becerilerinin geldiği görülmektedir (Demiriz ve Dinçer, 2000).

Öz bakım becerileri çocuklara kazandırılırken öncelikle çocukta ve ailede öğrenimi ile öğretiminin sağlanması gereken becerilerin neler olduğu, ailenin kararlılığı ve isteği, çocuğun hazır bulunuşluluğu ve içerisinde bulunduğu ortamın bu becerilerin edinimi açısından uygun olup olmama durumu tespit edilmekte bu becerilerin kazandırılması işlemine hemen sonrasında başlanmalıdır.

Okul öncesi dönem çocuklarının dil gelişimleri ve öz bakım becerileri. Araştırmanın bu kısmında gerçekleşme düzeylerinin inceleneceği dil gelişim alanı ve öz bakım becerileri kısımları kuramsal temellere dayandırılarak ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Dil gelişimi. Dil gelişimi bireylerin dünyaya gelmeleri ile başlayan ve bütün yaşamları boyunca devam etmekte olan bir süreci kapsar. Bireyler dünyaya geldikleri andan itibaren etraflarındaki sesleri algılamaya, taklit etmeye çalışmaya ve zaman içerisinde buldukları

toplumun temel dil yapılarını keşfedip içselleştirmeye başlarlar. Dil öğrenimi bütün kurallarıyla beraber geçirilen yaşantılar sonucunda doğal olarak öğrenilmektedir.

Çocuklar dili çevrelerinde bulunan ve ona model olabilecek yetişkinleri taklit ederek geri-dönütleri algılayarak edinmektedirler. Çevrelerinde var olan yetişkin modellerinin önemi kadar çocukların dil gelişimleri için yetişkinler tarafından hazırlanan zenginleştirilmiş dil çevrelerinin de önemi büyük ölçüde görülmektedir.

Konuşma ve dil arasındaki ayrım çoğu zaman bireyler tarafından karıştırılmakta ya da atlanılmaktadır. Dil, duyguların, düşüncelerin, seslerin, yazı ve sembollerin sözel yahut sözel olmayan şekillerde karşı tarafa aktarımını kapsamaktadır. Konuşma ise, duygu ve düşüncelerin konuşma sesleriyle birlikte ifade edilmesini kapsar (Güven ve Bal, 2002).

Her dilin kendine özel kuralları ve temel bileşenleri bulunmaktadır. Bunları temel başlıklar altına toparlayıp açıklayacak olursak; “Fonem”, “Morfem”, “Sentaks”, “Semantik” ve “Pragmatik” olarak sıralanmaktadır. Fonem, sesbirim olarak da geçmektedir. Bir dile ait en küçük birimi ifade eder. Sesbirimler bir dilin alfabesinden daha fazla miktarda olmaktadır. Dilden dile farklılık göstermekle birlikte bir dile ait 20 ile 60 arasında fonem bulunabilir. Morfem, biçimbirim olarak tanımlanmaktadır. Bir dildeki en küçük ve anlamlı birimdir. Örneğin; “tut”, “yaş”, “kal”, “dı” vb. şekilde görülmektedirler. Morfemler dil içerisinde tek sözcüklerden oluşabilecekleri gibi farklı morfemlerin birleşiminden de oluşabilir fakat birleşen morfemlerden oluşacak diğer bir morfem için belirli bir kural ve sırada olma ön koşulu bulunmaktadır.

Sentaks, sözdizimi anlamını taşımaktadır. Gramer bilgisine uygun olarak sözcüklerin dizilimini anlamını içermektedir. Semantik, anlam bilgisini ifade etmektedir. Konuşma dilindeki kelimelerde anlam yüklemelerini inceler. Sözcüklerin cümle içerisinde anlamına uygun olarak daha düzgün bir biçimde kullanılmasını sağlar. Erken yaş dönemindeki çocuklar

eş anlama gelen kelimelerin anlamlarını cümle içerisinde kullanıldıkça bu sayede daha kolay kavramaktadırlar. Pragmatik ise dilin günlük kullanımı anlamını taşımaktadır. Kullanım bilgisiyle, anlamlı iletişim kurabilme, olayları betimleyebilme, bir durumu kolaylıkla açıklayabilme konularında destek sağlanmaktadır. Aynı zamanda farklı dinleyicilerle uygun konuşma, sıra ile konuşma gibi iletişimsel kullanım kurallarını kapsamaktadır.

Dil gelişiminin temel ilkeleri. Tüm gelişim alanlarının birbirini etkilemesi ve birbirleriyle olan ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda dil gelişim alanının da diğer tüm gelişim alanlarıyla ilgili olduğu anlamı göze çarpmaktadır. Buradan yola çıkarak dil gelişim alanının diğer tüm gelişim alanlarının etkisinde bir yol izlediğini söylemek mümkündür.

Çocukların dili öğrenmeleri ve kullanmaları için çeşitli ilkelerin göz önünde tutulması gerekmektedir. Öncelikle dil gelişimi çocukların hazır bulunuşluluğuna bağlıdır. Her çocuğun dil gelişimi bireyseldir ve kendisiyle ilgilidir. Bu gelişim alanı tek başına değil bütün gelişim alanları ile bağlantılı olarak düşünülüp hareket edilmelidir. Ortada iletişim kurma açısından bir amaç olduğu noktada dil gelişimin ilerleyişi olumlu yönde etkilenmektedir.

Dil gelişimine ilişkin kuramlar. Dil gelişimi bireyler dünyaya geldikleri andan itibaren gelişmeye başlayan ve hızlı bir şekilde ilerleyen bir gelişim alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ağlama davranışından başlayıp, gramer yapılarına uygun olarak cümleler kurma noktasına gelen çocukların dil gelişimleri çeşitli araştırmalara konu olmuş ve bu araştırmalar sonucunda da çeşitli dil gelişim kuramları ortaya çıkmıştır.

Davranışçı Yaklaşım: Skinner tarafından ortaya atılan bu kuram dilin pekiştiriciler aracılığıyla öğrenildiğini vurgulamakta ve tıpkı diğer davranışlarda olduğu gibi konuşmanın da koşullanma yoluyla kazanıldığını savunmaktadır. Bu kurama göre bebekler etraflarında duydukları sesleri çıkarmaya çalışırken yahut modellerin çıkardıkları sesleri taklit ederken modeller tarafından gülümseme, kucağa alma, güzel sözler gibi pekiştiricilerle

karşılaşmaktadırlar. Bunun sonucunda da sevdikleri duruma kendilerini götüren davranışı tekrar etmekte ve bu tekrarlar ile birlikte dil edinimi yolunda ilerlemektedirler. Bebeklerin çıkardıkları sesler ne kadar pekiştirilirse o sesi tekrar çıkarma oranlarının o kadar artacağını savunmaktadır. Yapılan çeşitli araştırmalarda bu görüşün dil gelişiminde dil öğreniminin pekiştireçler ile geliştiğini söylemesi ve biyolojik faktörleri göz ardı etmesi noktasında tüm yönleri ile dil gelişimini açıklamada yetersiz kaldığı söylenmektedir (Güven ve Bal, 2002).

Sosyal Öğrenme Kuramı: Bandura'nın ele aldığı sosyal öğrenme kuramı içerisinde yer alan dil edinimi kısmı, dilin taklit edilmesi ve sonrasında tekrarlanarak öğrenildiğini savunmaktadır. Bu kurama göre bireyler etraflarındaki insanların konuşmalarını duymakta ve çıkardıkları sesleri tekrar etmeye çalışmaktadırlar. Ebeveynler çocuklarına çeşitli nesnelere gösterip adlandırır. Çocuklarda tıpkı ebeveynleri gibi gösterilen nesnelere ebeveynlerini taklit ederek aynı şekilde seslenmeye çalışırlar. Ve bu davranışı o kelimeyi tam çıkarıp karşılığını doğru eşleyene kadar devam ederler. Bu kuramda dil ediniminin temelinde taklit ve tekrar olduğu vurgulanmaktadır. Dil öğreniminin nasıl gerçekleştiği açıklanmasına karşın bu kuramda da tam olarak dil gelişiminin, ediniminin bütün yönlerine yer verilmediği görülmektedir.

Biyolojik (Psiko-Linguistik) Kuram: Chomsky ve Lenneberg'in öncülük ettiği psiko-linguistik kuramda dil gelişimi biyolojik ve psikolojik temellerden yola çıkılarak açıklanmıştır. Bu kuramda dil gelişimi biyolojik ve psikolojik temellere bağlanmış olup, çevresel faktörler göz ardı edilmemiş olarak karşımıza çıkmaktadır.

Chomsky bebeklerin dil kazanımına hazır bir yapıda dünyaya geldiklerini böylelikle doğuştan getirdikleri dil edinim yetenekleriyle bebelere konuşabilme, dinleyebilme, duydukları sesleri çıkarmaya çalışma olanağı sağladığını düşünmektedir. Chomsky dilin iki yapıdan oluştuğunu ve bunların derin ve yüzeysel olarak ayrıldığını söylemektedir. Derin

yapı, kullandığımız kelimelerin ve oluşan cümlelerin soyut anlamlarıyla ilgilidir yani kişilerin söylem amaçlarını içerir. Yüzeysel yapıysa kullanılan kelimelerdeki gerçek, somut, net anlamlarını içermektedir. Çocuklar bu evrede öncelikle derin yapıyı sonrasında edindikleri derin yapıyı dönüştürmek suretiyle yüzeysel yapıyı edinmektedirler (Deniz, 2008).

Bilişsel Kuram: Piaget'in öncülüğünü yaptığı dil gelişim kuramlarından olan bilişsel kuramda dil, dış dünyadan aldığı izlenimler sonucunda gelişmekte ve bu gelişim bilişsel gelişimin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Piaget'e göre düşünce ve dil arasında sıkı sıkıya birbirine bağlı olma durumu söz konusudur. Yani dil bireyin bilişsel durumunu yansıtmaktadır. Dil çok önemli bir iletişim aracıdır fakat düşünce gelişiminde bir katkısı yoktur. Yani duymayan bir insan hiç konuşmasa bile bazı kavramları geliştirebilmekte, sorunlara çözüm bulabilmekte ve uygulayabilme aşamasına geçebilmektedir (Haktanır, 2012).

Dil gelişim dönemleri. Dil gelişimi sürecinde birbiriyle yakından alakalı başlıca üç unsurdan bahsetmek mümkündür. Bunlar; iç dil, alıcı dil ve ifade edici dil olarak karşımıza çıkmaktadır.

İç dil, doğumdan yaklaşık olarak 9 aya kadar olan dönemi kapsamaktadır ve iletişim için fonksiyonel olmayan bir yapıya sahiptir. Evrensel bir özellik taşır ve bütün dünyadaki çocuklarda görülür. Alıcı dil, konuşmadan önceki süreci kapsar ve sözcükleri anlama, kendi dünyasında anlamlandırma yeteneği olarak açıklanmaktadır. Yaklaşık olarak 18 aya kadar konuşulan dildeki sesleri diğerlerinden ayırt edebilme ve sesle uyarıcı arasındaki ilişkiyi anlayabilme evresidir. İfade edici dil ise iletişim kurma aşamasına geçildiğinde kullanılan dil olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuk bu aşamada kendini anlatabilme yeteneği kazanmış olup dil kurallarına uygun bir biçimde konuşma sergilemektedir.

Konuşma öncesi dönem (pre-linguistic stage). Konuşma öncesi dönem, yeni doğan (ağlama), gıgıldama dönemi, mırıldanma, mırıldanmanın tekrarı olarak 4 bölümde sınıflandırılmış bir şekilde karşımıza çıkmaktadır.

Yeni doğan dönemi (ağlama evresi): 0-2 aylık bir süreci kapsayan evredir. Yeni doğmuş olan bebeğin refleks olarak kabul edilen bütün hareketleri gibi çıkardığı ilk seslerde refleksif özellik taşımaktadır. Bebek bu evrede ileriye temel teşkil edecek sesleri bilinçsizce çıkarmaktadır. Bu dönemde ağlama farklılaşmış ve farklılaşmamış olmak üzere iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. Farklılaşmamış ağlama reflektir. Farklılaşmış ağlama ise bebeğin ihtiyaçlarından doğan alama olarak kabul edilmektedir.

Gıgıldama Dönemi: Yaklaşık olarak 2-4 aylık bir süreci kapsamaktadır. Bu dönemde bebeklerin çıkardıkları sesler anadile özgü değil evrensel seslerdir. Bu dönemde çıkarılan seslerin bir bölümü rahat olmama durumunu ifade ederken bir bölümü de mutlu olma duygusunu ifade eder biçimde gözlemlenmektedir. Bebekler 2 aylıkken ağız kaslarının kontrolü geliştiği için istedikleri zaman ses çıkarıp istedikleri zaman bu çıkarımı durdurabilir bir durum içerisinde yer almaktadırlar. Bebekler bu evrede yumuşak damak sesleriyle gırtlak sesleri (s, k, g) çıkarmaktadırlar. Bazı sesleri ise (u, a, o) şeklinde uzatabildikleri gözlemlenmektedir.

Mırıldanma Dönemi: bu dönem yaklaşık olarak 4-6 aylık bir süreç içerisinde denk gelmektedir. Dil gelişimi açısından önemli yere sahiptir. Bu dönemde bebeklerin ilk olarak konuşmaya benzeyen sesler çıkarması ile karşılaşmaktadır. Bebek dikkat çekmek, isteklerini ifade etmek ya da istemediği durumları belirtmek amacıyla dili kullanır konumda görülmektedir. Bu süreçte bebeğin kendi sesi üzerindeki kontrolü artmakta ve bebekte dilini yuvarlamayla ileri uzatma hareketleri gözlenmektedir. Ayrıca (b, m, p) seslerini bu evrede

çıkarmaya başlayan bebeğin kullandığı ses sayısındaki artışta önemli bir özellik olarak görülür.

Mırıldanmanın Tekrarı Dönemi: Bu dönem yaklaşık olarak 6-9 aylık bir sürece denk gelmektedir. Aynı zamanda ses oyunlarının tekrarı dönemi olarakta bilinmektedir. Bebeğin ağız hareketlerinde çeşitlenmeler görülmekte, çıkarılan sesler daha çok hece tekrarına dönüşerek çevredeki dilin niteliklerini kazanmaya başlamaktadır. Ünlü ve ünsüz sesleri bu evrede birleştirmeye başlarlar. En çok rastlanan birleştirmeler “ma-ma, da-da, ba-ba, de-de” şeklinde görülmektedir.

Konuşma dönemi (linguistic stage). Konuşma dönemi, ses sözcük, tek sözcük, iki sözcüklü ifadeler ve üç ve daha fazla sözcüklü ifadeler evreleri olarak 4 bölümde sınıflandırılmış bir şekilde karşımıza çıkmaktadır.

Ses Sözcük Dönemi: 9-12 aylık bir dönemi kapsayan ses sözcük döneminde çocukların çıkardığı sesler artık anadillerine özgü seslerdir. Çocukların bu dönemde sürekli aralıklarla mırıldanarak yetişkin konuşmasına benzer durumda çıkarımlarda buldukları görülmektedir. Çocukların çıkardıkları bu sesler anlamsız olmasına karşın akıcı bir nitelik taşımaktadır. “Jargon” olarak adlandırılan bu akıcı, mırıltılı sesler çocuklar için sözcük niteliği taşımaktadır.

Tek Sözcük Dönemi: Bu dönemin en belirgin ve önemli özelliği çocuğun gerçek konuşmaya geçmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaklaşık olarak 12-18 aylık bir zaman dilimini kapsar bu dönem. Bu dönemde çocuklar tek fakat oldukça anlamlı sözcükler çıkarmakta ve bir sözcükle olabildiğince çok şey anlatmaya çalışmaktadırlar. Tek bir sözcük üzerine farklı anlamların yüklenmesi olarak karşımıza çıkan bu durum “morgem” olarak adlandırılmaktadır. Bu aşamada çocuğun kullandığı tek sözcük içinde bulunulan durum doğrultusunda yorumlanmalıdır. Diyelim ki çocuk abisini göstererek “abi” diyorsa bu abisine

yönelik adlandırma ancak bisikleti göstererek “abi” diyorsa bu bisiklete binmek istediği anlamını taşıyabilmektedir. Alıcı diller bu evrede ifade edici dillere göre çok daha fazla gelişmiştir. Bu durumun sebebi kavramsal açıdan gelişimin dil gelişiminde daha ileride olmasıdır. Evre sonlarına yakın olarak kelime haznesinin de geliştiği gözlenmektedir.

İki Sözcüklü İfadeler Dönemi: 18-24 ay arasında çocuklar artık iki sözcüğü birleştirerek cümle oluşturmaya başlarlar. Sözcüklerin birbirleriyle olan ilişkilerinin farkına varıp onları bir araya getirmeye çalışarak başka anlamları anlatmaya başlarlar. Bu evrede ilk gözlenen cümleler genellikle isimlerin fiiller ile bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Sıfat, zarf gibi unsurlar bu aşamada görülmemektedir. Fillerdeyse bazı ekler (zaman, çoğul) bulunmamaktadır. Genel olarak yalnızca anlam içeren cümlelere ve dolayısıyla meydana gelen konuşmaya “telgrafik konuşma” denilmektedir. “Anne gel.”, “Araba gider.” Şeklinde konuşmalarını vurgulayarak sürdürürler. İki buçuk yaş civarına yaklaştığında artık çocukta gramer yapısının temelleri oluşmuş ve hızla ilerleme kaydetmek üzere gelişmeye devam etmektedir.

Üç ve Daha Fazla Sözcüklü İfadeler Dönemi: 2 ile 5 yaş arasını içeren bir dönemi kapsamaktadır. 2 yaşından üç yaşına kadar olan dönemde çocukların kelime dağarcıklarında bulunan kelime sayısı yaklaşık olarak 1000’i bulmaktadır. Çocuklarda gramer yapıları hızlı bir şekilde gelişmekte, akıcılık çok fazla olmasa bile üç ve daha çok sözcükle cümlelerin kurulduğu görülmektedir. Bu dönemde çekim kuralları cümleler içerisinde görülmeye başlamaktadır. Çocuk zaman eklerini kullanmaya başlar. Önceki dönemlerde “Köpek yer.” derken bu evrede “Köpek et yiyor.” şeklinde ifadelerde bulunmaktadır.

Öz bakım becerileri. Çocukların anne babalarından yahut kendilerine bakan kişilerden bağımsızlaştıklarının ilk göstergesi öz bakım becerilerini edinmeye başladıkları dönem olarak görülmektedir. Kendi işlerini yapabilir konuma gelen çocuklar bu edinimlerden

sonra kendilerini daha bağımsız ve daha özgür hissetmeye başlamaktadırlar. Çocuğun edinmesi öncelikli temel öz bakım becerileri yemeğini yeme, tuvalet eğitimi kazanma, giyinebilme ve temizlik becerileridir.

Öz bakım becerileri çocuklara kazandırılmaya başlanırken çocukların bu becerileri edinmeleri için hazır olup olmadıklarını tespit etmek büyük önem taşımaktadır. Hazır bulunuşluluğu tam olarak edinmemiş bir çocuk için bazı öz bakım becerilerini edinmek o süreçte zorlaşıp sonrasında da çeşitli problemlere yol açabilmektedir. Örneğin tuvalet eğitimi becerisi çocuklara verileceği noktada çocukların belli bir kas kontrolünü sağlayabiliyor olması gerekmektedir. Var olan gelişim aralığından erken başlanan tuvalet eğitimi yahut geç kalınmış bir tuvalet eğitimi çocuklarda ileriye dönük olarak önemli derecede psikolojik olumsuzluklar doğurabilmektedir.

Öz bakım becerileri kazandırılırken çocukların hazır bulunuşluluklarının önemi kadar ailelerinde hazır bulunuşluluk düzeyleri önem arz etmektedir. Ailenin duyarlılığı ve kararlılığı, kazandırılacak beceriler açısından becerilerin kazandırılacağı ortamın koşulları ve çocukların sahip oldukları diğer beceri ve kazanımlar göz önünde bulundurulmaktadır.

Yemek yeme becerisi. Dünyaya gelmiş bireylerde sağlıklı büyüme ve gelişmenin en temel koşullarından bir tanesi yeterli ve dengeli beslenmedir. Küçük yaşlarda çocukların bedenlen gelişmeleri, enerji almaları ve sağlık problemlerine karşı dirençli olabilmeleri için yeterli ve dengeli beslenmeleri ön koşul sayılmaktadır. Bu şekilde büyüme ve gelişimlerine devam eden çocuklar hem daha sağlıklı bir biçimde büyümekte hem de güçlenip direnç düzeyleri artmaktadır.

Yemek yeme becerisi çocuklarda doğuştan var olan değil, çocuğun bakımı ile ilgilenen anne, baba yahut başka birinin sonradan çocuğa kazandırdığı bir davranış olarak

görülmektedir. Bu nedenle öncelikle çocuklara kazandırılması gereken öncü davranışlar göze çarpmaktadır.

Çocuklara yemek yeme becerisi kazandırılırken; öncelikle çocuğun masaya gelmesi, masada sakince oturabiliyor olması, çatal-kaşık tutma becerilerini edinmesi, kaşık veya çatala alınan yiyeceğin ağza götürülüyor olması ve bir süre sonra yere dökülme miktarlarının azalması beklenmektedir. Bardağına bir kaptan sıvı aktarıp dökmeden içebiliyor olması, yiyeceklerini bıçakla kesebiliyor konuma gelmesi ve sofrayı düzenini öğrenip sofranın kurulup, toplanmasına yardım ediyor olması ile birlikte yemekten sonra ellerini yıkayabiliyor olması süreçlerini kapsamaktadır.

Çocuklara düzenli yemek yeme becerisi kazandırılırken özellikle dikkat gerektiren önemli kısımlar bulunmaktadır. Öncelikle ebeveynler ve eğitimciler gerekli bilgi ile donatılmış olması önem taşımaktadır. Gelişi güzel verilen bir yemek yeme eğitimi çocukların ileri dönemlerinde bu beceri konusunda sıkıntı yaşamalarına sebep olabilmektedir. Çocukların karşısında bu beceriyi kazanma noktasında onlara öğretici olan kişilerin iyi birer model olması gerekmektedir. Yemek saatleri düzenli hale getirilmeli, çocukların yemeklerinin miktarlarına karar verme konusunda söz sahibi olmalarına olanak tanınmalı, çocukların yemek yeme hızlarını kendilerinin ayarlamalarına fırsat tanınmalıdır. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda sağlıklı bir yemek yeme becerisi kazanma süreci tamamlanmış olacaktır (Tamkavas, 2003).

Tuvalet becerisi. Oktay'a (2004) göre temizlik ve tuvalet alışkanlıkları bireylerin sağlıkları açısından inanılmaz derecede önemli bir yere sahiptir. Bireylerde bu alışkanlıkların kazanılması öğrenme aşamalarında onlara verilen eğitim ve gördükleri izlenimlerle son derece bağlantılıdır.

Tuvalet eğitimi tuvalet alışkanlığının kazandırılması süreçlerini kapsamaktadır. Bu eğitime başlamak için belirli ön koşullar bulunmaktadır. Çocuklara bu eğitim verilmeden önce çocukların öncelikle belirli bir olgunluğa ulaşması gerekmektedir.

Çocuklarda mesane kontrolü dediğimiz ve tuvalet eğitimine başlarken olması gereken en önemli koşul olarak saydığımız bir durum söz konusudur. Mesane kontrolü çocukların tuvaletleri geldiklerinde çeşitli ifadelerle yahut sözel olarak karşı tarafa aktarabiliyor olmaları durumunu kapsamaktadır. Çocukların bireysel farklılıklarını göz önüne aldığımız noktada mesane kontrolünün gelişimi konusunda net bir zaman dilimi söylemek mümkün olmasa da gelişim dönemleri ve yapılan araştırma sonuçlarından yola çıkarak bu evrenin 18-24 aylar arasında tamamlanıyor olduğu görülmektedir. Kimi çocukta bir buçuk yaşında bu becerinin kazanıldığı gözlenirken kimi çocukta ise iki yaşa yakın olarak bu becerinin kazanıldığı gözlenmektedir (Oktay, 2004).

Çocukların kas kontrolü açısından hazır bulunuşlulukları dikkate alınırken fiziksel, zihinsel ve psikolojik olarak da bu eğitime hazır olup olmadıkları iyi tespit edilmelidir. Zira hazır olunmayan bir durum söz konusu olduğunda tuvalet eğitimi becerisi kazandırmanın başarısızlıkla sonuçlandığı görülmektedir.

Çocuklarda tuvalet eğitimi verilirken eğitim veren ebeveyn tarafından baskı yapılmaması ve zor kullanma durumları olduğu noktada çocuklarda ileriye dönük birtakım duygusal sorunların yerleşmesi söz konusu olmaktadır. Bu noktada ebeveynin tuvalet eğitimi verirken takındığı tavır ve tutumda en az çocukların hazır bulunuşlulukları kadar önem taşımaktadır.

Temizlik becerisi. Temizlik becerilerinin kazandırılması noktasında çocuklara edindirilecek davranışlar; yemek önce ve sonrası çocukların ellerini yıkayıp kurulamaları, ellerini yıkama aşamasında kollarını sıvayıp üzerlerini ıslatmamayı öğrenmeleri, burun

temizliği konularını kapsamaktadır. Bununla birlikte dişlerini fırçalamaları, hapşırırken kolları ile yüzlerini kapatmaları ve hapşırma sonrasında ellerini yıkamaları, kulaklarını temizlemeleri, saçlarını yardım almadan taramaları, banyodan çıktıktan sonra saçlarını kurutmaları, kıyafetlerinde temiz ve kirli ayrımını yapabilmeleri temizlik becerileri içerisinde yer almaktadır (MEB, 2006).

Çocuklar iki yaşına yaklaştığında kendisine bakan kişinin yardımıyla tuvaletini yapmaya gitmeyi, ellerini ve yüzünü yıkamayı ve zaman içerisinde vücudunun diğer bölümlerini yıkamayı öğrenmektedir. Ebeveynlerin, çocukların hazır bulunuşlulukları henüz tamamlanmadan çocuklara bu becerileri kazandırmaya çalışmaları, bu beceri kazandırılırken aşırı titiz ve sabırsız davranmaları çocuklarda bu becerilerin tam olarak öğrenilmemesi ve beraberinde birtakım sorunlar ortaya çıkmasına yol açabilmektedir.

Giyinme becerisi. Giyinme becerileri normal gelişim düzeyine sahip ya da özel gereksinimli çocuklar için ayırım olmaksızın soyunma becerileriyle kıyaslandığında daha karmaşık ve zordur. Bundan dolayı soyunma becerilerinden daha sonra kazanılmaktadır. Bu becerilerin öğretim aşaması öncelikle soyunma becerisinin öğretimi daha sonra giyinme becerisinin öğretimi şeklinde planlanmalıdır (Varol, 2006).

Giyinme becerileri kazandırılırken çocukların edinecekleri davranışlara baktığımız noktada; düğmelerini açıp-kapatma, fermuarını açıp-çekme, çıt çıtlarını takıp-çıkarma, düğüm atabilme, fiyonk yapabilme, cırt cırtlarını açıp-kapatma, ayakkabılarını bağlayabilme vb. davranışlar görülmektedir (MEB, 2013).

Çocukların bu giyinme becerilerini edinmeleri için küçük kas gelişimlerini büyük ölçüde tamamlamaları gerekmektedir. Çünkü bahsettiğimiz noktalar ince motor becerileri alanına dâhil olan parmaklarının el-göz eşgüdümü ile gerçekleştirecekleri davranışları kapsamaktadır. Çocuklara bu beceriler edindirilirken zaman tanınmalı, deneme yanılma

süreçlerinde ufak destekler ve net söylemler dışında fazla müdahalelerde bulunmamak gerekmektedir.

Kendi temel gereksinimlerini edinen ve zaman içerisinde geliştiren çocuklarda ebeveynlerinden bağımsızlaşma görülmekte ve bu çocuklarda “kendine güven” dediğimiz özgüven gelişiminin temelleri oluşmaktadır.

Tertip-düzen becerisi. Öz bakım becerileri arasında çocuklara kazandırılması istenen bir diğer özellikte tertip ve düzen becerisidir. Çocuklar dünyaya geldiklerinde belirli bir düzenin içerisine gelmektedirler. Küçük yaşlardan itibaren etraflarını keşfetmeye ve algılamaya çalışan çocukların içinde buldukları ortamları ayrıntılı bir şekilde incelemeye ve zihinlerinde oturtmaya çalıştıkları görülmektedir. Bir süre sonra çocuklar içinde yaşadıkları ortamın düzenini zihinlerine yerleştirir ve buna göre hareket ederler. Örneğin belirli bir yaşa gelmiş olan çocuk evlerinin düzenini, sınıfının düzenini ve bu ortamlar içerisindeki eşyaların düzenini zihnine kazıyarak bir nevi kavram haritası oluşturarak gözleri kapalı olsa dahi hangi eşyanın nerede olduğunu hatırlayabilecek bir konuma ulaşmaktadırlar.

Ebeveynler ve eğitimciler çocuklardan belirli becerileri edindikleri takdirde bu düzen içerisinde yer almalarını ve iş paylaşımı konusunda hem öğrenmeleri hem de ileriki yaşamlarında onlara büyük yardımcı olacak tertip ve düzen becerisini edinmelerini beklemektedir. Evde temizlik yapılacağı sırada çocuğa yapabilirliği olan bir görev verilmesi, sofranın kurulurken düzeni sağlamada ondan yardım istenilmesi, çamaşır toplanması, okul içerisinde gün sonunda sınıfın eski düzenine hep birlikte getirilmesi gibi çalışmalarla çocukta hem sorumluluk duygusunun geliştiği hem de tertip ve düzen becerisinin gelişimine katkı sağlandığı görülmektedir.

Yaş dönemlerine göre öz bakım becerileri. Yaş dönemlerine göre öz bakım becerilerini incelediğimiz noktada 36-48 aylık çocuklarda görülmesi gereken beceriler

arasında; tek başına yemek yiyebilme, kıyafetlerini yardım almadan çıkarabilme, yardım olarak giyinebilme, kıyafetlerin ön ve arka kısımlarını ayırt edebilme, yardımla dişlerini fırçalayabilme, saçlarını tarayabilme ve tuvalet ihtiyacını giderebilme becerileri karşımıza çıkmaktadır (MEB, 2013).

48-60 ay grubuna dâhil çocuklarda görülmesi gereken öz bakım becerilerine baktığımızda; saçlarını tarayabilme, yardım almadan kıyafetlerini çıkarıp giyebilme, kıyafeti üzerindeki büyük düğmeleri ilikleyip çözebilme, ayakkabılarını giyebilme, yardım almadan elini ve yüzünü yıkayabilme, dişlerini fırçalayabilme, yaşam alanındaki günlük işlere yardımcı olabilme becerileri karşımıza çıkmaktadır (MEB, 2013).

60-72 ay grubuna dâhil çocuklarda gözlenmesi gereken öz bakım becerilerine bakıldığında ise 48-60 ay grubu çocuklardan farklı olarak kıyafetlerin çitçitlerini çözebilme, hava koşullarını göz önüne alarak kıyafetlerini belirleyebilme, vücudunu yıkayabilme, ayakkabılarını bağlayabilme, temizlik ile ilgili malzemeleri doğru kullanabilme ve kendisini tehlikeye sokacak durumları fark edebilme becerileri görülmektedir (MEB, 2013).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Çalışmanın bu kısmında araştırmanın modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve toplanan verilerin analizinde kullanılan istatistiksel yöntem ve teknikler başlıklar ve açıklamalarıyla sunulmuştur.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada okul öncesi eğitim programında yer alan dil gelişim alanı ve öz bakım becerileri alanlarına ilişkin kazanımların, öğretmen ve veli görüşleri doğrultusunda gerçekleşme düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma tarama modelinde yapılmış olup çalışma olarak betimsel bir çalışma olma özelliği taşımaktadır.

Geçmiş dönemde var olmuş ya da hala var olmaya devam eden durumları olduğu biçimde betimlemeyi amaçlayan tarama modeli araştırmanın modelidir. Ortada var olan durumlar kişiler, nesnelere yahut durumlar kendi koşullarına bağlı kalınarak var oldukları şekilde aktarılmaya çalışılır. Durumun herhangi bir değişikliğe uğratılma çabası söz konusu değildir (Karasar, 2002).

Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini 2017-2018 eğitim öğretim yılında Çanakkale il merkezinde bulunan bağımsız anaokulları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini Çanakkale ili merkezinde bulunan bağımsız anaokullarında görev yapan; 51 öğretmen ve 132 veli oluşturmaktadır. 51 öğretmen, cevapladıkları her bir öğretmen anketini sınıfında bulunan yaklaşık 10 çocuğu göz önünde bulundurarak toplamda(484) çocuk için;132 veli, cevapladıkları her bir veli anketini ise her biri kendi çocuğu olmak üzere toplamda (132) çocuk için cevaplamıştır.

“Öğretmen Anketi ve Veli Anketi” için cevaplayıcıların dağılımları değişkenlere göre tablolaştırılıp belirtilmiştir.

Tablo 1

Öğretmen Anketi İçin Cevaplayıcıların “Okul Adı, Hizmet Yılı ve Çalışılan Sınıf Mevcudu” Değişkenlerine Göre Dağılımı

	Grup	F	%
Okul adı	Atatürk A.O.	10	19,6
	Aliğa A.O.	13	25,5
	H.A.T. A.O.	12	23,5
	Zübeyde H. A.O.	16	31,4
Hizmet yılı	0-5 yıl	8	15,7
	6-10 yıl	12	23,5
	11-15 yıl	22	43,1
	16-25 yıl	3	5,9
	25 üzeri yıl	6	11,8
Çalışılan sınıf mevcudu	10-15	8	15,7
	16-20	18	35,3
	21-25	19	37,3
	25+	6	11,8

N:51*

Tablo 2

Öğretmen Anketi İçin Cevaplayıcıların “Çalışılan Yaş Grubu, Cinsiyet ve Hizmet İçi Eğitim” Değişkenlerine Göre Dağılımı

	Grup	F	%
Çalışılan yaş grubu	36-48 ay	7	13,7
	48-60 ay	26	51,0
	60 ay üzeri	18	35,3
Cinsiyet	Erkek	1	2,0
	Kadın	50	98,0
Hizmet içi eğitim	Evet	50	98,0
	Hayır	1	2,0
*N=51			

Tablo 3

Veli Anketi İçin Cevaplayıcıların “Cinsiyet, Veli Yaş Durumu, Eğitim Durumu” Değişkenlerine Göre Dağılımı

	Grup	f	%
Cinsiyet	Kadın	120	90,9
	Erkek	12	9,1
Veli yaş durumu	26-35	36	27,3
	35+	96	72,7
Eğitim Durumu	İlköğretim	19	14,4
	Lise	36	27,3
	Üniversite	77	58,3

N:132*

Tablo 4

Veli Anketi İçin Cevaplayıcıların “Aile Yapısı, Çocuğun Yaş Grubu ve Sosyo-Ekonomik Düzey” Değişkenlerine Göre Dağılımı

	Grup	F	%
Aile yapısı	Çekirdek	112	84,8
	Geniş	20	15,2
Çocuğun yaş grubu	48-60 ay	55	41,7
	60 ay üzeri	77	58,3
Sosyo-ekonomik düzey	Düşük	4	3,0
	Orta	104	78,8
	Yüksek	24	18,2

*N=132

Veri Toplama Araçları

Bu çalışma okul öncesi eğitim programında yer alan dil gelişim alanı ve öz bakım becerileri alanlarına ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeylerinin incelenmesini hedeflemektedir. Veri toplama aracı olarak, dil gelişimini ve öz bakım becerilerini içeren MEB’in 2013 okul öncesi eğitim programında yer alan dil gelişimine ait ve öz bakım becerilerine ait kazanımların düzenlendiği ve içerisinde, öğretmen ve velilere ait kişisel bilgilerin yer aldığı “Öğretmen Anketi ve Veli Anketi” ölçekleri kullanılmıştır. Öğretmen Anketi ve Veli Anketi Ölçekleri, MEB tarafından hazırlanmış ve içerisinde bulunduğumuz dönemde uygulanmakta olan okul öncesi eğitim programı kazanımları ve bu çalışma alanı ile ilgili olarak yapılmış bağlantılı araştırmalara ait ölçeklerin incelenmesi sonucu oluşturulmuştur.

Okul öncesi öğretmenlerine ve velilere olmak üzere iki ayrı anket hazırlanmıştır. Anketler iki bölümden oluşmaktadır. Anketlerin birinci bölümünde öğretmenlere ve velilere ait kişisel bilgiler yer almaktadır. İkinci bölümünde ise programda yer alan dil gelişimi ve öz bakım becerileri alanlarına yönelik kazanımların gerçekleşme düzeylerine yönelik 20 madde yer almaktadır.

Anket soruları hazırlanırken, “Dil Gelişimi Kazanımları (12 madde), Öz Bakım Becerilerini İçeren Kazanımlar (8 madde)” olacak şekilde belirlenmiştir. Anket içerisinde yer alan kazanımların gerçekleşme düzeylerini belirleyebilmek amacıyla “Tamamen Katılıyorum, Katılıyorum, Az Katılıyorum, Katılmıyorum, Hiç Katılmıyorum” seçenekleri kullanılmıştır. Katılma düzeylerine baktığımızda; tamamen katılıyorum “çok yüksek”, katılıyorum “yüksek”, az katılıyorum “orta”, katılmıyorum “düşük” ve hiç katılmıyorum “çok düşük” olarak değerlendirilmiştir. “Öğretmen Anketi ve Veli Anketi” ölçeklerinin kazanım alanlarına göre madde sayıları ve güvenilirlik analizi sonuçları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 5

Öğretmen Anketi ve Veli Anketi Ölçekleri Kazanım Alanlarının Madde Sayıları ve Güvenirlik Analizi Sonuçları

	Madde Sayıları	Öğretmen Anketi (α)	Veli Anketi (α)
Dil Gelişimi Alanına İlişkin Kazanımlar	12	.959	.91
Öz Bakım Becerileri Alanına İlişkin Kazanımlar	8	.953	.89

Verilerin Toplanması

Bu araştırmada okul öncesi eğitim programında yer alan dil gelişimi ve öz bakım becerilerine ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeylerinin öğretmen ve veli görüşlerine

dayalı elde edilen verilerin analizi ile incelenmesi dolayısıyla öğretmenler ve veliler için “Öğretmen Anketi ve Veli Anketi” oluşturulmuştur. Öncelikle araştırmanın nicel boyutunu oluşturan anketlerin maddeleri araştırmacı tarafından uzman görüşü alınarak hazırlanmıştır. Anketler içerisinde öğretmenler ve velilere ait kişisel bilgilerin bulunduğu bölümden sonra MEB’in 2013 okul öncesi eğitim programında yer alan dil gelişimi ve öz bakım becerilerine ilişkin kazanımlar yerini almıştır. Oluşturulan maddeler çalışma gruplarına uygulanmadan önce bir pilot uygulama yapılmıştır. Uygulama sonucunda ulaşılan veriler bilgisayar yazılımına aktarılarak güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Bu pilot uygulama sonucu oluşturulan öğretmen anketi ve veli anketi güvenilirlik katsayıları yüksek derecede güvenilir bulunmuştur. Anketten soru çıkarılmasına ya da eklenmesine ihtiyaç duyulmamıştır. Öğretmen anketi ve veli anketi ölçekleri kazanım alanlarının madde sayıları ve güvenilirlik analizi sonuçları Tablo 3’te gösterilmiştir. “Öğretmen Anketi ve Veli Anketi” için güvenilirlik çalışması yapıldıktan sonra araştırmaya başlayabilmek adına Çanakkale Valiliği ve Çanakkale Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan 51 okul öncesi öğretmenine toplamda 484, 132 veliye toplamda 132 anket dağıtılmıştır. Dağıtılan bu anketlerin tümü okul öncesi öğretmenleri ve veliler tarafından cevaplandırılarak yaklaşık olarak bir aylık bir süre zarfında geri alınmıştır. Toplama işlemi tamamlandıktan sonra elde edilen veriler bilgisayar yazılımına aktarılarak gerekli analizler yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan verilerin analiz sürecinde çeşitli bilgisayar programı ve yazılımlarından yararlanılmıştır. Verilerin analizinde ve yorumlanmasında aşağıdaki ilkeler göz önünde tutulmuştur:

- 1) Programda bulunan dil gelişimi ve öz bakım becerileri alanlarına ilişkin kazanımların gerçekleşmesiyle ilgili öğretmen ve veli görüşlerinin betimsel incelemesinde her bir

anketteki alt boyutlar için toplam cevaplayıcı sayısı (N), aritmetik ortalama (\bar{X}) ve standart sapma (s.s.) değerleri kullanılmıştır.

- 2) Programda bulunan dil gelişimi ve öz bakım becerileri alanlarına ilişkin kazanımların öğretmen ve veli görüşlerine göre gerçekleşme düzeyleri boyut bazında incelenirken, boyutların aritmetik ortalamaları (\bar{X}) dikkate alınmış ve minimum ve maksimum ortalama değer aralığı (1,00-5,00) beş eşit alt aralığa bölünerek katılım her bir boyuttaki kazanımların gerçekleşme düzeyleri bulunmuştur. Tablo 4 boyutlar için ortalama puan aralıklarına ve bu aralıklara karşılık gelen katılım düzeyini göstermektedir.

Tablo 6

Boyut Ortalamalarının Yorumlanmasında Kullanılan Puan Aralıkları Ve Kazanımların Gerçekleşme Düzeyleri

Ortalama puan	Katılım düzeyi
1,00-1,79	Çok Düşük
1,80-2,59	Düşük
2,60-3,39	Orta
3,40-4,19	Yüksek
4,20-5,00	Çok Yüksek

- 3) Öğretmen katılımcılarının cevaplarının analize uygun hale getirilebilmesi için, her bir öğretmenin farklı öğrenciler için doldurduğu anketlerin madde bazında aritmetik ortalamaları hesaplanarak öğretmen bazında madde puanları elde edilmiştir.
- 4) Programda bulunan dil gelişimi ve öz bakım becerileri alanlarına yönelik kazanımların gerçekleşme düzeyleriyle ilgili öğretmen ve veli görüşlerinin çeşitli bağımsız değişken

gruplarına göre anlamlı farklılıkları incelenirken öncelikle uygun test tekniği belirlenmiştir. Bunun için her bir bağımsız değişkenin alt gruplardaki cevaplayıcı sayısı ve bağımlı değişkenin bu alt gruplarda normal dağılım gösterme durumu dikkate alınmıştır. Bağımsız değişken alt gruplarının 30'un altında kaldığı durumlarda doğrudan parametrik olmayan testler tercih edilmiş, 30'un üzerinde cevaplayıcı sayısı bulunan bağımsız değişken alt gruplarında ise dağılımların normalliği için Shapiro-Wilk testi sonuçlarına bakılmıştır. Yapılan analizlerde, Shapiro-Wilk testinin bu gruplar için anlamlı sonuç ürettiği ($p>,05$) görüldüğünden, bütün analizlerde parametrik olmayan testlerin kullanımı yoluna gidilmiştir. Sonuç olarak, bağımsız değişkenin iki alt grubunun olduğu durumlarda, "Mann-Whitney-U", bağımsız değişkenin üç ve daha fazla alt grubunun olduğu durumlarda ise "Kruskal-Wallis" testleri kullanılmıştır. Anlamlı fark gösteren Kruskal-Wallis testi sonuçlarında ikili karşılaştırmaların yapılabilmesi için Mann-Whitney U testi ile alt grupların farklılıkları tekrar test edilmiştir. (Büyüköztürk, 2010; Moder, 2010).

- 5) Anlamlılık düzeyi iki yönlü olarak test edilmiş ve anlamlı farklılık ($p<,05$) düzeyinde incelenmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Çalışmanın bu kısmında, nicel veri toplama araçları yoluyla elde edilen verilerin analiz edilmesi sonucunda ortaya konan bulgular sunulmuştur. Bu kapsamda önce okul öncesi eğitim programında yer alan dil gelişimi ve öz bakım becerileri alanlarına ilişkin kazanımların gerçekleşmesiyle ilgili öğretmen ve veli görüşleri ortaya konulmuştur. Daha sonra, bu alanlara ait kazanımları gerçekleşme düzeyleri incelenmiş ve bu alanlarda öğretmen ve velilerin görüşlerindeki anlamlı farklılıkların bağımsız değişkenlere göre incelenmesi sonucunda anlamlı farklılaşma durumları analiz edilip elde edilen bulgular açıklanmıştır.

Eğitim Programında Yer Alan Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerileri Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşmesiyle İlgili Öğretmen ve Veli Görüşleri

Çalışmanın birinci araştırma sorusu olan “Eğitim programında yer alan dil gelişimi ve öz bakım becerileri alanlarına ilişkin kazanımların gerçekleşmesiyle ilgili a) öğretmen b) veli görüşleri nelerdir?” sorusuna yönelik bulgular öğretmen ve veli anketlerindeki her alt boyut için ayrı ayrı incelenmiştir. Tablolar öğretmen anketinden elde edilen bulguları göstermektedir.

Tablo 7

Eğitim Programında Yer Alan Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerileri Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşmesiyle İlgili “Dil Gelişimi” İçin Öğretmen Görüşleri

Madde/Cevap	\bar{X}	Ss.
Dil Gelişimi		
1. Sesleri ayırt eder.	4,32	,74
2. Sesini uygun kullanır.	4,18	,66
3. Söz dizimi kurallarına göre cümle kurar.	4,19	,61
4. Konuşurken dilbilgisi yapılarını kullanır.	4,10	,65
5. Dili iletişim amacıyla kullanır.	4,29	,58
6. Sözcük dağarcığını geliştirir.	4,27	,58
7. Dinlediklerinin/izlediklerinin anlamını kavrar.	4,21	,65
8. Dinlediklerini/izlediklerini çeşitli yollarla ifade eder.	4,23	,64
9. Sesbilgisi farkındalığı gösterir.	4,00	,85
10. Görsel materyalleri okur.	4,00	,85
11. Okuma farkındalığı gösterir.	3,62	1,02
12. Yazı farkındalığı gösterir.	3,56	1,05

*N:51

Tablo 7’de görüldüğü üzere, katılımcı öğretmenler okul öncesi öğretim programında yer alan becerilerin arasında dil gelişimi alanında en çok sesleri ayırt etme ($\bar{X}=4,32$), dili iletişim amacıyla kullanma ($\bar{X}=4,29$) ve sözcük dağarcığını geliştirme ($\bar{X}=4,27$) kazanımlarının gerçekleştiğini düşünmektedir. Diğer taraftan, yazı farkındalığı gösterme ($\bar{X}=3,56$), okuma farkındalığı gösterme ($\bar{X}=3,62$) ve ses bilgisi farkındalığı gösterme ve görsel materyalleri okuma ($\bar{X}=4,00$) kazanımları, dil gelişimi alanında en az gerçekleşen beceriler olarak görülmektedir.

Tablo 8

Eğitim Programında Yer Alan Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerileri Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşmesiyle İlgili “Öz Bakım Becerileri” İçin Öğretmen Görüşleri

Madde/Cevap	\bar{X}	Ss.
Öz bakım becerileri		
1. Bedeniyle ilgili temizlik kurallarını uygular.	4,28	,63
2. Giyinme ile ilgili işleri yapar.	4,18	,54
3. Yaşam alanlarında gerekli düzenlemeler yapar.	4,22	,53
4. Yeterli ve dengeli beslenir.	4,11	,60
5. Dinlenmenin önemini açıklar.	4,17	,57
6. Günlük yaşam becerileri için gerekli araç ve gereçlerini kullanır.	4,26	,55
7. Kendini tehlikelerden ve kazalardan korur.	4,09	,66
8. Sağlığı ile ilgili önlemler alır.	4,04	,63

*N=51

Tablo 8’de ise öz bakım becerileri alanında, bedeniyle ilgili temizlik kurallarını uygulama ($\bar{X}=4,28$) ve günlük yaşam becerileri için gerekli araç ve gereçleri kullanma ($\bar{X}=4,26$) en çok gerçekleşen kazanımlar olarak görülürken, sağlığı ile ilgili önlemler alma ($\bar{X}=4,04$) ve kendini tehlikelerden ve kazalardan koruma ($\bar{X}=4,09$) en az kazanımın gerçekleştiği beceriler olarak ifade edilmiştir.

Tablo 9 ve Tablo 10 eğitim programında yer alan dil gelişimi ve öz bakım becerileri alanlarına ilişkin kazanımların gerçekleşmesiyle ilgili veli görüşlerini göstermektedir.

Tablo 9

Eğitim Programında Yer Alan Dil Gelişimi Ve Öz Bakım Becerileri Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşmesiyle İlgili “Dil Gelişimi” İçin Veli Görüşleri

Madde/Cevap	\bar{X}	Ss.
Dil gelişimi		
Sesleri ayırt eder.	4,61	,78
Sesini uygun kullanır.	4,53	,78
Söz dizimi kurallarına göre cümle kurar.	4,33	,90
Konuşurken dilbilgisi yapılarını kullanır.	4,12	,88
Dili iletişim amacıyla kullanır.	4,63	,54
Sözcük dağarcığını geliştirir.	4,51	,79
Dinlediklerinin/izlediklerinin anlamını kavrar.	4,61	,55
Dinlediklerini/izlediklerini çeşitli yollarla ifade eder.	4,60	,60
Sesbilgisi farkındalığı gösterir.	4,30	,76
Görsel materyalleri okur.	4,28	,97
Okuma farkındalığı gösterir.	3,64	1,16
Yazı farkındalığı gösterir.	3,64	1,04

*N:132

Tablo 9’a göre, katılımcı veliler eğitim programında yer alan dil gelişimi alanında en çok dili iletişim amacıyla kullanma ($\bar{X}=4,63$), sesleri ayırt etme ($\bar{X}=4,61$) ve dinlediklerinin/izlediklerinin anlamını kavrama ($\bar{X}=4,61$) kazanımlarının gerçekleştiğini düşünmektedir. Bununla birlikte, okuma farkındalığı gösterme ($\bar{X}=3,64$), yazı farkındalığı gösterme ($\bar{X}=3,64$) ve konuşurken dil bilgisi yapılarını kullanma ($\bar{X}=4,12$) kazanımları dil gelişimi alanında en az gerçekleşen kazanımlar olarak görülmektedir.

Tablo 10

Eğitim Programında Yer Alan Dil Gelişimi Ve Öz Bakım Becerileri Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşmesiyle İlgili “Öz Bakım Becerileri” İçin Veli Görüşleri

Madde/Cevap	\bar{X}	Ss.
Öz bakım becerileri		
Bedeniyle ilgili temizlik kurallarını uygular.	4,39	,66
Giyinme ile ilgili işleri yapar.	4,39	,78
Yaşam alanlarında gerekli düzenlemeler yapar.	4,21	,59
Yeterli ve dengeli beslenir.	4,09	,80
Dinlenmenin önemini açıklar.	4,06	,74
Günlük yaşam becerileri için gerekli araç ve gereçleri kullanır.	4,36	,69
Kendini tehlikelerden ve kazalardan korur.	4,03	,84
Sağlığı ile ilgili önlemler alır.	3,92	,87

*N=132

Tablo 10’da katılımcı veliler, öz bakım becerileri alanında, en çok bedeniyle ilgili temizlik kurallarını uygulama ($\bar{X}=4,39$) ve giyinme ile ilgili işleri yapma ($\bar{X}=4,39$) kazanımlarının gerçekleştiğini düşünürken, sağlığı ile ilgili önlemler alma ($\bar{X}=3,92$) ve kendini tehlikelerden ve kazalardan koruma ($\bar{X}=4,03$) en az gerçekleşen kazanımlar olarak belirtilmiştir.

Eğitim programında yer alan dil gelişimi ve öz bakım becerileri alanlarına yönelik kazanımların gerçekleşme düzeyleri ile ilgili öğretmen ve veli görüşleri birlikte değerlendirildiğinde, her iki grupta da dil gelişimi alanında ‘sesleri ayırt etme’ ve ‘dili iletişim amacıyla kullanma’ kazanımlarının en çok gerçekleşen kazanımlar arasında ortak yer aldığı anlaşılmaktadır. Benzer şekilde, ‘yazı farkındalığı gösterme’ ve ‘okuma farkındalığı

gösterme' kazanımlarının da hem öğretmen hem de veli görüşlerine göre en az gerçekleşen kazanımlar olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, öz bakım becerileri alanında da benzer şekilde, 'bedeniyle ilgili temizlik kurallarını uygulama' en çok, 'sağlığı ile ilgili önlemler alma' ve 'kendini tehlikelerden ve kazalardan koruma' kazanımlarının en az gerçekleşen kazanımlarda ortak yer aldığı görülmektedir. Bu durumda, öğretmen ve velilerin görüşlerine göre; okul öncesi eğitim programında dil gelişimi ve öz bakım becerilerine yönelik en çok ve en az gerçekleşen bazı kazanımlarla ilgili bir örtüşme olduğu söylenebilir.

Öğretmen ve Veli Görüşlerine Göre Eğitim Programında Yer Alan Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerileri Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyleri

Çalışmanın ikinci araştırma sorusu olan eğitim programında yer alan dil gelişimi ve öz bakım becerileri alanlarına ait kazanımların öğretmen ve veli görüşlerine göre gerçekleşme düzeyi, her bir katılımcı grubu ve anket boyutu için incelenmiştir. Tablo 11 öğretmen ve veli gruplarına göre eğitim programında yer alan dil gelişimi ve öz bakım becerilerine ait kazanımların gerçekleşme düzeylerini göstermektedir.

Tablo 11

Öğretmen ve Veli Katılımcılarına Göre Eğitim Programında Yer Alan Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerilerine Ait Kazanımların Gerçekleşme Düzeyi

Katılımcı grubu	Boyut	N	\bar{X}	Gerçekleşme düzeyi
Öğretmen	Dil gelişimi	51	4,07	Yüksek
	Öz bakım becerileri	51	4,17	Yüksek
Veli	Dil gelişimi	132	4,32	Çok yüksek
	Öz bakım becerileri	132	4,18	Yüksek

Tablo 11'den anlaşılacağı üzere, katılımcı öğretmen görüşlerine göre, eğitim programında yer alan hem dil gelişim alanına ($\bar{X}=4,07$), hem de öz bakım becerilerine

($\bar{X}=4,17$) ilişkin kazanımlar yüksek düzeyde gerçekleşmektedir. Benzer şekilde, veli görüşlerine göre de öz bakım becerilerine ilişkin kazanımların yüksek düzeyde gerçekleştiği ($\bar{X}=4,18$), ancak dil gelişimi alanına ait kazanımların gerçekleşme düzeyinin veli görüşlerine göre çok yüksek olduğu anlaşılmaktadır ($\bar{X}=4,39$).

Eğitim Programında Yer Alan Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerileri Alanlarına İlişkin Öğretmen Görüşlerindeki Anlamlı Farklılıkların Bağımsız Değişkenlere Göre İncelenmesi

Çalışmanın üçüncü araştırma sorusu, eğitim programında yer alan dil gelişimi ve öz bakım becerileri alanlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin çeşitli bağımsız değişkenlerin alt gruplarına göre anlamlı biçimde farklılaşma durumunu incelemektedir. Bu araştırma sorusu ile ilgili bulgular, normal dağılım varsayımı, bağımsız değişkenlerin alt grupları ve bu gruplardaki katılımcı sayıları dikkate alınarak Kruskal-Wallis testi sonuçlarına göre elde edilmiş ve her bir anket boyutu için ilgili değişkenlere göre gruplanarak tablolastırılmıştır. Tablo 12, 13, 14 ve 15 eğitim programında yer alan dil gelişimi ve öz bakım becerileri alanlarına ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeyiyle ilgili öğretmen görüşlerinde okul adı, çalışılan sınıf mevcudu ve çalışılan yaş gurubuna göre anlamlı farklılaşmaları göstermektedir.

Tablo 12

Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerisi Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyiyle İlgili “Okul” Değişkenine Göre Öğretmen Görüşlerindeki Anlamlı Farklılıklar (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları)

Boyutlar	Değişken/Okul	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Fark
Dil gelişimi	(1) Atatürk A.O	10	30.05	3	1.607	.658	
	(2) Ali Ağaoğlu	13	22.73				

	(3) H.A.T A.O.	12	24.50			
	(4) Zübeyde Hanım	16	27.25			
	(1) Atatürk A.O.	10	30.80			
Özbakım	(2) Ali Ağaoğlu	13	25.77	3	1.386	.709
becerileri	(3) H.A.T A.O.	12	24.75			
	(4) Zübeyde Hanım	16	24.13			

* p<,05

Tablo 12’de çalışmaya katılan öğretmenlerin görev yaptıkları okula göre [$\chi^2=1.607$, $p>.05$] dil gelişimi alanı boyutunda ve öz bakım becerileri [$\chi^2=1.386$, $p>.05$] boyutunda görüşlerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.

Tablo 13

Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerisi Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyiyle İlgili “Sınıf Mevcudu ” Değişkenine Göre Öğretmen Görüşlerindeki Anlamlı Farklılıklar (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları)

Boyutlar	Değişken/ Sınıf Mevcudu	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Fark
	(1) 10-15 yıl	8	21.56				
Dil gelişimi	(2) 16-20 yıl	18	21.75	2	.612	.736	
	(3) 21-25 yıl	19	24.79				
Özbakım	(1) 10-15 yıl	8	22.88				
becerileri	(2) 16-20 yıl	18	21.81	2	.304	.859	
	(3) 21-25 yıl	19	24.18				

* p<,05

Benzer şekilde Tablo 13'te öğretmenlerin çalıştıkları sınıfların mevcuduna göre dil gelişimi alanı [$\chi^2=.612$, $p>.05$] boyutunda ve öz bakım becerileri [$\chi^2=.304$, $p>.05$] boyutunda görüşlerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.

Tablo 14

Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerisi Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyiyle İlgili "Çalışılan Yaş Grubu" Değişkenine Göre Öğretmen Görüşlerindeki Anlamlı Farklılıklar (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları)

Boyutlar	Değişken/ Çalışılan Yaş Grubu	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Fark
Dil gelişimi	(1) 36-48 ay	7	9.86				1<3
	(2) 48-60 ay	26	28.13	2	9.624	.008	2<3
	(3) 60 ay üzeri	18	29.19				
Öz bakım becerileri	(1) 36-48 ay	7	15.7				
	(2) 48-60 ay	26	27.56	2	4.397	.111	
	(3) 60 ay üzeri	18	28.0				

* $p<.05$

Tablo 14'ü incelediğimizde, çalışmaya katılan öğretmenlerin çalıştıkları öğrenci yaş gruplarına göre dil gelişimi alanı [$\chi^2=.9.624$, $p<.05$] boyutunda anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Alt grup karşılaştırmaları için yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına baktığımızda, öğretmen görüşlerine göre 60 ay ve üzeri yaş grubu öğrencilerinin eğitim programında yer alan dil gelişimi alanındaki kazanımlarının gerçekleşme düzeyleri hem 48-60 ay grubuna hem de 36-48 ay grubuna göre daha yüksektir. Bu bulgudan, katılımcı öğretmenlerin eğitim programında yer alan dil gelişim alanına ait kazanımların 60 ay ve üzeri gruplarda diğer yaş gruplarına oranla daha fazla gerçekleştiğini düşündükleri anlaşılabilir.

Ancak öğretmenlerin çalıştıkları öğrencilerin yaş gruplarına göre öz bakım becerileri [$\chi^2=4.397$, $p>.05$] boyutunda görüşlerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.

Tablo 15

Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerisi Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyiyle İlgili “Hizmet Yılı ” Değişkenine Göre Öğretmen Görüşlerindeki Anlamlı Farklılıklar (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları)

Boyutlar	Değişken/ Hizmet Yılı	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Fark
Dil gelişimi	(1) 0-5 yıl	8	18.75	4	2.514	.642	
	(2) 6-10 yıl	12	25.88				
	(3) 11-15 yıl	22	28.14				
	(4) 16-25 yıl	3	29.33				
	(5) 25 ve üzeri yıl	6	26.42				
Özbakım becerileri	(1) 0-5 yıl	8	18.06	4	2.855	.582	
	(2) 6-10 yıl	12	26.67				
	(3) 11-15 yıl	22	27.41				
	(4) 16-25 yıl	3	27.17				
	(5) 25 ve üzeri yıl	6	29.50				

* $p<.05$

Ayrıca, çalışmaya katılan öğretmenlerin kıdemlerine (hizmet yılına) göre de dil gelişim alanı [$\chi^2=.642$, $p>.05$] boyutunda ve öz bakım becerileri [$\chi^2=.582$, $p>.05$] boyutunda görüşlerinin anlamlı bir şekilde farklılaşma bulunmamıştır.

Eğitim Programında Yer Alan Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerileri Alanlarına İlişkin Veli Görüşlerindeki Anlamlı Farklılıkların Bağımsız Değişkenlere Göre İncelenmesi

Çalışmanın dördüncü araştırma sorusu, eğitim programında yer alan dil gelişimi ve öz bakım becerileri alanlarına ilişkin veli görüşlerinin çeşitli bağımsız değişkenlerin alt gruplarına göre anlamlı biçimde farklılaşma durumunu incelemektedir.

Bir önceki araştırma sorusunda olduğu gibi, bu araştırma sorusu ile ilgili bulgular da normal dağılım varsayımı, bağımsız değişkenlerin alt grup sayısı ve bu gruplardaki katılımcı sayıları dikkate alınarak Mann Whitney-U ve Kruskal Wallis testi sonuçlarına göre elde edilmiş ve her bir anket boyutu için ilgili testin kullanıldığı değişkenlere göre gruplandırılmıştır.

Tablo 16, 17, 18 ve 19 eğitim programında yer alan dil gelişimi ve öz bakım becerileri alanlarına ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeyiyle ilgili veli görüşlerinde cinsiyet, veli yaş durumu, aile yapısı ve çocuğun yaş grubuna göre anlamlı farklılaşmaları göstermektedir.

Tablo 16

Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerisi Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyiyle İlgili Veli Görüşlerindeki “Cinsiyet” Değişkenine Göre Anlamlı Farklılıklar (Mann-Whitney U Testi Sonuçları)

Boyutlar	Değişken/Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	Z	U	P
Dil gelişimi	Kadın	120	64.30	7716.00	-2.099	456.000	.036*
	Erkek	12	88.50	1062.00			
Özbakım becerileri	Kadın	120	66.30	7956.00	-.191	696.000	.848
	Erkek	12	68.50	822.00			

*p<,05

Tablo 16’da velilerin cinsiyetine göre dil gelişimi alanına ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeylerinin [U=456.000, p<.05] anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Erkek velilerin dil gelişimi alanına ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeyiyle ilgili görüşlerine ait sıra ortalaması (88.50), kadın velilerin görüşlerine ait sıra ortalamasından (64.30) yüksektir; dolayısıyla erkek veliler lehine anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu bulgudan hareketle, erkek velilerin, eğitim programında yer alan dil gelişimi alanına ait kazanımların gerçekleşmesi ile ilgili görüşlerinin kadın velilere oranla daha olumlu olduğu söylenebilir. Ancak, velilerin öz bakım becerilerinin gerçekleşme düzeyine ilişkin cinsiyet değişkenine bağlı görüşlerinin ise [U=696.000, p>.05] anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Tablo 17

Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerisi Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyiyle İlgili Veli Görüşlerindeki “Veli Yaş Durumu” Değişkenine Göre Anlamlı Farklılıklar (Mann-Whitney U Testi Sonuçları)

Boyutlar	Değişken/Veli Yaş Durumu	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	Z	U	P
Dil gelişimi	26-35	36	54.83	1974.00	-2.156	1308.000	.031*
	35 üzeri	96	70.88	6804.00			
Özbakım becerileri	26-35	36	51.83	1866.00	-2.715	1200.000	.007*
	35 üzeri	96	72.00	6912.00			

*p<.05

Tablo 17’ye baktığımızda velilerin yaş durumuna göre dil gelişimi alanının gerçekleşme düzeyine ilişkin görüşlerinin [U=1308.000, p<.05] ve öz bakım becerilerinin

gerçekleşme düzeyine ilişkin görüşlerinin [$U=1200.000$, $p<.05$] anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. 35 üzeri yaş grubundaki velilerin dil gelişimi alanına ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeyiyle ilgili görüşlerine ait sıra ortalaması (70.88), 25-35 yaş grubundaki velilerin görüşlerine ait sıra ortalamasından (54.83) yüksektir. Benzer şekilde, öz bakım becerilerine ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeyiyle ilgili 35 yaş ve üzeri yaş grubundaki velilerin görüşlerine ait sıra ortalaması (72.00), 25-35 yaş grubundaki velilerin görüşlerine ait sıra ortalamasından (51.83) yüksektir; dolayısıyla her iki boyut için de 35 üzeri yaşındaki veliler lehine anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu durum, 35 yaş ve üzerindeki velilerin, 25-35 yaş grubundaki velilere kıyasla eğitim programında dil gelişim alanı ve öz bakım becerilerinin gerçekleşme düzeyleri ile daha olumlu algılarının olduğunu göstermektedir.

Tablo 18

Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerisi Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyiyle İlgili Veli Görüşlerindeki “Aile Yapısı” Değişkenine Göre Anlamlı Farklılıklar (Mann-Whitney U Testi Sonuçları)

Boyutlar	Değişken/Aile Yapısı	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	Z	U	P
Dil gelişimi	Çekirdek	112	66.46	7444.00	-.026	1116.000	.980
	Geniş	20	66.70	1334.00			
Özbakım becerileri	Çekirdek	112	65.71	7360.00	-.562	7360.000	.574
	Geniş	20	70.90	1418.00			

*p<,05

Tablo 18’de diğer bir değişken olan aile yapısına göre velilerin dil gelişimi alanının gerçekleşme düzeyine ilişkin görüşlerinin [U=1116.000, p>05] ve öz bakım becerilerinin gerçekleşme düzeyine ilişkin görüşlerinin [U=7306.000, p>05] anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Dil gelişimi alanının gerçekleşme düzeyine ilişkin görüşlerde çekirdek ve geniş aile yapısına sahip velilere ait sıra ortalamaları birbirine çok yakın (sırasıyla 66.46 ve 66.70) iken; öz bakım becerileri açısından görüşlerde geniş aileye sahip veli görüşlerine ait sıra ortalaması (70.90) çekirdek aile yapısına sahip veli görüşlerine ait sıra ortalamasından (65.71) daha yüksektir. Fakat bu durum istatistiksel anlamda bir farklılığa yol açmamıştır.

Tablo 19

Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerisi Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyiyle İlgili Veli Görüşlerindeki “Çocuğun Yaş Grubu” Değişkenine Göre Anlamlı Farklılıklar (Mann-Whitney U Testi Sonuçları)

Boyutlar	Değişken/Çocuğun Yaş Grubu	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	Z	U	P
Dil gelişimi	48-60 ay	55	68.07	3744.00	-.401	2031.000	.688
	60 ay üzeri	77	65.38	5034.00			
Özbakım becerileri	48-60 ay	55	72.97	4013.50	-1.653	1761.500	.098
	60 ay üzeri	77	61.88	4764.50			

*p<,05

Tablo 19’da çalışmaya katılan velilerin çocuklarının yaş grubuna göre dil becerilerinin gerçekleşme düzeyine ilişkin görüşlerinin [U=2031.000, p>05] ve öz bakım becerilerinin gerçekleşme düzeyine ilişkin görüşlerinin [U=1761.500, p>05] de anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Dil gelişimi alanının gerçekleşme düzeyine ilişkin görüşlerde 48-60 ay ve 60 ay üzeri yaş grubuna sahip velilere ait sıra ortalamaları birbirine çok yakın (sırasıyla 68.07 ve 65.38) iken; öz bakım becerileri açısından görüşlerde 48-60 ay yaş grubu çocuğa sahip veli görüşlerine ait sıra ortalaması (72.97) 60 ay üzeri yaş grubunda çocuğa sahip veli görüşlerine ait sıra ortalamasından (61.88) daha yüksektir. Fakat bu değerler, istatistiksel anlamda bir farklılığa yol açmamıştır.

Tablo 20 ve Tablo 21 veli görüşlerinde Kruskal-Wallis testi ile incelenen eğitim durumu ve sosyo-ekonomik düzey değişkenlerine ilişkin sonuçları göstermektedir.

Tablo 20

Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerisi Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyiyle İlgili “Eğitim Durumu” Değişkeni İçin Veli Görüşlerindeki Anlamlı Farklılıklar (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları)

Boyutlar	Değişken/Eğitim Durumu	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Fark
Dil gelişimi	(1) İlköğretim	19	67.55				
	(2) Lise	36	65.50	2	.042	.979	-
	(3) Üniversite	77	66.71				
Öz bakım becerileri	(1) İlköğretim	19	69.87				
	(2) Lise	36	51.61	2	7.675	.022*	2<1
	(3) Üniversite	77	72.63				

*p<.05

Tablo 20’de çalışmaya katılan velilerin eğitim durumuna göre [$\chi^2=.042$ p>.05] dil gelişimi alanı boyutunda anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı; öz bakım becerileri [$\chi^2=7.675$ p<.05] boyutunda ise anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Öz bakım becerilerinin gerçekleşme düzeylerine ilişkin görüşler ele alındığında, ilköğretim düzeyinde eğitim durumuna sahip velilerin (SO=69.87), lise düzeyinde eğitim durumuna sahip velilerin (SO=51.61) ve üniversite düzeyinde eğitim durumuna sahip velilerin (SO=72.63) görüşlerinde anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. Alt grupların karşılaştırılması için yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre, ilköğretim mezunu veliler, eğitim programındaki öz bakım becerilerinin gerçekleşme düzeyleri ile ilgili olarak lise mezunu

Tablo 21

Dil Gelişimi ve Öz Bakım Becerisi Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeyiyle İlgili “Sosyo-Ekonomik Düzey” Değişkeni İçin Veli Görüşlerindeki Anlamlı Farklılıklar (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları)

Boyutlar	Değişken/Sosyo-Ekonomik Düzey	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Fark
Dil gelişimi	(1) Düşük	4	38.50				
	(2) Orta	104	66.81	2	2.354	.308	-
	(3) İyi	24	69.83				
Öz bakım becerileri	(1) Düşük	4	15.00				1<2
	(2) Orta	104	66.58	2	7.656	.022*	1<3
	(3) İyi	24	66.08				

*p<,05

Tablo 21’de ise çalışmaya katılan velilerin sosyo-ekonomik düzeyine göre [$\chi^2=2.354$ p>.05] dil gelişimi alanı boyutunda anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı; fakat veli görüşlerinin öz bakım becerileri [$\chi^2=7.656$ p<.05] boyutunda sosyo-ekonomik düzeye göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir. Öz bakım becerilerinin gerçekleşme düzeylerine ilişkin görüşler ele alındığında düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip velilerin (SO=15.00), orta sosyo-ekonomik düzeye sahip velilerin (SO=66.58) ve yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip velilerin (SO=66.08) görüşlerinde anlamlı farklılaşmaların olduğu görülmektedir. İkili grup karşılaştırmaları için yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre, Orta ve yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip velilerin düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip velilere göre özbakım becerilerinin gerçekleşme düzeyine ilişkin algılarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgu, orta ve yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki velilerin, eğitim programındaki öz bakım

becerilerinin gerçekleřmesiyle ilgili olarak dūřuk sosyo-ekonomik dūzeydeki velilere oranla daha olumlu dūřundukleri řeklinde yorumlanabilir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmanın bu kısmında, konuyla alakalı yapılmış olan çalışmaların sonuçlarıyla karşılaştırılmasından doğan tartışma bölümüne yer verilmiştir. Devamında 2013 okul öncesi eğitim programında yer alan dil gelişim alanı ve öz bakım becerileri alanlarına ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeylerine, öğretmen ve veli görüşlerinden elde edilen sonuçlara yer verilmiştir. Ve bütün çalışmanın neticesinde ortaya çıkan sonuçlara bağlı olarak yapılan önerilere yer verilmiştir. Okul öncesi eğitim programındaki dil gelişimi ve öz bakım becerileri alanlarıyla ilgili kazanımların gerçekleşme düzeylerinin okul öncesi öğretmenleri ve velilerin algıları doğrultusunda belirlenmesi temel amacıyla yapılan bu çalışmada bulgular yorumlanarak sonuca ulaşılmıştır. Bu temel amaç doğrultusunda, kazanımların gerçekleşme düzeylerine etki eden nedenler de araştırılmıştır. Ulaşılan sonuçlar araştırmanın bu bölümünde yer almaktadır.

Tartışma

Bu çalışmada okul öncesi eğitim programında yer alan dil gelişimi ve öz bakım becerileri alanlarına ait kazanımların gerçekleşme düzeylerine ilişkin öğretmen ve veli görüşlerine başvurulmuştur. Bu bağlamda çalışmaya katılan öğretmenlere ve velilere, kazanımları içeren bir anket uygulanarak sorular yöneltilmiş ve elde edilen veriler analiz edilmiştir. Tartışma kısmındaysa elde ettiğimiz sonuçlar, alanla ilgili olarak önceden yapılmış olan çalışmaların sonuçlarıyla karşılaştırılmış durum değerlendirmesi yapılmıştır (Day, 2000).

Çalışmanın ilk araştırma sorusu olan “eğitim programında yer alan dil gelişimi ve öz bakım becerileri alanlarına ilişkin kazanımların gerçekleşmesiyle ilgili öğretmen ve veli görüşleri nelerdir?” sorusu incelendiğinde, öğretmen ve veliler genel olarak olumlu görüş bildirmişlerdir. Katılımcı öğretmen görüşlerine göre eğitim programında yer alan dil gelişim

alanı ve öz bakım becerileri alanıyla ilgili kazanımların “yüksek düzeyde” gerçekleştirildiği sonucu görülürken benzer şekilde katılımcı velilerinde, öz bakım becerilerine ait kazanımların “yüksek” düzeyde, dil gelişimi alanına ait kazanımların ise “çok yüksek” düzeyde gerçekleştiğini düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Kazanımların gerçekleştirilmesi ve kazanım edinme ile ilgili çalışmaları incelediğimiz noktada; Uzun (2007: 58) yaptığı araştırmada, öğretmenlerin büyük bir kısmının etkinlikleri hazırlarken hedefler doğrultusunda etkinlikleri planlayarak öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulduğu sonucuna ulaşmıştır. Başka bir araştırmada ise Kay (2015: 120) yaptığı çalışmada; kazanım ve göstergelerin gerçekleştirilmesini zorlaştıran durumları her bölgeyle uyumlu olamaması, imkân eksikliği ve özel gereksinimli bireylere uygun kazanım ve göstergelerin olmayışıyla küçük yaş grubundaki çocukların zorlanıyor olması şeklinde ayrıldığını belirtmiştir.

Araştırmada dil gelişimi ve öz bakım becerileri alanlarına ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeyiyle ilgili öğretmen görüşlerine göre, çalışmaya katılan öğretmenlerin “görev yaptıkları okula, çalıştıkları sınıf mevcuduna ve çalıştıkları hizmet yılına (kıdemlerine)” göre anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmüştür. Konuyla ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde; İş (2017: 138) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi öğretmenleri ve sınıf öğretmenleri tarafından, 2013 programında yer alan kazanımların çocuklardaki gerçekleşme durumlarına yönelik sahip oldukları algılar incelenmiştir. Çalışmada nicel ve nitel yöntem birlikte kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda nicel verilerle ilgili olarak, okul öncesi öğretmenleri kazanımları edindirmeye, programın uygulanabilirliğiyle ilgili anketteki ifadelerle pozitif yönde görüş bildirdikleri görülmüştür. Nitel sonuçlara bakıldığında ise; okul öncesi öğretmenlerinin programdaki kazanımları edindirmeye yönelik görüşleri değişmezken, sınıf öğretmenlerinin, bazı alanlardaki yetersizliklere de dikkat çekerek genel itibarı ile programın etkililiği yönünde olumlu görüş

bildirdikleri tespit edilmiştir. Araştırma bulguları mevcut araştırma sonuçlarını da destekler niteliktedir.

Okul öncesi eğitim programında yer alan kazanımların gerçekleşme düzeyleri programın etkililiği ve yeterliliği konusunda bizlere bilgi vermektedir. Bu konuda yapılan araştırmaları incelediğimizde; Özkesmen (2008: 81) yaptığı çalışmada okul öncesine kurumlarında eğitim almış ve bu eğitimden faydalanmamış, birinci sınıf çocuklarının, uygulanan yeni programa göre akademik açıdan değerlendirilmelerini incelemiştir. Araştırmada okul öncesi eğitimi alan öğrencilerin sosyal, bilişsel, dilsel ve psiko-motor alanlarda, almayan öğrencilere nazaran daha iyi oldukları sonucuna ulaşmıştır. Bununla beraber öz bakım becerileriyle ilgili ise her iki grup arasında anlamlı bir farklılaşma görülmediğini ifade etmiştir.

Alan açısından benzeyen bir araştırmada Ekinci (2011: 96) çocukların okul öncesi kurumlarına gitmelerinin ve bu eğitimden yararlanmalarının ilköğretime başladıkları zamanki etkisini araştırmıştır. Çalışmada okul öncesi eğitimi almış olan çocukların; bilişsel, duygusal-sosyal gelişim türlerinde okul öncesi eğitimi almamış çocuklardan daha iyi bir durumda oldukları sonucunu tespit etmiştir.

Unutkan (2007: 250) tarafından yapılan bir araştırmaya göre, okul öncesi eğitim almış çocukların okul öncesi eğitim almamış çocuklara nazaran dikkat ve hafıza gerektiren, sıralama yapmayı, artırma ve eksiltme yapmayı gerektiren becerilerde olumlu yönde farklılaşma gösterdikleri saptanmıştır. Bu durum okul öncesi eğitime sahip çocukların bilişsel gelişim açısından daha hazır ve şanslı olduğunu göstermektedir. Yine bu öğrencilerin, sonraki eğitim kademesinde özellikle akademik başarı açısından daha üst seviyelerde olması beklenmektedir. Araştırma bulguları mevcut araştırma sonuçlarını da destekler niteliktedir.

Araştırmada, dil gelişimi alanına ait kazanımların gerçekleşme düzeylerinin incelenmesi noktasında, katılımcı öğretmenlerin çalıştıkları öğrenci yaş gruplarına göre dil gelişimi alanı boyutunda anlamlı bir farklılaşma olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcı öğretmenlere göre, 60 ay ve üzerindeki çocukların kazanımları gerçekleştirme düzeyleri, 48-60 ay ve 36-48 ay yaş grubuna dâhil çocuklara oranla daha yüksektir sonucu tespit edilmiştir. Velilerin, programdaki dil gelişim alanına ait kazanımların gerçekleşme düzeyleri hakkında ortaya çıkan görüşlerini incelediğimizde; erkek veliler programda yer alan dil gelişimi alanıyla ilgili kazanımların gerçekleşme düzeyleri noktasında kadın velilere göre daha olumlu görüşlere sahiptir sonucu ortaya çıkmıştır.

Dil gelişimi ile ilgili yapılan araştırmaları incelediğimiz noktada; Ersan (2013: 139) tarafından dil gelişimiyle ilgili olarak yapılan ve eğitim sürecine babaların katılması için geliştirilen destek programının çocuklardaki dil gelişimi üzerine etkisine yönelik bir çalışma yapılmıştır. Araştırmada 3-4 yaş grubunda, eğitim almamış çocukları olan babalara çocuklarının dil gelişimlerine destek olabilmeleri adına bir program uygulanmış ve bu program sonucunda babaların çocuklarının dil gelişimleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda deney grubunda bulunan babalarla yapılmış olan değerlendirme formunun sonucunda babaların bu durumu çok iyi değerlendirdikleri görülmüştür. Babalara verilen eğitim sonucunda çocuklarda kelime bilgisi açısından dil gelişim düzeylerinde pozitif artışların olduğu görülmüştür.

Dil gelişimi ile alakalı Öztürk (1995: 90)'ün yaptığı çalışmada, okul öncesi eğitimi almış ve okul öncesi eğitimi almamış ilköğretimin başlangıç düzeyindeki çocukların alıcı dilleri ve ifade edici dillerinin seviyeleri karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda alıcı ve ifade edici dil becerileriyle ilgili olarak okul öncesi eğitimi almış öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılaşma olduğu saptanmıştır. Okul öncesi eğitimi alan öğrencilerin almayan öğrencilere oranla sözcük dağarcıkları, dili anlama ve kullanma düzeyleri daha yüksek

bulunmuş ve ilköğretime başlamak için daha hazır oldukları saptanmıştır. Benzer bir araştırmayı Seçilmiş (1996: 193) anaokuluna giden ve gitmeyen 36-72 aylar arasındaki çocukların dil gelişimlerinin incelenmesi isimli bir çalışma yapmış ve anaokuluna devam eden öğrencilerin lehine dil gelişimi açısından anlamlı bir farklılık olduğunu saptamıştır.

Araştırma sonuçlarından bir diğeri ise öz bakım becerileri alanına ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeyi noktasıdır. Bu bölüm için, aile yapısı değişkenine göre, geniş yapıllı ailelerin çekirdek yapıllı ailelere oranla kazanımların gerçekleşme düzeyleri hakkındaki görüşlerinin daha yüksek olduğu sonucu araştırma sonunda ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde yaş grubu değişkenine göre, 48-60 ay yaş grubuna dâhil çocuğa sahip velilerin, 60 ay ve üzeri yaş grubuna dâhil velilere göre öz bakım becerileri alanına ait kazanımların gerçekleşme düzeyleri hakkındaki görüşleri daha yüksektir.

Araştırmaya katılan veli görüşlerine dair sonuçlardan bir tanesi de, öz bakım becerilerine ait kazanımların gerçekleşme düzeyine dair görüşlerinde, ilköğretim mezunu velilerin görüşlerinin lise mezunu velilerin görüşlerine oranla daha yüksek olduğu sonucudur. Kazanımların gerçekleşme düzeyleri ile ilgili olarak ilköğretim mezunu velilerin lise mezunu velilere oranla daha olumlu düşündükleri söylenebilir. Ayrıca çalışmaya katılan velilerin sosyo-ekonomik düzeyine göre inceleme yapıldığında öz bakım becerileri boyutunda anlamlı bir farklılık bulunduğu sonucu görülmektedir. Orta ve yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip velilerin düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip velilere göre öz bakım becerilerinin gerçekleşme düzeyine ilişkin algılarının daha yüksek olduğu sonucu karşımıza çıkmaktadır.

Öz bakım becerileri ile ilgili araştırmaları incelediğimiz noktada, Çetinkaya (2012: 80) tarafından gerçekleştirilen araştırmada 60-72 ay döneminde okula başlayan ve 36-48 ay döneminde okula başlayan çocukların öz bakım becerilerinin gerçekleşme durumları aile görüşleri açısından incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda 36-48 ay döneminde okula başlayan

öğrencilerin öz bakım beceri düzeylerinin okula 60-72 ay döneminde başlayan öğrencilerin öz bakım becerileri düzeylerinden daha gelişmiş olduğu ortaya çıkmıştır.

Konuyla ilgili bir başka araştırmada, Tamkavas (2003: 55) cinsiyet ve okul öncesi eğitimi alma değişkenlerinin 60-72 ay döneminde olan çocuklar açısından öz bakım becerilerini etkilemesi konusu incelenmiştir. Çalışmada okul öncesi eğitimin bu becerilere olumlu etki yaptığını tespit etmiştir. Çocukların kişisel bakım, giyinme becerileri, sınıf temizliği gibi konularda başarılı oldukları görülmüştür.

Konuyla ilgili bir başka araştırma ise Polat (2018: 93) tarafından yapılan, öz bakım becerilerinin öğretmen adaylarının kullandığı günlük planlarında yer verilme durumu incelenmiştir. Çalışmanın neticesinde odak grup görüşmesinde yer alan öğretmenlerin öz bakım becerilerinin kazandırılması noktasında bu durumun önemli olduğunu düşündükleri ve bu konuda yardıma ihtiyaç duydukları kanısına ulaşılmıştır. Araştırma bulguları mevcut araştırma sonuçlarını da destekler niteliktedir.

Sonuç

Bu bölümde, okul öncesi eğitim programındaki dil gelişimi ve öz bakım becerilerine ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmalardan elde ettiğimiz bulgulardan yola çıkarak ulaşılan sonuçlar belirtilmiştir. Araştırmanın alt amaçları doğrultusunda elde edilen bulgularından elde edilen sonuçlar;

Araştırmada okul öncesi eğitim programında yer alan dil gelişimi ve öz bakım becerileri alanlarına ilişkin kazanımların gerçekleşmesiyle ilgili öğretmen ve veli görüşlerine baktığımızda, katılımcı öğretmenlerin, dil gelişimi alanında en çok, programdaki “sesleri ayırt eder, dili iletişim amacıyla kullanır ve sözcük dağarcığını geliştirir” kazanımlarının gerçekleştiğini düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Öz bakım becerileri alanlarına ilişkin kazanımlardan ise en çok “bedeniyle ilgili temizlik kurallarını uygular ve günlük yaşam becerileri için gerekli araç ve gereçleri kullanır” kazanımlarının gerçekleştiğini düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Yine katılımcı öğretmenlerin, dil gelişimi alanında en az gerçekleştirildiğini düşündüğü kazanımlar “okuma farkındalığı gösterir ve yazı farkındalığı gösterir” iken; öz bakım becerileri alanında en az gerçekleştirildiği düşünülen kazanımların “kendini tehlikelerden ve kazalardan korur ve sağlığı ile ilgili önlemleri alır” olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcı velilerin programda yer alan kazanımların gerçekleşme düzeyleri hakkındaki görüşlerine baktığımız noktada veliler, programda dil gelişimi alanında en çok “dili iletişim amacıyla kullanır, sesleri ayırt eder ve dinlediklerinin/izlediklerinin anlamını kavrar” kazanımlarının gerçekleştiğini düşünmektedirler sonucuna ulaşılmıştır.

Velilerin öz bakım becerileri alanında en çok gerçekleştiğini düşündükleri kazanımlar ise “bedeniyle ilgili temizlik kurallarını uygular ve giyinme ile ilgili işlerini yapar” şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Yine katılımcı velilerin, dil gelişimi alanında en az gerçekleştirildiğini düşündüğü kazanımlar “okuma farkındalığı gösterir ve yazı farkındalığı gösterir” iken; öz bakım becerileri alanında en az gerçekleştirildiğini düşündüğü kazanımların “sağlığı ile ilgili önlemleri alır ve kendini tehlikelerden ve kazalardan korur” olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Okul öncesi eğitim programında yer alan dil gelişimi ve öz bakım becerileri alanlarına yönelik kazanımların gerçekleşme düzeyleri noktasında öğretmen ve veli görüşlerinde ulaşılan sonuçlara baktığımızda her iki grubun, dil gelişim alanında en çok gerçekleştiğini düşündükleri kazanımlardan “sesleri ayırt eder ve dili iletişim amacıyla kullanır” maddelerinin ortak yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde dil gelişim alanında en az gerçekleştiğini düşündükleri kazanımlarında “okuma farkındalığı gösterir ve yazı farkındalığı gösterir” şeklinde ortak olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öz bakım becerileri alanına ait kazanımlarda da öğretmenler ve veliler açısından en çok ve en az gerçekleştiği düşünülen kazanımlar noktasında ortak kazanımların yer aldığı görülmektedir. Bu kazanımlar “bedeniyle ilgili temizlik kurallarını uygular” en çok, “sağlığı ile ilgili önlemleri alır” en az, şeklinde karşımıza çıkar. Tüm bu sonuçlara baktığımız noktada kazanımların gerçekleşme düzeylerinin yorumlanmasında öğretmen veli görüşlerinin bazı kazanımlar noktasında örtüştüğü söylenebilir.

Katılımcı öğretmen görüşlerine göre eğitim programında yer alan dil gelişim alanı ve öz bakım becerileri alanıyla ilgili kazanımların “yüksek düzeyde” gerçekleştirildiği sonucuna ulaşılrken, benzer şekilde katılımcı velilerinde, öz bakım becerilerine ait kazanımların “yüksek” düzeyde, dil gelişimi alanına ait kazanımların ise “çok yüksek” düzeyde gerçekleştiğini düşündükleri sonucuna ulaşılmaktadır.

Dil gelişimi ve öz bakım becerileri alanlarına ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeyiyle ilgili öğretmen görüşlerindeki anlamlı farklılıklara baktığımız noktada, çalışmaya katılan öğretmenlerin “görev yaptıkları okula, çalıştıkları sınıf mevcuduna ve çalıştıkları hizmet yılına (kıdemlerine)” göre anlamlı bir farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Diğer taraftan, katılımcı öğretmenlerin çalıştıkları öğrenci yaş gruplarına göre dil gelişimi alanı boyutunda anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmektedir. Katılımcı öğretmenlere göre, 60 ay ve üzerindeki çocukların kazanımları gerçekleştirme düzeyleri, 48-60 ay ve 36-48 ay yaş grubuna dâhil çocuklara oranla daha yüksektir sonucuna ulaşılmıştır.

Dil gelişimi ve öz bakım becerileri alanlarına ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeyleriyle ilgili veli görüşlerindeki anlamlı farklılıklara baktığımız noktada, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür. Erkek veliler programda yer alan dil gelişimi alanıyla ilgili kazanımların gerçekleşme düzeyleri noktasında kadın velilere

göre daha olumlu görüşlere sahiptir sonucuna ulaşılmıştır. Ancak öz bakım becerileri alanına ait kazanımlarda cinsiyet faktörü noktasında anlamlı bir farklılaşma görülmemektedir.

Velilerin yaş durumuna göre, kazanımların gerçekleşme düzeylerine ilişkin görüşlerine baktığımız noktada dil gelişimi alanına ait kazanımların ve öz bakım becerilerine ait kazanımların bu faktöre bağlı olarak anlamlı bir farklılaşma olduğu saptanmıştır. Her iki alana ait kazanımların gerçekleşme düzeyiyle ilgili 35 yaş ve üzeri velilerin, 25-35 yaş grubundaki velilere kıyasla daha olumlu algılarının olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonuçlarından bir diğeri ise öz bakım becerileri alanına ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeyi noktasında aile yapısı değişkenine göre, geniş yapıli ailelerin çekirdek yapıli ailelere oranla kazanımların gerçekleşme düzeyleri hakkındaki görüşleri daha yüksektir. Benzer şekilde yaş grubu değişkenine göre, 48-60 ay yaş grubuna dâhil çocuğa sahip velilerin, 60 ay ve üzeri yaş grubuna dâhil velilerden kazanımların gerçekleşme düzeyleri hakkındaki görüşleri daha yüksektir.

Programda yer alan dil gelişimi ve öz bakım becerileri alanlarına ait kazanımlarının veli görüşleri açısından “aile yapısı ve çocukların yaş grubu” değişkenine göre incelendiğinde, istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılığın ortaya çıkmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan veli görüşlerine dair sonuçlardan bir tanesi de, velilerin eğitim durumları değişkenine göre dil gelişim alanı boyutunda anlamlı bir farklılaşmanın bulunmadığı sonucudur. Ancak öz bakım becerilerine ait kazanımların gerçekleşme düzeyine dair görüşlere baktığımız noktada, ilköğretim mezunu velilerin görüşlerinin lise mezunu velilerin görüşlerine oranla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Kazanımların gerçekleşme düzeyleri ile ilgili olarak ilköğretim mezunu velilerin lise mezunu velilere nazaran daha olumlu düşündükleri söylenebilir. Ayrıca çalışmaya katılan

velilerin sosyo-ekonomik düzeyine göre dil gelişimi alanı boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşılrken, öz bakım becerileri boyutunda anlamlı bir farklılık bulunduğu tespit edilmiştir. Orta ve yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip velilerin düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip velilere göre öz bakım becerilerinin gerçekleşme düzeyine ilişkin algılarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Buradan hareketle orta ve yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip velilerin kazanımların gerçekleştirme düzeyleri hakkındaki görüşlerinin düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip velilere oranla daha olumlu olduğu şeklinde söylenebilir.

Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde bulgular ele alınıp değerlendirildikten sonra ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda öğretmenlere, velilere ve araştırmacılara yönelik öneriler geliştirilmiş ve bu önerilere yer verilmiştir.

Araştırmada okul öncesi eğitim programındaki dil gelişimi ve öz bakım becerileriyle ilgili kazanımların gerçekleşme düzeyleri, öğretmenler tarafından incelenmiştir. Bu kazanımları eğitim sürecinde etkinliklerle öğrencilere kazandıran yine öğretmenlerdir.

Öğretmenlere yönelik öneriler. Kazanımların gerçekleşmesiyle ilgili olarak katılımcı öğretmenlerin en az gerçekleştiğini düşündükleri kazanımlar “okuma farkındalığı gösterir ve yazı farkındalığı gösterir” şeklindedir. Buradan hareketle bu kazanımların gerçekleşme düzeylerini arttırmak amacıyla öğretmenlere “Okuma farkındalığı ve yazı farkındalığı nedir, öğrenciler bu alanlarda nasıl desteklenmelidir?” konulu hizmet içi eğitim verilmelidir.

Öğretmenlerin öz bakım becerileri ile alakalı en az gerçekleştiğini düşündükleri kazanımlar “kendini tehlikelerden ve kazalardan korur ve sağlığı ile ilgili önlemleri alır” sonucu ortaya çıkmıştır. Öğretmenler çocukların otokontrol kazanmaları, öz disiplin ile

tanışmaları ve herhangi bir durum karşısında problem çözmeye becerilerini geliştirebilmeleri açısından günlük programlarına bu alanları destekleyici etkinlikler almalıdır.

Araştırmada okul öncesi eğitim programındaki dil gelişimi ve öz bakım becerileriyle ilgili kazanımların gerçekleşme düzeyleri, veliler tarafından incelenmiştir. Bu gelişim alanları ile ilgili gözlemleri okul dışında yapan kişiler velilerdir.

Velilere yönelik öneriler. Velilerin dil gelişim alanına yönelik kazanımların gerçekleşme düzeylerini inceledikleri noktada en az gerçekleştiğini düşündükleri kazanımlar “okuma farkındalığı gösterir ve yazı farkındalığı gösterir” şeklindedir. Velilerde bu alanla ilgili, bilinç ve farkındalık oluşturarak okul-aile-ocuk üçgenini desteklemek amacıyla “Görsel okuma nedir, çocuklarla dil gelişimini destekleyici nasıl aktiviteler yapılabilir, okuma ve yazma farkındalığı çocuklarda nasıl kazandırılır?” konulu seminerler verilebilir.

Velilerden orta ve yüksek sosyoekonomik düzeye sahip veliler düşük sosyoekonomik düzeye sahip velilere oranla öz bakım becerilerine ait kazanımların gerçekleşmesiyle ilgili daha olumlu görüş bildirmişlerdir. Bu farkı ortadan kaldırma amaçlı tüm velilere “Öz bakım becerileri nedir, çocuklara ne zaman ve nasıl kazandırılmalıdır?” konulu seminerler verilebilir.

Araştırmacılara yönelik öneriler. Araştırmada katılımcı öğretmenlerin 60 ay ve üzerindeki çocukların kazanımları gerçekleştirme düzeyleri, 48-60 ay ve 36-48 ay yaş grubuna dahil çocuklara oranla daha yüksektir görüşüne sahip oldukları görölmüştür. Buradan yola çıkarak eğitim programı içerisinde kazanım ve göstergelerin yaş grubu değişkeni göz önünde bulunarak gruplara ayrılmasının getirileri üzerine başka çalışmalar yapılabilir. Okul öncesi öğretmenleri ve veliler ile yapılan bu çalışma okul öncesi öğretmen adayları ile yapılabilir ve sonuçlar karşılaştırılabilir. Okul öncesi eğitim programında yer alan diğer alan kazanımları da gerçekleşme düzeyleri açısından incelenebilir.

Kaynakça

Akyol, A. K. (2002). Bilişsel Gelişim. A. Ulusoy (Ed.). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Anı.

Aral, N., Baran, G., Bulut, Ş. Ve Çimen, S. (2000). *Çocuk gelişimi*. İstanbul: YA-PA.

Aral, N. Kandır, A. Can Yaşar, M. (2011). *Okul öncesi eğitim & okul öncesi eğitim programı*. İstanbul: YA-PA.

Arnas, Y. (2002). Velilerin okul öncesi eğitime ve okul öncesi eğitim kurumlarına yönelik tutumları. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24-36.

Atay, M. (2005). *Çocukluk döneminde gelişim*. Ankara: Kök.

Bacanlı, H. (2007). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Asal.

Başal, H. A. (2005). *Okul öncesi eğitim*. İstanbul: Morpa.

Bayındır, N. Ve Özer, A. (2008). *Gelişim öğrenme ve eğitim*. Ankara: Nisan.

Çetinkaya, A. (2002). *Okul Öncesi Eğitime 5-6 Yaşlarında Başlayan Öğrenciler İle 3-4 Yaşlarında Başlayan Öğrencilerin Öz Bakım Becerilerinin Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi*. Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.

Day, R. A. (2000). *Bilimsel bir makale nasıl yazılır ve yayımlanır*. (G. A. Altay, Çev.), TÜBİTAK: Ankara (Orijinal çalışma basım tarihi, 1994).

Demiriz, S. ve Dinçer, Ç. (2000). Okul öncesi dönem çocuklarının öz bakım becerilerinin annelerinin çalışıp çalışmama durumlarına göre incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 19, 58-65.

Deniz, M. E. (Ed.) (2008). *Erken çocukluk döneminde gelişim*. Ankara: Maya Akademi.

Diken, İ. H. (Ed.) (2010). *Erken çocukluk eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.

- Duman, B. (2004). *Öğrenme-öğretme kuramları ve süreç temelli öğretim*. Ankara: Anı.
- Ekinci, O. (2011). *Okul Öncesi Eğitimin İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Başarısı Üzerine Etkisi(Gaziantep ili örneği)(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Ekiz, D. ve Durukan, H. (Ed.) (2007). *Eğitim bilimine giriş*. İstanbul: Lisans.
- Erdoğan, S., Bekir, H. ve Aras, A. (2005). Alt sosyoekonomik bölgelerde anasınıfına devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişim düzeylerine bazı faktörlerin etkisinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(1), 231-246.
- Ersan, C. (2013). *Baba Dil Destek Programının Çocukların Dil Gelişimine Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Gönen, M., Ünüvar, P., Bıçakçı, M., Koçyiğit, S., Yazıcı, Z., Orçan, M. vd. (2010). Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin dil etkinliklerini uygulama biçimlerinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(19), 23-40.
- Gülay, H. Ve Ekici, G. (2009). MEB okul öncesi eğitim programının çevre eğitimi açısından analizi. *Türk Fen Eğitim Dergisi*, 1, 74-84.
- Güven, N. ve Bal, S. (2002). *Dil gelişimi ve eğitim, 0-6 yaş dönemindeki çocuklar için destekleyici etkinlikler*. İstanbul: Epsilon.
- Haktanır, G. (Ed.) (2012). *Okul öncesi eğitime giriş*. Ankara: Anı.
- İş, A. (2017). *Okul Öncesi Ve Sınıf Öğretmenlerinin 2013 Okul Öncesi Eğitim Programındaki Kazanımların Gerçekleşme Düzeyine Yönelik Algıları* (Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayınları, 11. Baskı. Ankara

- Katz, L.G. (1995). *Child growth and development*, U.S.A: The Dushkin Publishing Group.
- Kay, M. A. (2015). *2013 Okulöncesi Eğitim Programındaki Kazanımların Uygulamadaki Etkililiğine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi (Batman ili örneği)*(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Kirkland, L. D. ve Patterson, J. (2005). Developing oral language in primary classrooms. *Early Childhood Education Journal*, 32(6), 391-395.
- Koçak, N., Ergin, B. ve Yalçın, H. (2014). 60-72 aylık çocukların türkçe dil kullanımı düzeyleri ve etki eden faktörlerin incelenmesi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 16, 100-106.
- Köksal, O., Doğal, A. ve Duman, A. (2016). Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim programı hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi. *International Journal of Science*, 46, 379-394.
- Küçükahmet, L. (2008). *Öğretimde planlama ve değerlendirme*. Ankara: Nobel.
- MEB, (1993). Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Şura Sekreterliği, On dördüncü Milli Eğitim Şurası, *Okul Öncesi Eğitim Komisyon Raporu*, 27-29 Eylül, Ankara: M.E.B.
- MEB, (2006). *Okul öncesi eğitimi genel müdürlüğü, okul öncesi eğitim programı (36-72 aylık çocuklar için) kitabı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MEB, (2013). *Okul öncesi eğitim programı*. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Oktay, A. (2004). *Yaşamın sihirli yılları*. İstanbul: Epsilon.

- Oktay, A. ve Polat Unutkan, Ö. (2005). *Okul öncesi eğitimde güncel konular*. İstanbul: Morpa.
- Oktay, A. (Ed.) (2010). *İlköğretime hazırlık ve ilköğretim programları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Özkesmen, A. (2008). *Okul Öncesi Eğitim Alan ve Almayan 1. Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarılarının Yeni Müfredat Programına Göre Değerlendirilmesi*(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Özsırkıntı, D., Akay, C. ve Bolat, E. (2014). Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim programı hakkındaki görüşleri (adana ili örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 313-331.
- Özsoy, O. (2005). *Etkin öğrenci etkin öğretmen etkin eğitim*. İstanbul: Hayat.
- Öztürk, H. (1995). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Giden Ve Gitmeyen Öğrencilerinin Alıcı Ve İfade Edici Dil Düzeyleri*(Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Polat, D. (2018). *Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Günlük Planlarında Öz Bakım Becerilerine Yer Verme Durumlarının İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Bolu İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Seçilmiş, S. (1996). *Anaokuluna Giden ve Gitmeyen Erken Çocukluk Dönemindeki Çocukların Dil Becerilerinin İncelenmesi*(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Seyidoğlu, Halil. (2003). *Bilimsel araştırma ve yazma el kitabı*. İstanbul: Güzem Yayınları, 9. Baskı.

Şimşek, Z. ve İvrendi, A. (2014). Ebeveynlerin okul öncesi eğitim kurumlarından beklentileri.

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29(2), 240-254.

Tamkavas, E. (2003). *5-6 Yaş Çocuklarının Öz Bakım Becerilerinin Cinsiyet ve Okul Öncesi*

Eğitim Alma Durumuna Göre İncelenmesi(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Temiz, G. (2002). *Okul öncesi eğitimin dil gelişimine olan etkisi.* Selçuk Üniversitesi, Sosyal

Bilimler Enstitüsü, Konya.

Topses, G. (2009). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi.* Ankara: Nobel.

Tuğluk, İ., Kök, M., Koçyiğit, S., Kaya, H. ve Gençdoğan, B. (2008). Okul öncesi

öğretmenlerinin okuma yazma etkinliklerini uygulamaya ilişkin görüşlerinin

değerlendirilmesi. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 17, 72-81.*

Unutkan, Ö. P. A. (2007). Okul öncesi dönem çocuklarının matematik becerileri açısından

ilköğretime hazır bulunuşluğunun incelenmesi.*Hacettepe Üniversitesi Eğitim*

Fakültesi Dergisi, 32, 243-254.

Uzun H. (2007). *Malatya İlinde Okulöncesi Eğitim Programının Uygulanmasında Öğretmen*

Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Anasınıfları Üzerine Bir Çalışma)(Yayınlanmamış

Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Varol, N. (2004). *Öz Bakım Becerilerinin Öğretimi.*Ankara: Kök.

Veziroğlu, M. ve Gönen, M. (2012).Resimli çocuk kitaplarının meb okul öncesi eğitim

programındaki kazanımlara uyumluluğunun incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi*

Eğitim ve Bilim Dergisi, 37(163), 277-238.

Yangın, B. (2007). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki altı yaş çocuklarının yazmayı öğrenmeye hazır bulunuşluluk durumları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 294-305.

Ekler

Ek A. Öğretmen Anketi

Sevgili Okul Öncesi Öğretmenleri,

Bu anket "Okul Öncesi Eğitim Programında Yer Alan Dil Gelişimi Ve Öz Bakım Becerileri Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeylerini İncelemesi" isimli bir yüksek lisans tezine temel oluşturmak amacıyla hazırlanmıştır. Vereceğiniz cevapların gerçeği yansıtması ve samimi olması anketimizin güvenilirliği için çok önemlidir.

Lütfen sizin için en uygun olan ifadeyi temsil eden kutucuğu çarpı (X) işareti ile belirtiniz. Ayırdığımız zaman ve göstermiş olduğunuz özen için şimdiden teşekkürlerimi sunarım.

Özden Duygu ÇELİK
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

ANKET FORMU

KİŞİSEL BİLGİLER

Çalıştığımız Okul: ()

Cinsiyetiniz: ()Kadın ()Erkek

Hizmet Yılı: ()0-5 yıl ()6-10 Yıl ()11-15 Yıl ()16-25 Yıl ()25 Yıl üzeri

Hizmet İçi Eğitim ()Evet ()Hayır

Aldınız mı? :

Sınıf Mevcudunuz: ()10-15 ()16-20 ()21-25 ()25 ve üzeri

Çalıştığımız Yaş ()36-48 Ay ()48-60 Ay ()60 Ay ve üzeri

Grubu:

DİL GELİŞİMİ İLE İLGİLİ KAZANIMLAR Öğrencim;	Hiç Kahıyorum	Kahıyorum	Az Kahıyorum	Kahıyorum	Tamamen Kahıyorum
Sesleri ayırt eder.	()	()	()	()	()
Sesini uygun kullanır.	()	()	()	()	()
Söz dizimi kurallarına göre cümle kurar.	()	()	()	()	()
Konuşurken dilbilgisi yapılarını kullanır.	()	()	()	()	()
Dili iletişim amacıyla kullanır.	()	()	()	()	()
Sözcük dağarcığını geliştirir.	()	()	()	()	()
Dinlediklerinin/izlediklerinin anlamını kavrar.	()	()	()	()	()
Dinlediklerini/izlediklerini çeşitli yollarla ifade eder.	()	()	()	()	()
Sesbilgisi farkındalığı gösterir.	()	()	()	()	()
Görsel materyalleri okur.	()	()	()	()	()
Okuma farkındalığı gösterir.	()	()	()	()	()

Yazı farkındalığı gösterir.	()	()	()	()	()
ÖZ BAKIM BECERİLERİ İLE İLGİLİ KAZANIMLAR Öğrencim;	Katılmıyorum	Katılmıyorum	Az Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum
Bedeniyle ilgili temizlik kurallarını uygular.	()	()	()	()	()
Giyinme ile ilgili işleri yapar.	()	()	()	()	()
Yaşam alanlarında gerekli düzenlemeler yapar.	()	()	()	()	()
Yeterli ve dengeli beslenir.	()	()	()	()	()
Dinlenmenin önemini açıklar.	()	()	()	()	()
Günlük yaşam becerileri için gerekli araç ve gereçleri kullanır.	()	()	()	()	()
Kendini tehlikelerden ve kazalardan korur.	()	()	()	()	()
Sağlığı ile ilgili önlemler alır.	()	()	()	()	()

Ek B. Veli Anketi

Değerli Veliler,

Bu anket "Okul Öncesi Eğitim Programında Yer Alan Dil Gelişimi Ve Öz Bakım Becerileri Alanlarına İlişkin Kazanımların Gerçekleşme Düzeylerini İncelemesi" isimli bir yüksek lisans tezine temel oluşturmak amacıyla hazırlanmıştır. Vereceğiniz cevapların gerçeği yansıtması ve samimi olması anketimizin güvenilirliği için çok önemlidir.

Lütfen sizin için en uygun olan ifadeyi temsil eden kutucuğu çarpı (X) işareti ile belirtiniz. Ayırdığımız zaman ve göstermiş olduğunuz özen için şimdiden teşekkürlerimi sunarım.

Özden Duygu ÇELİK
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

ANKET FORMU

KİŞİSEL BİLGİLER

- Cinsiyetiniz: ()Kadın ()Erkek
Yaşınız: ()15-25 ()26-35 ()35 Yaş ve üzeri
Eğitim Durumunuz: ()İlköğretim ()Lise ()Üniversite ()Lisansüstü
Sosyo-Ekonomik Düzey: ()Düşük ()Orta ()İyi
Aile Yapınız: ()Çekirdek ()Geniş ()Tek Ebeveynli ()Boşanmış
Çocuğunuzun Yaş Grubu: ()36-48 Ay ()48-60 Ay ()60 Ay ve üzeri

DİL GELİŞİMİ İLE İLGİLİ KAZANIMLAR Çocuğum;	Hiç Kadınyorum	Kadınyorum	Az Kadınyorum	Kadınyorum	Tamamen Kadınyorum
Sesleri ayırt eder.	()	()	()	()	()
Sesini uygun kullanır.	()	()	()	()	()
Söz dizimi kurallarına göre cümle kurar.	()	()	()	()	()
Konuşurken dilbilgisi yapılarını kullanır.	()	()	()	()	()
Dili iletişim amacıyla kullanır.	()	()	()	()	()
Sözcük dağarcığını geliştirir.	()	()	()	()	()
Dinlediklerinin/izlediklerinin anlamını kavrar.	()	()	()	()	()
Dinlediklerini/izlediklerini çeşitli yollarla ifade eder.	()	()	()	()	()
Sesbilgisi farkındalığı gösterir.	()	()	()	()	()
Görsel materyalleri okur.	()	()	()	()	()
Okuma farkındalığı gösterir.	()	()	()	()	()
Yazı farkındalığı gösterir.	()	()	()	()	()

ÖZ BAKIM BECERİLERİ İLE İLGİLİ KAZANIMLAR Çocuğum;	Katılmıyorum	Katılmıyorum	Az Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum
Bedeniyle ilgili temizlik kurallarını uygular.	()	()	()	()	()
Giyinme ile ilgili işleri yapar.	()	()	()	()	()
Yaşam alanlarında gerekli düzenlemeler yapar.	()	()	()	()	()
Yeterli ve dengeli beslenir.	()	()	()	()	()
Dinlenmenin önemini açıklar.	()	()	()	()	()
Günlük yaşam becerileri için gerekli araç ve gereçleri kullanır.	()	()	()	()	()
Kendini tehlikelerden ve kazalardan korur.	()	()	()	()	()
Sağlığı ile ilgili önlemler alır.	()	()	()	()	()

Ek C. İzin Formu

T.C.
ÇANAKKALE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 60305806-44-E.1165808 **16.01.2018**
Konu : Anket Çalışması

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 28/12/2017 tarihli ve 152696 sayılı yazınız.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Okulöncesi Eğitimi Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Özden Duygu ÇELİK tarafından yapılması düşünülen anket çalışması ile ilgili alınan Makam Onayı, Komisyon Raporu ve Mühürlü Anket Formları yazımız ekinde sunulmuştur.

Ancak, Müdürlüğümüzün izin yetkisi okul ve kurumlarda görevli öğretmen, öğrenci, eğitim personelini kapsamaktadır. Yapılan incelemede anket çalışmasının bir bölümünün velilere yönelik olduğu anlaşıldığından, velilere yönelik anket formları ile ilgili herhangi bir işlem yapılamamış olup söz konusu anket çalışmasının öğretmenlere yapılması uygun görülmüştür.

Bilgilerinize arz ederim.

Osman ÖZKAN
Millî Eğitim Müdürü

Ek :
1- Makam Onayı (1 sayfa)
2- Komisyon Raporu (1 sayfa)
3- Mühürlü Form (2 sayfa)

Güvenli Elektronik İmzalı
Aşlı ile Aynıdır.
16.01.2018

Behmet ARSLAN
Memur